

หนังสืออ่านเพิ่มเติมภาษาไทย
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

กพยขยบายโคลงโลกนิติ

ครุฑโลกโลกนิติ
มีแต่โบราณกาล
เป็นตฤณาสถิต
กลดงสร้อยสดดคลง

นมนาน
เทพร้อง
สอนจิต
ไว้วางในกรรณ"๕

DCID LIBRARY

0000008676

ศ. 896.9108

ว. ๓ -

ศ. 839 ก
ด. 1

กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์แจกครั้งที่ ๑ จำนวน ๘,๕๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๒๕

ผู้จัดพิมพ์ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974 - 10 - 0442 - 7

ส. 03817 - ส. 03820

ส. 895.9108 ม.ท

ส. 837 ก

หนังสืออ่านเพิ่มเติมภาษาไทย
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เรื่อง

กาพย์ขยายโคลงโลกนิติ

กรมวิชาการ

กระทรวงศึกษาธิการ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมภาษาไทย เรื่อง กาพย์
ขยายโคลงโลกนิติ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ขึ้น กระทรวงศึกษาธิการ
ได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๒๔

พ:ธค.

(นายพนะนอม แก้วกำเนิด)

รองปลัดกระทรวง ปฏิบัติราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

เลขที่ บ.น. ๖๘๗๐ ๑๒.๔

เลขที่

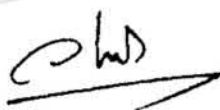
วันที่

15/๙๐.30

คำนำ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เรื่อง ภาพขยายโคลงโลกนิตินี้ นายสุกร ผลชีวิน เป็นผู้ประพันธ์ นางฐะปะนีย์ นาครทรรพ และนางสาววัชรีย์ รมยะนันท์ เป็นผู้ตรวจ ผู้ประพันธ์ ได้แต่ง ภาพขยายนี้ ๑๑ ขยายโคลงโลกนิติ พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเดชาดิศร บทตอบท จนครบทุกบท ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความ ลึกซึ้งของเนื้อความในโคลงโลกนิติ ซึ่งมีคุณค่าด้านความประณีตไพเราะของ คำประพันธ์ และคุณค่าด้านคติธรรมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตที่ คนไทยเชื่อกฎและปฏิบัติกันมาช้านาน จึงมีคุณค่าสำหรับนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย และผู้สนใจจะได้อ่านเป็นอย่างยิ่ง

กรมวิชาการขอขอบคุณผู้ประพันธ์ ผู้ตรวจ และผู้เกี่ยวข้องให้ หนังสือเล่มนี้สำเร็จด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้

(นายวิเวก ปางพุฒิพงศ์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๖ มกราคม ๒๕๒๔

วันที่.....	๑๒ ก.ค. ๒๕๒๔
เลขทะเบียน.....	๑๐๖๘๑๗ ๑๑
เลขเรียกหนังสือ.....	ท. ๘๙๖๙๑๐๘๓๓
ท. ๘๖๗ ๓	

อาร์มภท

๑ ขอถวายอภิวาหน์เบื้อง
กรมพระยาเดชาดิศร
วรรณกิจโลกนิติปกรณ์
เผยสุภาษิตก้อง	บาทบวร กวีเอย
เศกชรัอง
ปางเก่า
โสดเกื้อสยามนิกรฯ
๑ ขอถวายอภิวาหน์
กรมพระยาเดชาดิศร	เบื้องบาทองค์ทรงนามขจร
เศกชรัองสรรค์วรรณกวี
๑ เชลงโณลกโลกนิตินา
หวังเพื่อเจือพี	ภาษิตสำธรรมวิถิ
สุโสดสอนนิกรสรรพ
๑ พจน์ประพันธ์ของพระผู้
บางศัพท์สดับฉน
แปลประมาทอาจสับสน
จึงคิดผลิตกาพย์ให้	นิพนธ์
เงื่อนได้
เสียพระ ประสงค์เนอ
ง่ายข้อความขยายฯ
๑ พจน์ประพันธ์ของท่านนี้
ดินศัพท์สดับฉน	ดูให้ดีมีอยู่หลาย
ฉนแก่ผู้แปลความ
๑ คำย่อและคำยาก
แปลประมาทอาจไม่งาม	โบราณพากย์แห่งสยาม
ผิดประสงค์พระองค์ไป
๑ จึงคิดหาทางช่วย
ความโคลงโจ่งแจ้งนัย	อวยผู้อ่านให้คล่องใจ
ดั่งกาพย์ขยายท้ายโคลงมา

๑ อาศัยเสาะสอบข้อ
จากหมู่ท่านผู้ทรง
สืบถามภิกษุองค์
สันสกฤตบาลีซ่อม

ความสง - สัยเอย
พุดมพร้อม
เปรียญเอก อิกนา
สอบถ้อยคาถา

๑ อาศัยเสาะสอบข้อ
สรรพะศัพท์กับคาถา

สงสัยต่อผู้ปรีชา
บาลีที่มีเหนือโคลง

๑ ขวนขวายอยู่หลายอย่าง
พลาดปลั่งยังพอโล่ง

ย่อมมีทางเอ๋ยอ้างโยง
ใจว่าเพียรเวียนค้นหา

๑ เจตนาอันเอ๋ยนี้
ขยายอยู่รู้น้อยจึง
ใช้ฮึกคึกคะนองตั้ง
มาจากจิตคิดค้น

ذنุคะนึ่ง นานนา
จิตขยัน
ของเด่น เล่นแล
ไขว่ค้นยุบลเสริมฯ

๑ เจตนาดังว่านี้
แต่งกาพย์ห่อต่อเติม

ذنุมีมาดั่งเดิม
ยิดขยายท้ายโคลงสรรพ

๑ ใจหนึ่งพึงสำนึก
จิตใจใช้ฮึกหัน

รู้ไม่ลึกซึ่งสำคัญ
โทษหักฟาลงหาตน

๑ หากจิตคิดเลื่อมใส
ขบคิดภาษิตจน

ประสงค์ให้ไทยทุกคน
ศึกษานิยมบรมกวี

๑ แม้มีละเมิดพลัง
ขอประณตน์อมกายใจ
ทรงสฤษฏ์โลกนิตอภัย
นักศึกษาหนึ่งสู้

พลาดใด ไตฤา
แต่ผู้
โทษเกิด พระเอย
เสียงสร้างเสริมไท

๑ แม้มีละเมิดประมาท
พระผู้นิพนธ์นัย

แปลพลังพลาดขอประทานอภัย
โลกนิตวิศิษฏ์ศรี

๑ ช้าน้อยด้อยปัญญา
หาญเหิมเสริมวาที

นักศึกษาทาไชกวี
แห่งสมเด็จหวงเผล็ดผล

๑ น้อมกมลสารภาพสิ้น
เสนอพระผู้นิพนธ์ทรง
โอม! อิทธิฤทธิ์องค์
โปรดบัดข้อขัดแคล้ว

สิ่งประสงค์
ทราบแล้ว
กวีเอก
คลาดพ้นกายพยัคฆ

๑ น้อมกมลสารภาพสิ้น
เสนอองค์ผู้ทรงครอง

ประสงค์จิณต์สร้างศิลป์สนอง
ยศทรงยลยังผลงาน

๑ โอม! อิทธิฤทธิ์องค์
โปรดขจัดข้อขัดงาน

พระผู้ทรงนิพนธ์สาร
ผูกกาพย์ท่ายขยายโคลง

ภาพยนตร์ โคลงโลกนิติ

• อัญชยบรมนเรศวรเรื่อง
พระผ่านแผ่นดินไผททรง
แสงยิ่งส่งดับองค์
หวังประชาชนให้

รามวงศ์
สืบให้
โอวาท
อ่านแจ้งจำโคลงฯ

• ข้าพเจ้าผ่านนเรศวรเรื่อง
ราชวงศ์จักรีองค์

เนื่องรามวงศ์ทรงเกี่ยวโยง
การฟ้ามอบครอบครองไทย

• ข้าพเจ้าไผ่ผืนแสง
หวังพาประชาชนให้

โอวาทแห่งพระจอมไตร
อ่านแจ้งจำข้อคำโคลง

• กรรโลงโลกนิตินี้
มีแต่โบราณกาล
เป็นสุภาษิตสาร
กลดั่งสร้อยสอดคล้อง

นมนาน
เก่าพร้อม
สอนจิต
ไว้ไว้ในกรรมฯ

• กรรโลงโลกนิตินี้
ในกาลโบราณนั้น

เนื่องเนนามานานครัน
ปางปราชญ์สร้างชี้ทางชน

• อุปมาสุภาษิต
เทียบถ้อยร้อยเรียงยล

สั่งสอนจิตประสิทธิ์ผล
เป็นเส้นสร้อยห้อยสองกรรม

ปฐิมจุณฺ กุสกุเคน
กุสาปี ปุติ วายนติ

๑. ปลาร้าพันห่อด้วย
ใบกัมน์คาวปลา
ถือคนหมูปูไปหา
ได้แต่ร้ายร้ายฟุ้ง

๑ ปลาร้าพันห่อด้วย
ใบคาธรรมดาง
๑ ดุจดั่งบุคคลผู้
เสียชื่อเสียงลือชา

ตฤกฺรณจ ปลาเสน
ปตฺตาปี สุรวายนติ

๒. ใบพ้อพันห่อหุ้ม
หอมระรวยรสพา
ถือคนเสพเสน่ห์หา
ความสุขชาบฏาม้วย

๑ ใบพ้อพันห่อหุ้ม
ใบพ้อพลอยพาดอม
๑ จักเปรียบก็เทียบชน
พาสุขทุกเวลา

โย นโร อุปนยฺหติ
เอวํ พาลูปเสวนา (โลกนิติ)

ใบคา
กละคลุ้ง
คบเพื่อน พาลนา
เพื่องให้เสียพงศ์ฯ

ใบคาช่วยอวยกลิ่นส่ง
กละคลุ้งเหม็นเป็นคาวปลา
คบค้าหมู่เพื่อนพาลา
พาเสียพงศ์วงศ์วานไป

โย นโร อุปนยฺหติ
เอวํ ธีรูปเสวนา (โลกนิติ)

กฤษณา
เพริศด้วย
นักปราชญ์
จุใจไม้กลิ่นหอมฯ

กฤษณากลุ่มกลิ่นควรรณอม
ดมกลิ่นรื่นชื่นนาสา
คบบุคคลปราชญ์ปรีชา
เล่ห์พฤกษ์พร้อมกลิ่นหอมเหลือ

ยถา อุทุมฺพรา ปกฺกา
อนฺโต กิมิสฺสุมฺปนา

๓. ผลเตื่อเมื่อสุกไซ้
ภายนอกแดงดูฉ้น
ภายในข้อมแมลงวัน
ดุจตั้งคนใจร้าย

๑ ผลเตื่อเมื่อสุกนั้น
ผิวผลยลแดงงาม
๑ ภายในไส้ นั้นหนอน
ตั้งคนใจร้ายกา-

ยถาปี ปนฺสา ปกฺกา
อนฺโต อมตสมฺปนา

๔. ขนุนสุกส้างแห่ง
ภายนอกเห็นหนามหนา
ภายในข้อมรสา
สาธชนนั้นแล้

๑ ขนุนสุกช่อนซุกค่า
ผิวนอกบ่งบอกภัย
๑ ภายในขนุนข้อม
เหมือนผู้ไม่งามสกันธ์

พหิ รตุตฺกเมว จ
เอวํ ทุชฺชนหทยา (โลกนิตฺติ)

มีพรรณ
ชาติบ้าย
หนอนบ่อน
นอกนั้นดูงามๆ

พิศพ้องพรรณพวงหลั่นหลาม
เทียบสี่ชาติจูดจาดทา
แมลงวันบ่อนบ่งามตา
ยานอกงามในทราคมคุณ

พหิ ภณฺฑพฺกเมว จ
เอวํ สฺุชนหทยา (โลกนิตฺติ)

สาขา
หนั่นแท้
เอมโอช
เลิศด้วยดวงใจฯ

คบสาขาแน่นหนาใบ
หนามหนาหนั่นป้องกันตน
ยวงซังหอมพร้อมทั้งผล
แต่ใจช่วงตั้งดวงดาว

(ยังไม่พบคาถา)

๕. ยางขาวขนเรียบร้อย
ภายนอกหุ้มคไสสี
กินสัตว์เสพปลา
แจกเช่นชนชาติร้าย

คูดี
เปรียบฝ้าย
ชีวิต
นอกนั้นนวลงามฯ

๑ ยางขาวคราวพบเห็น
ขนกายภายนอกงาม

ขนขาวเด่นเป็นเงาวาม
ยลยิ่งคล้ายปุยฝ้ายพนา

๑ เหยื่อมันกินกันอยู่
แจกเช่นชนชั่วช้า

คือกึ่งปฐมุตตยา
ภายนอกนวลยวนตาตรู

(ยังไม่พบคาถา)

๖. รูปแรงดูร่างร้าย
ภายนอกเพียงพั้งชั่ง
เสพสัตว์ที่มรณัง
ดังจิตต์สาธุชนกล้า

รุงรัง
ชั่วช้า
นฤโทษ
กลั่นสร้างทางผลฯ

๑ รูปแรงดูเรอรา
ภายนอกบอกร้ายจน

รุงรังตาไม่น่ายล
ชนชิงชังรังเกียจกัน

๑ เสพสัตว์ตายชัดแล้ว
เช่นสาธุชนอัน

ใจพองแฉ่วไม่ผิตผัน
อุตสาหสร้างทางกุศล

ยาวข้ามปี เจ พาลो
น โส ธมฺม วิชานาติ

๑. คนพาลผู้บาปแท้
ไปสู่หายนะจิต
พึงธรรมอยู่เนื่องนิตย์
ถือจวักตักข้าว

๑ คนพาลผู้บาปแท้
แม้คบบัณฑิตแสง

๑ พึงธรรมประจำอยู่
ถือจวักตักข้าวนาน

มฤตมปีเจ วิญญ
โส เว ธมฺม วิชานาติ

๒. ผู้ใดใจฉลาดล้ำ
ได้สดับปราชญ์เจรจา
ยินคำบัดเดี้ยวมา
ถือมถันคนผู้

๑ ผู้ใดใจฉลาดล้ำ
โอกาสฟังปราชญ์แจ

๑ ชาบซึ่งถึงวาจา
เช่นล้นผู้ฉลาดเฉลียว

ปณฺจิตํ ปิยฺรปาสติ
ทพฺพี สุปรลํ ขธ (โลกนิติ)

ทฺรจิตต์
ถ้ำเข้า
บ่ชราบ ใจนา
ห่อนรู้รสแกงฯ

จิตหนักแปล้เปี่ยมชั่วแรง
ทุกถ้ำเข้าเฝ้าพบพาน
ห่อนรู้ซึ่งถึงแก่นสาร
นำตักแกงแล้งรสรู้

ปณฺจิตํ ปิยฺรปาสติ
ชีวหา สุปรลํ ขธ

ปัญญา
อาจรู้
ชับชาบ ใจนา
ทราบรู้รสแกงฯ

ปัญญานำสู่ธรรมแสง
ประจักษ์ใจในบัดเดี้ยว
เพราะปัญญามีปราดเปรียว
ชิมชัดแจ้งรสแกงดี

จตุปาโท อหํ สมฺม
เอहि สึห นีวตฺตสฺส

๕. หมูเห็นสีหราชทำ
กูสัตีนกูพบ
อย่ากลัวท่านอย่าหลบ
ท่านสัตีนอย่าได้

๑ หมูเห็นสีหราชทำ
พบเจ้าเราก็มิ
๑ อย่างกลัวอย่ามัวหลบ
สัเท้าเท่าเทียมทัน

อสุจิ ปุติโลโมสึ
สเจยฺเย ฌลิกโมสึ

๑๐. สีหราชร้องว่าไอ้
ทราชาตกรันเห็นกู
ฤาเม็งไกรรบนู
กูเกลียดมึงกูให้

๑ สีหราชร้องว่าไอ้
เห็นเราเจ้าเกลียดกลัว
๑ ฤาใจเม็งไกรรบนู
กูเกลียดมึงกูตล

ตวปี สมฺม จตุปฺปโท
กัณฺห ภิตฺโต ปลายสิ

ชวนรบ
ท่านไปชวี
หลีกเลี่ยง ภูนา
วากเว้งวงหนีฯ

ทำเก่งกำชวนราวี่
สัตีนเท่าเจ้าเหมือนกัน
หลีกเลี่ยงชบสยบขวัญ
อย่าว่าหน้าหน้าสยอง

ทฺถุนโร วายสึ สุกร
ชยทฺถมฺม ททามิ เต

พาลหมู
เกลียดคไถ้
มึงนาส เองนา
พ่ายแพ้ยตัวฯ

หมูยโสโอนำหัว
ไม่ยอมไถ้ใจทรชน
ยอมจกพบจุดจบผล
ดาลเคราะห์ให้แพ้ยตัว

มณฑาทิโก สหปี ปทุม
ภมรา วาสมุทร

๑๑. กบเกิดในสระได้
ฤาห่อนรู้รสมาลย์
ภุมราอยู่ไกลสถาน
บินโบกมามาก้อยค้อย

๑ กบเกิดในสระได้
ถึงสถิตชิดอุบล
๑ ผีงูอยู่ไกลย่าน
โบกบินเกลือกกลื่นเขย

พญทนต์ จปล จิตต์
อุทฺ กโรติ เมธาวี

๑๒. โจนใจชั่วช้า
ใจจักสอนใจเอง
ใจปราชญ์ตัดตามเพลง
ดุจช่างปั้นตัดไม้

๑ โจนใจชั่วช้า
จักฝนสอนตนคง
๑ ใจปราชญ์ตัดใจเอง
ดุจช่างปั้นแข็งขลัง

ปทุม กนฺธเน ลกติ
ปทุมกนฺธเน ลกติ

บัวบาน
หนึ่งน้อย
นับโยชน์ ก็ดี
เกลือกเกล้าเสาวกนธ์

บัวบานไขประทีนปน
ไม่รู้รสบกขเลย
นับโยชน์ทะยานไม่อยู่เลย
ชิดชมบัวกล้วเสาวกนธ์

ทฤกข์ ทนุวาวรย์
อุตุกาโรว เตชน (ธรรมบท)

โงเงง
ไปได้
พลันง่าย
แต่งให้ป็นตรงๆ

โงเงงท่าพระนาง
สอนมิได้ดังใจหวัง
พลิกตามเพลงเก่งจริงจัง
แต่งไม่ป็นผืนตรงดี

มนนฺติ จ ผลารุกขา
สกุกกฤษณจ วิโล จ

๑๓. ไม่ก้อมมีลูกน้อย
ก็อัสปบุรุษสอนตาม
ไม่ผู้ตั้งคนทราวม
ตัดก็หักแหลกแล้ว

๑ ไม่ค้อมมีลูกน้อย
เยี่ยงสัปปบุรุษยาม

๑ คนทราวมเปรียบความดัง
ตัดจักหักทุกที

สกุโกหิ ทฺวโร เชนโย
เย ชนา ชีรสมากมฺ

๑๔. เป็นคนควรรอบรู้
สองประการนิยม
หนึ่งพาลหนึ่งอุตม
สองสิ่งนี้จึงให้

๑ เป็นคนควรรอบรู้
กล่าวไว้ตามนิยม

๑ หนึ่งหรือคือนักปราชญ์
สองหมู่ดูนานนาน

มนนฺติ น พุทฺโธชนา
ภิชฺชเต เนวนุกปฺปติ

นวยงาม
ง่ายแท้
สอนยาก
ห่อนรู้โดยตามฯ

ก้านกิ่งพร้อมผลงอมงาม
สอนง่ายจำถ้อยคำดี

ไม่ผู้ฟังห่อนฟังจี
ห่อนได้ดังหวังกมล

พาลो จ ปญฺหิตोปี จ
ทฺกุขปฺปตฺตา น สํสํ

สมาคม
กล่าวไว้
นักปราชญ์
เลือกรู้สมาคมฯ

จักคบผู้ใดเหมาะสม
คนสองชนิดคิดประมาณ

อีกหนึ่งอนาคคือพวพาล
เลือกปราชญ์ไว้อย่อมให้ผล

โย ไซ พาลสมาโกโม
ปณชิตา จ สทา สุขา

๑๕. คนใดไปเสพด้วย
จักทุกข์ทนเนนาน
ใครเสพทวยทรงญาณ
เสวยสุขล้ำเลิศแล

๑ คนใดไปคบค้า
คนพาลผลาญสุขทวี

๑ คนใดไปคบค้า
สิ้นทุกข์เสพสุขสันต์

(ยังไม่พบคาถา)

๑๖. ได้เห็นนักปราชญ์ไซริ
อยู่ร่วมเรือนหายทุกข์
ผู้พาลสั่งสอนปลุก
ชลเยี่ยงนกแขกเต้า

๑ ได้เห็นนักปราชญ์ไซริ
ร่วมเรือนท่านเอื้อนโอน

๑ ร่วมอยู่กับผู้พาล
เหมือนนกแขกเต้ากาย

สุขปุตโต น สลียา
พาลาทูกขสมากมา

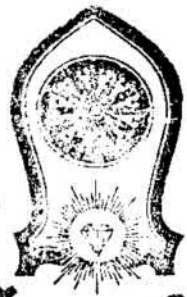
คนพาล
เน้นแท้
เปรมปราชญ์
เพราะได้สดับดี

พวกพาลพาเลื่อมราศี
ทุกข์เนิ่นนานทุกวารีวัน
ปราชญ์ปรีชาปัญญอนันต์
เพราะฟังธรรมอันอำไพ

เป็นสุข
ล้ำเข้า
ใจตั้ง พาลนา
ตกต้องมือโจรฯ

เป็นความสุขใจไม่โลดโผน
ความทุกข์เศร้าค่าเข้าคลาย

สั่งสอนสารเลื่อมเสียหาย
ในมือโจรโลนวาจา

หอสมุดกรมวิทย์ฯ

กาคา กากสุส โทเสน
เอว่ ทุชชนสงฺกณฺจ

๑๑. คบกากาโหดให้
พาตระกุลเหมหงส์
คบคนชั่วจกปลง
ตราบลูกหลานเหลนม้วย

๑ คบกากาโหดให้
พาพงศ์หงส์ลงมา

๑ คบคนชั่วตัวต้อง
ตราบลูกหลานดับขันธ

วิส อุกุรุ วิสุธานัน
วิสสุ ทุชชนสุ รวาก

๑๒. มดแดงแมลงป่องไว้
งูจะเข็บพิษวาง
ทรชนทั่วสรรพางค์
เพราะประพฤติมันเกี่ยว

๑ มดแดงแมลงป่องวาง
งูพิษฤทธิ์จะเข็บนี้

๑ ทรชนคนใจร้าย
ยกย่อนหลอนหลอกกัน

หังโส ภวติ สัสก
กุลปฺโตโต วินสฺสติ

เสียพงศ์
แหลกด้วย
ความชอบ เสียนา
ไม่ม้วยนิทาฯ

เสียพงศ์ไซ้ไรใครคบหา
แหลกเหลวทราตามกามัน
ผิดมัวหมองเผ่าพงศ์พลัน
ย่อมไม่พ้นคนเหินบ่แทน

วิสุททาตณฺจ ทนฺตโย
ภาสิตุ ทิมขั ชล

พิษหาง
แห่งเขี้ยว
พิษอยู่
เกี่ยวร้ายแถมดีฯ

พิษตรงหางร้ายเหลือที่
มีอยู่ที่สองเขี้ยวมัน
พิษทั่วกายร้ายแรงครัน
ยากจักดูรู้ร้ายดี

วิสุมาทิตุยนาคินโท
วิจุโก วิสุมา สตโต

ปทโก น มหิตุธิโก
ปทโก จ มหิตุธิโน

๑๙. นาคีมีพิษเพียง
เลื้อยบ่ทำเคโซ
พิษน้อยหยิ่งโยโส
ชูแต่หางเองอ้า

สุริโย
แซมซ่า
แมลงป่อง
อวดอ้างฤทธิ์ฯ

๑ พระยานาคหลากหลายพิษแฝง
แม้เดชนั้นมากมี

ฤทธิ์ร้อนแรงดั่งแสงสุริย์
เลื้อยแซมซ้าคราจรจรัล

๑ แมลงป่องพิษน้อยนิด
ชูหางวางท่าฉัน

แต่อวดฤทธิ์ยโสครัน
มีฤทธาน่าเกรงขาม

(ยังไม่พบศาลา)

๒๐. ความรู้ผู้ปราชญ์นั้น
ฝนทั้งเท่าเข็มเพชร
คนเกียจเกลียดหน้ายเวียน
กลอุทกในตะกร้า

นักเรียน
ผ่ายหน้า
วนจิต
เปี่ยมล้นฤมีฯ

๑ ความรู้ผู้ปราชญ์นั้น
ฝนทั้งเท่าเข็มทวี

ย่อมมุ่งมันขมันขมิ
พากเพียรไว้เกิดได้ผล

๑ คนคร้านเกลียดการกิจ
เช่นตะกร้าถ้าใส่ชล

เหนื่อยหน่ายจิตจิตเวียนวน
เปี่ยมล้นได้ใครเคยเห็น

สมบุญ ฌกมโก น กรติ
วิชา นราอสุต วากยตถจ

สทท อทุตมาต โฆสกโรติ สทท
วิชาหิ นานา พหุ วากยตถจ

๒๑. กระออมเพ็ญเพียบน้ำ
โอ่งอ่างพร่องชลชง
ผู้ปราชญ์ห่อนสูงสิง
ผู้โง่ครุ่นน้อยก่อ

ฤติง
เพื่องหม้อ
เย็บใหญ่
พลอดพันประมาณฯ

๑ กระออมพร้อมน้ำใส่
โอ่งอ่างร้างชลธาร
๑ ปราชญ์ยอมไม่ทำใหญ่
ผู้รู้น้อยโง่ครุ่น

เต็มเปี่ยมไซ้ไรไรสำนาค
ส่งสำเนียงเสียงก้องกรณ
สำรวมไว้ไปจ่านรรจ์
พล่ามเปลอถ้อยพล่อยพรรณนา

กษาทนตสโม วากุยม
ทุชชนุสส สโม วากุยม

สาธวากุยม พุทธิ รมิ
กุมมา สิมสสิ ทุชชนม

๒๒. งามารฤห่อนเหียน
คำกล่าวสาธุชนอื่น
ทุรชนกล่าวคำฝืน
หัวเต่ายาวแล้วสั้น

หตคิน
อย่างนั้น
คำเล่า
เล่ห์ลิ้นทรชนฯ

๑ งามารไรทางเหียน
วาจาสาธุชน

หตคินเปลี่ยนแปรรูปตน
กล่าวยืนยันไม่ผันผวน
เจรจามักจกแปรปรวน
ยาวสั้นคล้ายลิ้นร้ายคน

๑ ทุรชนชอบกลนัก
หัวเต่าเข้าออกสั้น

ทฤษฺชนสฺส กร สํสฺกฺคา
กรฺหิโต ทหฺการะ

๒๓. ทฤษฺชนอย่าเกียตแค้น
อย่าห่างสัตรฺชิต
ถือไฟถ่านแรงฤทธิ์
แน้นดับแล้วบ่ไหม้

๑ ทฤษฺชนคนอำมหิต
อย่าห่างอย่าใกล้สา

๑ เหมือนไฟในถ่านถือ
ถ่านดับกลับทำความ

กฺกุญฺเญ จ อมิตฺตสมิ
ชลา กปฺปติ ตํ มิตรํ

๒๔. มิตรพาลอย่าคบให้
พาลไซ้มิตรอย่ามัก
กรั้นกราวเกียดคุมชัก
รู้เหตุสิ่งใดไซ้

๑ ใครเป็นเช่นพาลมิตร
พวกพาลสันดานทราม

๑ ยามโกรธเหี้ยมโหดไซ้
สิ่งซึ่งพึงช้อนั้น

สตรฺรุตํ ปิ น ยฺชฺชเต
สาณฺเต ทานฺยเต กร

อย่าสนิท
อย่าใกล้
ถือถลาก มือนา
หมั่นต้อมมือดำ

อย่าข้องจิตคิดต่อคำ
นึกตรึกในนินยัทราม
นิ้วมือไหม้เพราะไฟลาม
ดำให้มือถือถ่านนาน

มิตฺตสมิปปิ น วิสฺสเส
สฺรวโทสํ ปกาสิตา

สนิทนัก
กล่าวใกล้
เอาโทษ ใส่บา
ส่อสันกลางสนาม

อย่าคบสนิทควรคิดขาม
มิใช่มิตรอย่าชิดมัน
เล่ห์กลใส่ความแปรผัน
นำเปิดเผยเอ่ยเรื่อยไป

โย สวานสฺส ทุส ปาหิ
เอวเมว หิ พุชฺชนิ

๒๕. หมาไต่ตัวร้ายขบ
อย่างขบตอบต่อหมา
ทรชนชาติช่วงทา-
อย่าโกรธอย่าหน้าบึ้ง

๑ หมาไต่ตัวร้ายเข้า
ตอบหมาพยายาม

๑ ทรชนคนชั่วทำ
กลืนโกรธยกโทษอย่า

มธุรสกฤษ์ยุดตม
กฤษ์รุมภุสสุหรุธานี

๒๖. ลูกสะเดาน้ำผึ้งขาบ
แล้วปลุกปองรสนก
ตราบเท่าออกดอกผล
ขมแห่งสะเดาน้อย

๑ ลูกสะเดาเอน้ำผึ้ง
ปลุกชิต้อยคิดว่า

๑ พอดอกออกพรั่งพรู
ปรากฏเหมือนรสเก่า

ตสฺส ปาหิ น โส ทุส
อโกรธา น สมนติโต

บาทา
อย่างขึง
รุณโทษ
ตอบถ้อยถ้อยความฯ

ขบกัดเท้าอย่าเฝ้าตาม
ขบตอบโต้ด้วยโกรธา
ทารุณกรรมโทษต่ำช้า
บึ้งตึงดื้อถือความเขา

นิมฺพวิเนยฺ ปรีติภูจิตม
นิมฺพติมนฺธรายเต

โถมปน
แอบอ้อย
พวงดก
หนึ่งรู้โรยราฯ

หวานขาบซึ่งทั่วถึงทา
รสอ้อยหวานซึมซ่านสะเดา
พวงย้อยอยู่ลุ่มดูเล่า
ชื่นชมแปล้ห่อนแปรไป

(ยังไม่พบคาถา)

๒๑. พริกเผ็ดใครเผ็ดให้
หนามย่อมแหลมเองใคร
จันทน์กฤษณาไฉน
วงศ์แห่งนักปราชญ์ได้

ฉันท
เชื่อมให้
ใครอบ หอมฤ
เพราะด้วยฉลาดเองฯ

๑ พริกเผ็ดใครให้เผ็ด
หนามแหลมเจ้าแหลมเอง
๑ จันทน์กฤษณาใคร
วงศ์ปราชญ์ฉลาดอุดม

ทุกทุกเมตต์เผ็ดแต่เพรง
หรือใครเหลาเจ้าแหลมคม
อบร่ำไฉนหอมกลิ่นฉม
เพราะเชื้อปราชญ์ฉลาดครัน

สุโกปิ จันทนตร น ขหาติ กนุ
นาโค กโต รณมุเข น ขหาติ สล
ยนเต กโต มรุตส น ขหาติ อุจ
ทุกโขปี ปณจิตชิน น ขหาติ ธม

๒๒. จันทน์แห่งกลิ่นห่อนได้
อ้อยหีบขานยังหวาน
ข้างเข้าศึกเลี่ยมสาร
บัณฑิตแม้ทุกซ์ร้อย

ดรธาน
โอชอ้อย
ยกย่าง งานนา
เท่ารื้อล้นธรรม์ฯ

๑ จันทน์แห่งกลิ่นห่อนได้
อ้อยหีบขานอ้อยนั้น
๑ สารเล่าเข้าสงคราม
ปราชญ์ยามทุกซ์ลามหลาย

หายหอมไปไกลจากจันทน์
ยังหวานอยู่มีรูวาย
ยกย่างงามยามผันผาย
ห่อนล้นธรรม์เกิดดำรง

ห้โส มขุเม น กากาน
กทรภมขุเม ตรุโก

๒๕. ผุงหงส์หลงเข้าสู่
สัหราชเกียงโคนา
ม้าต้นระคนลา
นักปราชญ์พาลพาเต้า

๑ ผุงหงส์หลงผุงมา
สัหราชของอาจยาม

๑ ม้าต้นปะปนอยู่
ปราชญ์ชาญพึงพาลพา

กุมรา ปุฬมิจฉนติ
มกขิกา ปุติมิจฉนติ

๓๐. แผลงวันแสวงเสพด้วย
พาลชาติเสาะสังกร
กุมราเห็จเหิรหก
นักปราชญ์ฤาห่อนหม้าย

๑ แผลงวันมันชอบเซน
ชาติพาลชอบค้ำนธรรม

๑ กุมราร่อนหามวล
นักปราชญ์ฤาตลาดวัน

สัโห กุณน น โสภเต
พาลมขุเม ปณจาทิ

ผุงกา
กลาดเกล้า
เลวชาติ
สิ้นใจนางมาฯ

แสไปหาผุงกาทรม
ตกยากโขเคียงโคนา
อย่างอดสูคู่ผุงลา
รวมสัรายน่าหน่ายแทง

กณฺมุจฉนติ สุขนา
โทสมิจฉนติ ทุขฺชนา

ลามก
เรื่องร้าย
หาบข- บานา
หมั่นสู้แสวงธรรมฯ

สิ่งเหม็นหมกกลามกล้า
ก่อเรื่องร้ายเสียหายมหันต์
มาลีล้วนหอมหวานครัน
ศึกษาจำศีลธรรมผอง

ตฤณชลมตฤิตานาม
วนผลมตฤิตานาม
อสุจิตมตฤิตานาม
มชฺชสตุตมตฤิตานาม

กาณฺฐในกิมฺมฤกานาม
รตฺไน กิมฺกปฺปนาม
กนฺธมฺ กิมฺสฤกรานาม
สาตฺรโก กิมฺมกฺขานาม

๓๑. เนื้อปองน้ำหญาบ
ลึงบ่ปองรตน์ปอง
หนูปองอสุจิของ
คนเกลิบเกลิมบ้ำไ้

ปองทอง
ลูกไม้
หอมห่อน ปองนา
ห่อนรู้ปองธรรมฯ

๑ ทรายทองปองหญาเคี้ยว
ลึงเมินเม็ดเพชรชา-
๑ หนูปองของเหม็นครัน
คนใจเคลิ้มไ้บ้ำ

ไม่แลเหลียวเทียวทองคำ
เลืองลูกไม้อยากได้มา
ของหอมมันไม่ปรารถนา
ห่อนรู้จำธรรมทั้งหลาย

(ยังไม่พบกาถา)

๓๒. กายเกิดพยาธิโรคร้าย
แต่พยศยาไปวาย
ชาติเดื่อห่อนหายลาย
กล้วยก็กล้วยกงกล้วย

ยาหาย
ตราบม้วย
ลบผ่อง
กล้วยกล้วยถาญณ์ฯ

๑ กายเกิดพยาธิโรคร้าย
โรคพยศยาหมดวิธี
๑ เสือร้ายลายห่อนเลือน
กล้วยนั้นชาติชั้นตอน

กินยาหายโรคร้ายหนี
แก้ไขช่วยตราบม้วยมรณ
คงเประอะเปื่อนลายพาดกลอน
เป็นกล้วยได้อย่าหมายเดา

(ยังไม่พบคาถา)

๓๓. ขุนเขาสูงร้อยโยชน์
ขุนปราบด้วยโยธา
จักล้างพยศสา-
ยศศักดิ์ให้เท่าให้

กณนา
ราบได้
หัตยาภ
พยสนันฤหาษ ฯ

๑ ขุนเขาสูงร้อยโยชน์
ด้วยแรงแห่งไพร่นาย

แลลิวโลดยังทำลาย
ของขุนนั้นชัยบัญชา

๑ พยศยาภจักถากถาง
ยศศักดิ์ผลึกเพิ่มมา

เหลือหักล้างให้สร้างชา
ไม่อาจลดพยศชน

(ยังไม่พบคาถา)

๓๔. กบคนผู้โหดเกลี้ย
หญิงเคียดอย่าระคน
อย่าคบหมู่ทรชน
บัณฑิตแม้นตักต้อง

อับพล
ร่วมห้อง
สอนยาก
โทษสู่สมาคมฯ

๑ กบคนผู้โหดเกลี้ย
หญิงร้ายในอาภรณ์

อับพลเริ่มเพิ่มโทษระทม
อย่าร่วมห้องหาช่องหนี

๑ อย่าสู่หมู่ทรชน
บัณฑิตแม้นผิดมี

สอนยากล้นไร้ผลดี
โทษอย่าหลบลองคบดู

(ยังไม่พบคาถา)

๓๕. ภูเขาอนนกุล้า
 บมหนักแผ่นธรณี
 หนักนักแต่กระลี
 อันจักทรงทานได้

มากมี
 หน้อยไชร้
 ลวงโลก
 แต่พื้นนรกานต์ๆ

๑ ภูเขาในโลกนี้
 ใหญ่โตมโหฬาร
 ๑ หนักแท้ก็แต่ปวง
 พื้นฐานทานได้หนา

ล้วนมากมีเหลือประมาณ
 ไม่หนักหน่วงถ่วงพสุธา
 กาลีลวงถ่วงโลกา
 ค้อยมสถานเป็นย่านเนา

เสไล ยธา เอกชนโน
 เอว นินทาปัสสาสุ

วาเตน น สมิริติ
 น สมมุติชนนติ ปณจิตาฯ

๓๖. ภูเขาทั้งแห่งล้วน
 ลมพยุพัดพา
 สรรเสริญและนินทา
 ใจปราชญ์ฤาเพื่อองพื้น

ศิลา
 บ้างขึ้น
 คนกล่าว
 ห่อนได้จิ้นตัจฉา

๑ ภูเขาทั้งแห่งล้วน
 พายุลว่งลุดล
 ๑ สรรเสริญยอเยียรถ้อย
 ใจปราชญ์แน่นมาดยิน

ศิลาถ้วนทึบทึ่มทน
 ไม่อาจพัดพันปัดพิน
 นินทาถ้อยพล่อยติฉิน
 แล้วย่อมไม่หวาดไหวตาม

(ยังไม่พบคาถา)

๓๓. ห้ามเพลิงไว้อย่าให้
ห้ามสุริยะแสงจันทร์
ห้ามอายุให้หัน
ห้ามตั้งนี้ไว้ได้

มีควัน
ส่องไขว้
กินเล่า
จึงห้ามนินทาฯ

๑ ห้ามเพลิงไว้อย่าให้
ห้ามสุริยและจันทร
๑ อีกห้ามปรามอายุ
ทั้งสามห้ามได้หัน

พินลูกไหม้ไรควันหนา
งดสำแดงส่องแสงพลัน
ให้ลุเลื่อนเคลื่อนคืบขึ้นชั้น
ห้ามติฉินนินทาตุ

ปพฺพตาปี พหุเสลา
พหุขนา สทา โหนติ

รตฺตนาถิ ทูลลภา
ปณฺชิตาปี จ ทูลลภา

๓๔. ภูเขาเหลือแหล่ล้วน
หามณีจินดา
ฝูงชนเกิดนานา
หานักปราชญ์นั้นไซ้

ศิลา
ยากได้
ในโลก
เลือกแล้วฤมาฯ

๑ ภูเขาเหลือแหล่ล้วน
มุ่งหาจินตามณี
๑ ฝูงชนเกิดสกนธ์กาย
เลือกผู้รู้พิทยา

ยากประมวถ้วนทุกที่
ย่อมยากนักเหลือจักหา
ในโลกหลายพรรคหนักหนา
ไม่พบพักตร์เลยสักราย

วนานนต พหุพฤชา
พหุชนา สทา โหนติ

จนฺทนกณฺหทูลลา
ปณฺจิตาปี จ ทูลลา

๓๕. ป่าหลวงหลายโยชน์พร้อม
หาแก่นจันทน์กฤษณา
ฝูงคนเกิดมีมา
หาปราชญ์ฤาจักได้

พฤชา
ยากไฉร
เหลือแหล่
ยากแท้ควรสงวนฯ

๑. ป่าหลวงหลายโยชน์พร้อม
แก่นจันทน์กฤษณาล้วน
๑. ฝูงคนเกิดล้นเหลือ
หาปราชญ์ฉลาดญาณ

พฤชาหอมล้อมมากมวล
หายากไฉรจากไพรสาณฑ์
หลายชาติเชื้อเหลือประมาณ
ยากเย็นควรสงวนนา

(ยังไม่พบคาถา)

๔๐. มัจฉามีทั่วท้อง
หาเงือกมังกกร
ทั่วด้าวพระนคร
จักเสาะสัปปุรุษไฉร

ชลธร
ยากได้
คนมาก มีนา
ยากแท้จักมีฯ

๑. มัจฉามีทั่วท้อง
เงือกมังกกรนี้
๑. ทวนครราชภูรดุ
สัปปุรุษสุดเสาะค้น

น้ำคล่ำคล่องท้องชลธิ
ย่อมหายากจากสายชล
มากมายหมู่อยู่เหลือล้น
ยากแท้ที่จักมีมา

(ยังไม่พบคาถา)

๔๑. ดารามีมากร้อย
 บ่เปรียบกับดวงจันทร์
 คนพาลมากอนันต์
 จะเทียบเท่าปราชญ์ไฉร

ถึงพัน
 หนึ่งได้
 ในโลก
 ยากแท้ฤถึงฯ

๑ ดารามีมากร้อย
 จักเปรียบเทียบจันทร์หนึ่ง

ล่องพันล่อนภ่าพึง
 ดวงนั้นเล่าท่อนเท่าทัน

๑ คนพาลสันดานชั่ว
 นำเปรียบเทียบปราชญ์นั้น

มีอยู่ทั่วในเขตชั้นฟ้า
 ยากแท้เท่าเทียมเผ่าพงศ์

(ยังไม่พบคาถา)

๔๒. เหมหงส์เลี้ยงชีพด้วย
 ข้างฝั่งพนาคร
 ภูมราบุษบากร
 นักปราชญ์เลี้ยงตัวได้

สาคร
 ป่าไม้
 กรองร่าง ตนนา
 เพื่อด้วยปัญญาฯ

๑ เหมหงส์ทรงชีพด้วย
 พนาครกฤษรพา

สาครช่วยชุบกายา
 โขลงอาศัยแมกไม้มวล

๑ ภูมราฝั่งพาผอง
 ชีวตม์ปราชญ์ทั้งมวล

บุพผาครองชีพขึ้นชวน
 ใช้วิชาช่วยหากิน

ปกฺขินี พลมากาโส
ทพพลสฺส พลํ ราชา

มจฺจนนุทกํ พลํ
กุมารานิ รุทํ พลํ (โลกนิติ)

๔๓. นกแร้งบินได้เพื่อ
หมู่จะเข้าเต้าปลา
เข็ญใจพึงราชา
ลูกอ่อนอ่อนนกลั่นกล้า

เวหา
พื้งน้ำ
จอมราช
เพื่อน้ำนมแรงๆ

๑ นกแร้งบินแผ่ฟ้า
จะเข้าเต้าปลาแผ่
๑ ยาจกตกยากจึง
ลูกอ่อนอ่อนแม่ตน

มุ่งรักษาเสาะแสวง
ฝากร่างกายพื้งสายชล
พื้งราชาเพื่อหาผล
ได้นมกลั่นชื่นชีวา

(ยังไม่พบคาถา)

๔๔. ป่าพื้งพาลพยัคฆ์ร้าย
เสือพื้งไพรพงพี
ความชั่วพื้งความดี
เรือพื้งแรงน้ำน้ำ

ราวี่
เถื่อนถ้ำ
เท็จพื้ง จรินนา
หากรู้คุณเรือๆ

๑ ป่าพื้งเสือเพื่อไล่
เสือพื้งพงไพรเมื่อ
๑ ชั่วจึงพื้งความดี
เรือพื้งน้ำน้ำตรง

ผู้ลวงไพรให้พริ้นเสือ
ป่ารกขำมีถ้ำครอง
เท็จจืพื้งจริงผอง
ตริ่กคุณเรือเอื้อสินธุ

สปลา สปิปลุส ปทํ ปลุส
โจรา ปลุสนฺติ โจรานํ

๔๕. ตีนงูไขว้หาก
นมไก่ไก่สำคัญ
หมู่โจรต่อโจรหัน
เชิงปราชญ์ฉลาดกล่าวผู้

๑ ตีนงูนั้นงูยอม
นมไก่ไก่ทุกพันธุ์
๑ หมู่โจรโจรมันเห็น
ถึงคราปราชญ์พาที

โย จ วสุตํ ชีเว
เอกาหํ ชีวิตํ เสโย

๔๖. มีอายุร้อยหนึ่ง
ศีลข้อแปดจากจก
ขบเดียวเด็กรู้จัก
พระตรัสสรรเสริญผู้

๑ มีอายุร้อยจนนำ
คุณค่าศีลห้านั้น
๑ ขบเดียวเที่ยวรู้จัก
พระท่านสรรเสริญว่า

กุกกุฏิสฺส น ปลุสสติ
จิรา ปลุสนฺติ จิรติ

เห็นกัน
ไกรู้
เห็นเลห์ กันนา
ปราชญ์รู้เชิงกันฯ

เห็นพร้อมอยู่ในหมู่มัน
พบกันทั่วทุกตัวมี
เลห์เหลี่ยมเร้นชัดเจนนดี
ปราชญ์รู้ทันด้วยปัญญา

ทุสฺสโล อสมาหิต
สัลลนตฺสส ฌาโยโน

นานนักร
ไปรู้
ษานิจ ศีลนา
เด็กนั้นเกิดศรีฯ

นานนักรช้าไม่ซึ่งฤติ
ไม่จดจำไม่นำพา
ศีลห้าสมัครใจรักษา
เด็กนั้นดีเกิดศรีดล

โย จ วสุสฺสํ ชีเว
เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย

๔๑. คนใดขึ้นอยู่ร้อย
ใจบ่มปรีชา
วันเดียวเด็กเกิดมา
สรรเพชญ์บัณฑูรไว้

๑ คนใดอายุร้อย
ใจเขาโจดฉลาด
๑ วันเดียวเหี่ยวเด็กเกิด
พุทธองค์ย่อมทรงสรร -

โย จ วสุสฺสํ ชีเว
เอกาหํ ชีวิตํ เสยฺโย

๔๒. คนใดขึ้นเหยียบร้อย
ความอุตสาหัสมิ
เด็กเกิดขบหนิ่งดี
พระตรัสว่าเด็กน้อย

๑ อายุยืนเหยียบร้อย
อุตสาหะมานะไซ้
๑ เด็กซึ่งเกิดหนึ่งปี
พุทธองค์ทรงเฉลย

ทูปฺปญฺโฆ อสมาหิตो
ปญฺจนวตฺสสฺส ฌายินो

พรรษา
โหดไร้
ใจปราชญ์
เด็กนั้นการย่อฯ

ปีเคลื่อนคล้อยไม่น้อยหนอ
ฉลเชิงโทษเทียมโหดครัน
ใจปราชญ์เลิศทั้งเทิดธรรม
เสรีญ์เด็กว่าน่ายอกระไร

กฺุสฺสโต หินวิริโย
วิริยมารภโต ทพฺพํ (ธรรมบท)

ขวบปี
เท่าก้อย
เพียรพาก
นี้เนื้อเวยไนฯฯ

ขวบปีคล้อยเคลื่อนเลื่อนไป
เท่าก้อยนี้ไม่มีเลย
พากเพียรดีไม่อยู่เฉย
เนื้อเวยไนยไฝ่ละนิ่ง

โย จ วสุตตํ ชีเว
เอกาหํ ชีวิตํ เสโย

๔๕. อายุถึงร้อยขวบ
ล้มโหมชนอันโอฬาร
เด็กน้อยเกิดประมาณ
เห็นต้องธรรมยิ่งผู้

๑ อายุลูร้อยขวบ
รศธรรมอันโอฬาร
๑ เด็กน้อยกำเนิดนับ
เห็นธรรมลึกล้ำเชี่ยวชาญ

โย จ วสุตตํ ชีเว
เอกาหํ ชีวิตํ เสโย

๔๖. อายุมีอยู่ร้อย
ความเกิดและความตาย
วันเดียวเด็กหญิงชาย
ลูกอ่อนนั้นยังผู้

๑ อายุลูอยู่ร้อย
ความเกิดและความตาย
๑ วันเดียวเด็กชายหญิง
ลูกอ่อนเห็นมรณภัย

อปสุตํ ฌมฺมุตฺตมํ
ปสฺสโต ฌมฺมุตฺตมํ (ธรรมบท)

เจียรกาล
บรู
วันหนึ่ง
แก้ร้อยพรรษา

สังขารยวดยอนชรา
ท่อนรู้ซึ่งสักหนึ่งเดียว
หนึ่งวันกลับจิตฉับเฉียว
ชาญกว่าผู้อยู่ร้อยปี

อปสุตํ อุทฺทพฺพยํ
ปสฺสโต อุทฺทพฺพยํ (ธรรมบท)

ปีปลาย
ไปรู้
เห็นเกิด ตายนา
แก้ร้อยปีปลาย

ปีปลายปล่อยทั้งใจกาย
มีรู้มันเป็นฉันใด
เห็นง่ายยิ่งสองสิ่งใส่รู้
เลิศกว่าผู้อยู่ร้อยฉนน

(ยังไม่พบคาถา)

๕๑. ธีรราชผู้ธรรมแม่
บ่งกล่าวให้หญิงชาย
คฤหบดีสกลกาย
อยู่ร่วมเรือนผัวผู้

มากมาย
ทั่วรู้
งามเลิศ
โหดแท้นั้นที่

๑ ปราชญ์ผู้รู้ธรรมแม่
หอนเอ๋ยเผยพาที่
๑ อุปมานารีร่าง
ร่วมห้องกับภัสดา

มากมายแต่แต่เขา
ให้ทุกผู้รู้ธรรมนา
หยดย้อยอย่างสรวงสร้างมา
เป็นชั้นที่นี้อดสู

(ยังไม่พบคาถา)

๕๒. รู้ธรรมเทียมเท่าผู้
เจนจัดอรรถภายใน
กล่าวแก้สิ่งสงสัย
รศพระธรรมอันอื่น

ทรงไตร
ลึกสัน
เลอะเลือน
ว่ารู้ใครชมฯ

๑ รู้ธรรมเทียมเท่าผู้
เจนจัดอรรถธรรมจน

บวชเรียนรู้ธรรมนำผล
ลึกล้ำรู้ทุกหมู่ไป

๑ ชาญฉลาดสามารถเคลื่อน
รศธรรมอ้างอิงฤทัย

สงกาเลื่อนเลอะเลื่อนได้
ไม่ซึ่งสมคนชมนา

อุปฺปสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
สฺนฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺทฺ

๕๓. รู้น้อยว่ามากรู้
กลกบเกิดอยู่ใน
ไปเห็นขลกล
ชมว่าน้ำบ่อน้อย

๑ รู้น้อยว่ามากรู้
กลกบก่าเนตเณ

๑ ท่อนเคยจักเลยรด
คุยจ้อบ่อน้อยข้า

อุปฺปฺรฺอุปฺ พหฺภาโส
อุปฺปฺรฺอุปฺ ฌโฏ โขเก

๕๔. รูปขั้วมักแต่งแกล้ง
ใจขลาดมักออาจอง
น้ำพร่องกระออมก
เฉาโศดโธษฐ์อวดสู้

๑ รูปขั้วมักมั่วแกล้ง
ขลาดใจยังไม่เจียม

๑ กระอ่อมอ่านย่อมออก
เฉาโศดโธโฮษฐ์ฉัน

พหุ มณฺยติ มานวา
อุเป โตยว มณฺจฺโก

เรใจ
สระจ้อย
กลางสมุทร
มากล้าลึกเหลื่อฯ

เรใจผู้รู้น้อยเจือ
ในสระน้อยกระจ้อยนา
เห็นมหาสมุทรสุดสายตา
น้ำมากหนาลึกนากลัว

อุปฺปมณฺโณ ปกาสิโต
อุปฺปจีลา กาวิ จเล

เกลาทรง
อวดสู้
กระฉอก ฉานนา
ว่ารู้ใครเทียมฯ

เกลาทรงแต่งไม่แทงเหนียม
จิตวางมาดองอาจครัน
น้ำกระฉอกบอกพร่องปล้น
รอบรู้เยียมใครเทียมหนอ

(ยังไม่พบคาถา)

๕๕. จระเข้กับน่านน้ำ
รถใหญ่กว่ารถยา
เสือใหญ่กว่าวนา
เรือแข่งกับขลุ่ยแล้ว

๑ จระเข้กับน่านน้ำ
รถกว้างกว่าทางไป
๑ เสือใหญ่กว่าไพรสมณ
เรือขับคับคงคา

มณฑุเกปี อุเกร สีเห
พิลาเร สทิส พยคุเข

๕๖. มณฑกทำเทียบท้าว
แนวว่าอุพยัคฆ์
นกจอกว่าฤทธิ
คนประดากขุมมีข้า

๑ กบดำทำเทียบท้าว
แนวว่าตัวข้านี้

๑ จอกจ้อยพล่อยไม่หยุด
เข็ญใจได้บ่าวส่ง

ไฉนหา ภัคย์เฮย
ยากแท้
ไฉนอยู่ ได้แฮ
เล่นโล้ไปไฉนฯ

หาเหยือกลักลิ้นยากกระไร
ได้สมอยากนั้นยากนา
ชุกซอนตนไม่พันตา
เล่นโล้ไปย้อมไร่ผล

สุกเรปี อุเห ทิเป
สพฺพธิเร สิปฺปสุสม

ราชสีห์
แก้วนกล้ำ
กูยี่ง กรุฑนา
ขึงนั้นแสนทวิฯ

สีห์ห้าวเทียมหอนเจียมฤดี
คือนางเสือเชื้อพระนาง

ข้าเหนือครุฑยุดนาคยิ่งยง
เสียงยโสไฉนผยอง

(ยังไม่พบคาถา)

๕๗. หิ้งห้อยส่องกันสู้
ปิดเทียบเทียบรัตนอัน
ทองเหลืองหลู่สุวรรณ
พาลว่าตนเองอ้า

แสงจันทร์
เอี่ยมข้า
ธรรมชาติ
อาจล้ำลึกกว่า

๑ หิ้งห้อยส่องกันสู้
ลูกปิดเปรียบรัตนมณี

แสงจันทร์อยู่ไม่รู้หนี
มีค่ามากเปรียบยากหา

๑ ทองเหลืองอยากเขื่องย่า
พาลชนหลงตนว่า

เหยียดทองคำยศต่ำกว่า
เทียบกวีนั่นตัวมันเหนือ

(ยังไม่พบคาถา)

๕๘. เสือพอมกางว้างเข้า
ไปว่าเสือมีฤทธิ์
เล็บเสียดังคมกฤษ
กรันปะปามลับขว้า

โจมขวิด
เลิศล้ำ
เสือซ่อน ไว้ในา
จิ้งจุกก็เสือฯ

๑ กวางเห็นเสือเหียวแทง
พยัคฆ์พอมย่อมไม่เรื่อ

โจมขวิดแทงแกว่งเขาเถื่อ
ฤทธิ์แรงร้ายในกายตน

๑ เล็บเสือเสือซ่อนมิด
เสือดบกวางซบสกันธ์

เหมือนคมกฤษฤทธิ์ล้ำล้ำ
จิ้งจุกพยัคฆ์ผยอง

(ยังไม่พบคาถา)

๕๕. ทองเหลืองเปลืองร้ายห่อน เห็นมี	
ขัดเท่าขัดรากี้	เล่าไซ้
นพคุณหมดใสสี	เสร็จโทษ
ถึงบ่แต่งตั้งไว้	แจ่มแจ้งไพบูลย์ฯ

๑ ทองเหลืองห่อนเปลืองสาย	สนิมร้ายให้หายสูญ
แม้ขัดขจัดมูล	สนิมไปเกิดใหม่มา
๑ ทองแท่งแลสดใส	สนิมไม่มีบิชา
ไม่ขัดจัดตั้งถา-	วรเนื้อทองยังยองโย

(ยังไม่พบคาถา)

๖๐. พระสมุทรวาฬหวาดห้วย	กลองสรวล
เมรุพลวกปลวกสำรวล	รำร่า
สี่หราชรำคร่ำครวญ	สุนัขเขาะ หยันนา
สุริยส่องยามเย็นเข้า	หิ้งห้อยยินดีฯ

๑ ทะเลใหญ่หวนไหวคลื่น	ห้วยกลองขึ้นสรวลยวนยี่
เขาพลวกปวงปลวกปรีดี	สมน้ำหน้าหุยฮากัน
๑ ราชสีห์มีเคราะหฺครวญ	หมาทั้งมวลทวนทอนหยัน
สุริยยามสายณห์	แสงลดน้อยหิ้งห้อยฮา

(ยังไม่พบคาถา)

๖๑. แมวล่าหนูแซ่ซึ
หมาล่าวิพาร์ผัน
ครูล่าศิษย์ละธรรม์
เสื่อล่าป่าแรมร้าง

จรจรัล
สู่หล้า
คบเพื่อน พาลนา
หมดไม้ไพรสณฑ์ฯ

๑ ยามใดแมวไม่อยู่
หมาทางแมวต่างรณ

หนูระเริงกระเซิงชน
รีบลงเรือนแซ่เชือนไป

๑ ครูทางศิษย์วางธรรม์
เสื่อสิงห์ทอดทั้งไพร

คบเพื่อนอันธพาลไพร
คนโค่นไม้หมดไพรสณฑ์

เอดา พนุชาย โลมกุกา
มหาชนิน กุตโต ตสส

อชิวสุวา สชิวตม
ปจฉา ขสาภิปากโต

๖๒. จามรีชนข้องอยู่
ชีพบรักภักยศ
สัตว์โลกซึ่งสมมติ
ดูเยี่ยงสัตว์นั้นได้

หยุดปลด
ยิ่งไซ้
มีชาติ
ยศขรื่องสรรเสริญฯ

๑ จามรีนี้ชนเกี่ยว
ปลดชนพลีชนม์เผชิญ

หนามไหนเห็นยวหยุดดำเนิน
ภัยเพื่อชนชาวพันภัย

๑ สัตว์โลกทุกแหล่งหล้า
ยลเยี่ยงจามรีไว้

กำเนิดมาน่าจักได้
สรรเสริญพร้อมสนองหนุน

อกุณี ตาเปน เม ทุกข์
เอเวทว มหาทุกข์

๖๓. นพคุณใส่เข้าสูบ
น้อนเหล็กกรรณตี
บ่เจ็บเท่าธุลี
เจ็บแต่ท่านชั่งด้วย

๑ ทองเอาใส่เข้าสูบ
พินเตาเอาค้อนกระหน่ำ
๑ ทั้งเผาทั้งเอาค้อน
เอากล้ำด้อยต่ำมา

ชนมพินาสมนวินาสกิตฺติม
พุทฺธิมพินาสมนวินาสอาตฺมา

เฉทจฺจนฺทนจฺจตฺตจฺมปฺกาวเน
หํสาหํสมยุโรกฺกิลฺกุลเล

๖๔. ตัดจันท์พินม่วงไม้
แปลงปลูกหนามรายรก
ฆ่าหงส์มยุรนก
เลี้ยงหมูกากินเนื้อ

๑ ตัดจันท์พินมะม่วง
พยายามเลือกหนามมา
๑ ฆ่าหงส์ปลดปลงฝูง
เอากามาเลี้ยงไว้

น ทุกข์ โลหิตาตัก
ปุนตร พาลทุลลภ

แสนที่
ห่อนม้วย
สักหยาด
กล้าน้อยหัวดำฯ

แสนที่วูบวูบสุมซ้ำ
นพคุณไม่หมองใจนา
หวดทองห่อนอ่อนระอา
ใช้ชั่งเจ้าแสนเศร้าคัลย

กิตฺติมพินาสมนวินาสพุทฺธิม
อาตฺมาวินาสมนวินาสชฺมมฺม

วฤกษางฺกุเร กณฺธุเจ
กาเก สลฺลางรตี

จัมบก
รอบเรือ
กระเหว่า เสียนา
ว่ารู้ลึลล ฯ

จำปาปวงห่อนหวงนา
ปลูกรอบที่รกรดิกะไร
นกยูงเหล้ากระเหว่าไป
แล้วคุยว่าข้าเชี่ยวชาญ

มา โอตฏฐสมกฺกรสฺส กทฺรภ
เทเส ยตฺร วิจารณ์าคณคไณ

กสฺสฺรกกสฺสปโย
ทฺรยาศไสฺม นม ฯ

๖๕. เอาสารเทียมอุฐโธ
เก็บปิดเทียมแก้วปุ่น
เมืองใดพิกัตพูน
นับแต่ไกลอย่าได้

เป็นมุล
ค่าไว้
มีตั้ง นีนา
ไต่เต้าเมืองเข็ญ ฯ

๑ เอาสารประมาณค่า
ลูกปิดเทียบรัตนเป็น

เทียบอัฐหาราคาเล่น
มูลค่าได้วางไวนา

๑ เมืองใดได้จำกัด
กำหนดกฏนี้หนา

ราคาสัตว์เพชรปิดว่า
คิดแต่ไกลอย่าไปเที่ยว

(ยังไม่พบคาถา)

๖๖. น้ำเคี้ยวขู่ว่าเงี้ยว
ทรายเหลือบหางขู่งาม
ตาทรายยี่งนิลงาม
ลิ่งว่าหว่าหวังหว่า

ขู่งตาม
ว่าหญา
พรายเพชร
หว่าดั้นโดดตาม ฯ

๑ น้ำเลี้ยวคดเคี้ยวอยู่
เนื้อเห็นหางขู่งาม

ขู่งว่างูสู้ตามยาม
นึกว่าหญาเพ่งตายล

๑ ตาทรายปรายทั่วถิ่น
ลิ่งจ้องมองเป็นผล

ดำวาวดั้นด้นิลจน
หว่าโดดดินถวิลรสหวาน

(ยังไม่พบคาถา)

๖๗. สังขารหวัผู้ว่า
 ทรัพย์ย่อมหวัคนจง
 หญิงหวัแก่ชายปลง
 มัจจุราหวัผู้เฒ่า

ตนตระนง
 ว่าเจ้า
 ขมลูก
 บั้ววันตาย ฯ

๑ สังขารพาลข้าผู้
 ทรัพย์เยาะหยันหญิงชาย

อวดว่ากูแกร่งกล้ากาย
 เกิดเงินเป็นเช่นเทวา

๑ หญิงหวัผู้ผู้ว่า
 คนแก่ท่อนรู้อา-

หมดหวังมีซึ่งบุตรา
 ยุถึงฆาตยมราชสรวล

(ยังไม่พบคาถา)

๖๘. มือด้วนคิดจะมล้าง
 ปากด้วนถ่มน้ำลาย
 หึงห้อยแข่งแสงฉาย
 กนทุพพลอดดกล้า

เขาหมาย
 เลียบฟ้า
 สุริเยศ
 แข่งผู้มีบุญ ฯ

๑ มือด้วนครวญไคร่ฆ่า
 ปากด้วนทวนหันทุน

คนเพราะว่าใจทารุณ
 ถ่มน้ำลายหมายรดฟ้า

๑ หึงห้อยแสงน้อยนิด
 คนง่อยเปลี้ยเสียขา

เผยอฤทธิ์แข่งสุริยา
 คิดแข่งขันมีบุญแสน

(ยังไม่พบคาถา)

๖๕. แวนตามาใส่ผู้
คนหนวกฟังสำน่าน
คนไข้ไฟแสดงสาร
เดกเครื่องประดับขรื่อง

อันธการ
ขับรื่อง
โคลงกาพย์
ใส่ให้วานร ฯ

๑ แวนตามาใส่ผู้
หนวกยังฟังบังอร

๑ ใบ้ำทำให้เห็น
เหมือนกับจับลิ้งมัน

ตาบอดอยู่ดูอักษร
เอื่อนทำนองขับรื่องกัน
ว่าข้าเล่นกาพย์โคลงฉันท
ประดับตัวท้าวสรรพางค์

(ยังไม่พบคาถา)

๗๑. วัดช้างเบื่องบาทรู้
วัดอุทกชั๊กกมุทมาลย์
คูกรุดดับโวหาร
คูตระกูลเผ่าผู้

จักสาร
แม่นรู้
สอนศิษย์
เพื่อด้วยเจรจา ฯ

๑ ช้างผองลองวัดบาท
วัดชลชั๊กอุบลมา

๑ คูครูรู้ยิ่งหย่อน
อยากดูผู้ดีไพร่

รู้เชื้อชาติของคชา
มักรู้เค้าลิกเท่าไร

โวหารตอนสอนศิษย์ใส่รู้
พิจารณาจากวาหะ

(ยังไม่พบคาถา)

๗๑. พระสมุทรสุดลิกลิ้น
สายดั่งทิ้งทอดมา
เขาสูงอาจวัดวา
จิตต์มนุษย์นี้ไซ้

ภคณา
หยั่งได้
กำหนด
ยากแท้หยั่งถึง ฯ

๑ พระสมุทรสุดลิกลิ้น
สายดั่งทิ้งน้ำดั่ง

สุดใจคนจักคำนึง
ดั่งขึ้นดูรู้ช่วงชล

๑ ชุนเขาสูงเท่าฟ้า
ส่วนในน้ำใจคน

อาจวัดวาเพื่อหาผล
ยากหยั่งถึงพึงแปรปรวน

(ยังไม่พบคาถา)

๗๒. ไม้ล้มควรกำได้
คนล้มจักข้ามกราย
ทำชอบชอบอ่อนนายน
ทำผิดผิดจักให้

โดยหมาย
อ่อนได้
ชอบกลับ สนองนา
โทษแท้ถึงตน ฯ

๑ ไม้ล้มควรข้ามได้
คนล้มคิดข้ามคน

โดยครวญใครว่าภัยพ้น
เลิกข้ามเกิดอาจเกิดความ

๑ ทำดีไม่หนีภัย
ทำผิดผิดติดตาม

ตอนท้ายต้องสนองงาม
โทษถึงตนอ่อนพ้นภัย

(ยังไม่พบคาถา)

๗๓. ไม่ล้มจักคำให้
คนท้าวล้มข้ามพาน
เสื่อผอมอย่าอวดหาญ
พาลประทุษฐ์ตกไร่

ดูกาล
ห่อนได้
เข้าผลัก เสื่อแข
อย่าได้ทำคุณ ฯ

๑ ไม่ล้มคิดข้ามผ่าน
คนล้มนอนจมฝุ่น
๑ เสื่อผอมอย่าอวดเข้า
คนกากตกยากครั้น

ดูกาลพลันอย่าหันทุน
อย่าคิดข้ามเขาห้ามกัน
ผลักเสื่อเล่าจกเศร้าคัลย
ทำคุณให้เพิ่มภัยตน

(ยังไม่พบคาถา)

๗๔. ทรชนยากไร้อย่า
อย่าหิบทรพย์อุดหนุน
ก่อเกื้อเกื้อบเกินทุน
ถ้นก่อยกลายวายไร่

ทำคุณ
ห่อนให้
มันมั่ง มีนา
กลับสู้ดูแลน ฯ

๑ ทรชนยากจนไซ้
ทรัพย์ปวงควรทวงแทน

ทำคุณให้ไม่ทดแทน
อย่าการุญอุดหนุนนา

๑ ก่อเกื้อจนเจอเขา
ความจนผ่านพ้นทา

พรวงทรัพย์เราเขามีทำ
เหตุสร้างเสกิดเนรคุณ

(ยังไม่พบคาถา)

๙๕. ทำคุณท่านก่อนรู้
ท่านบ่แทนคุณปอง
กลกาแต่งbungทอง
bungเอาหมึกม่อไล่

คุณสนอง
โทษให้
ลายเลิศ
ลูปสิ้นสรรพางค์ ฯ

๑ ทำคุณเจือจนเขา
ไม่หนาซ้ำทาทาง

บุญคุณเราเขากลับวาง
สร้างทุกข์โทษโหดสนอง

๑ กลกาอุดสำห้แต่ม
bungขี้สีหมึกหมอง

ลายขนแถมให้bungทอง
ขมุกขมอมทาขนกามัน

(ยังไม่พบคาถา)

๙๖. เทพาพันเทพเรื่อง
บ่เท่าพระอินทร์องค์
คุณพันหนึ่งดำรง
มีโทษอันหนึ่งไซ้

ฤทธิ์รังค์
หนึ่งได้
ความชอบ ไฉน
กลบกล้าพันคุณ ฯ

๑ เทวัญพันองค์ถ้า
ห่อนเทียบเปรียบอินทร์อดุลย์

รวมฤทธิ์กันมาหนุน
เดชสิทธิ์เพียงหนึ่งองค์

๑ คุณนั้นทำพันครั้ง
ผิดพลั้งครั้งเดียวคง

ความดีดังยังดำรง
ลบล้างดีพันทีไป

(ยังไม่พบคาถา)

๙๘. ข้าท้าวเอาจิตต์ท้าว
 บ่าวท่านเอาใจนาย
 ศิษย์ท่านผ่อนผันผาย
 อยู่ที่เรือนตัวนั้น

แม่นหมาย
 แม่นหมั้น
 โดยจิตต์ กรุณา
 แต่น้ำใจเอง ฯ

๑ ข้าเจ้าอยู่วังเจ้า
 บ่าวไพร่เอาใจเกรง

เอาใจท้าวทั้งยาเวย
 นายตัวนั้นนรินทร

๑ ศิษย์ไซ้ไรเอาใจจำ
 ตามใจตนได้ตอน

เชื่อฟังคำครูผู้สอน
 อยู่เรือนตนพันผูกพัน

(ยังไม่พบคาถา)

๙๙. รักกันอยู่ขอบฟ้า
 เสมออยู่หอแห่งเดียว
 ชังกันบ่แลเหลียว
 เหมือนขอบฟ้ามาป้อง

เขาเขียว
 ร่วมห้อง
 ตาต่อ กันนา
 ป่าไม้มาบัง ฯ

๑ รักกันอยู่ขอบฟ้า
 รักอยู่ก็ดูดัง

อยู่เขาถ้ำอรุยัง
 ร่วมห้องเดียวกลมเกลียวแด

๑ ชังกันนั้นอยู่ใกล้
 เหมือนฟ้ามารักกันแท้

ก็เหมือนไกลตาไม่แล
 หรือเหมือนป่ามาบังนัยน์

(ยังไม่พบกาตา)

๘๑. ให้ท่านท่านจักให้
 นบท่านท่านจักปอง
 รักท่านท่านควรครอง
 ตามสิ่งนี้เว้นไว้

ตอบสนอง
 นอบไหว้
 ความรัก เรานา
 แต่ผู้ทรชน ฯ

๑ เราให้ท่านให้ตอบ
 ไหว้ท่านท่านย่อมสน

ประพฤติชอบกอบมงคล
 ใจให้ไว้รับตอบกลับมา

๑ รักท่านท่านควรต้อง
 สามสิ่งไม่จริงถ้า

รักสนองเสนาหา
 พบพาลชนคนกาฬี

กุณ สพฺพณฺณ ตฺโลยปี
 อนาคตฺตมปี มณีนํ

น โสภติ อนิสฺสย
 เหม นิสฺสย โสภเต

๘๒. แม้มีความรู้ตั้ง
 ฝีมือมีกนช
 หัวแหวนค่าเมืองตรู
 ทองบรองรับพัน

สัพพัญญ
 ห่อนขึ้น
 ตาโลก
 ห่อนแก้วมีศรี ฯ

๑ ใครผู้รู้จบสิ้น
 ตราบใดไร้คนตี

สูงปานปิ่นโลกโมลี
 ช่วยเชิดชูใครรู้นาม

๑ หัวแหวนแสนมีค่า
 ไร้เรือนทองรองหาม

ควรเมืองถ้ามาถึงยาม
 หัวแหวนนี้นั้นศรีนา

ธโช รอดสุส ปณฺณณณ
ราชา รณฺณสุส ปณฺณณณ

๘๓. ราชรณปราชญ์ด้วย
กวันประจักษ์แก่ไฟ
ราชาอิสระใน
ชาย่อมเฉลิมเลิศแล้ว

๑ ราชรณดงามด้วย
กองไฟเกิดไฟจริง

๑ กษัตริย์มีเสรีใน
บุรุษดุจปีนมณี

(ยังไม่พบคาถา)

๘๔. ราฟ่อนสุนทรด้วย
ร้องขับศัพท์เสน่ห์หา
มวยปล้ำลำสันสา
รักกับชงนั้นแล้ว

๑ นางรำคมช้าด้วย
ขับร้องต้องฟังพา

๑ มวยปล้ำชานะได้
เรื่องรักกับชงนั้น

ธูโธ ปณฺณณณณณณณ
ภคฺตา ปณฺณณณณณณณ

ธงชัย
เที่ยงแท้
สมบัติ
ปิ่นแก้วเกษณฺญ ๑

ธงชัยช่วยเชิดชูยิ่ง
ประจักษ์กันเพราะควนมี
ราชทรัพย์ใช้ได้เต็มที
เสริมวิเศษเกษตรสมร

รูปา
ยิ่งแท้
มารถจึง ดีแฮ
เพื่อลั่นเจรจา ๑

รูปโณมช่วยสำรวจตา
สำเนียงครวญไทยหวานครัน

ด้วยอาศัยไวลำสัน
ลั่นขึ้นเดียวเที่ยวพูดเอา

โกกิลานัน สทฺทํ รุปี
วิชา รุปี อรูปานัน

๔๕. กระเหว่าเสียงเพราะแท้
หญิงเลิศเพราะรักผัว
นักปราชญ์มาตรฐาน
เพราะเพื่อธรรมนั้น

๑ กระเหว่าเสียงเจ้าเพราะ
หญิงดีเพราะมีความ

๑ นักปราชญ์มั่นมาตรฐาน
เจนธรรมประจำใจ

วินา จรวินา กาโส
วินาย ภรวินา เทโส

๔๖. นารายณ์วายเว้นจาก
อากาศชาติสุริยจร
เมืองโคบมีวร
แม้ว่างามล้ำฟ้า

๑ นารายณ์กายสุนทร
อากาศชาติสุริยเคย

๑ ธาณี่ที่แคล้วคลาด
สิ่งสามเคยงามสม

นารูปี ปติพุดา
ขมา รุปี ตปสฺสินี

แก้ตัว
แม่นหมั่น
หมองเงื่อน งามนา
ส่องให้เห็นงาม ฯ

มีคุณเฉพาะตนล้ำหลาม
รักผัวตนเป็นพันไป

กายาหมดงามสดใส
งามล้ำเหลือเหนือกายา

วินา ธรภรณา หริ
โสภเต นจ โสภเต

อาภรณ์
แจ่มหล้า
นักปราชญ์
ห่อนได้งามเลย ฯ

ปราศอาภรณ์ไครชมเชย
ส่องโลกหล้าไม่น่าชม

ปลอดนักปราชญ์ไครนิยม
ก็ขาดความงดงามไป

(ยังไม่พบกาตา)

๘๑. เขาได้ไร่ถ้ำราช
สระโหดหงส์ละวาง
พฤกษ์ไต่บกใบบาง
สาวซัดซู้ไอ้เอ๋

สี่ห่มาง
วากเว้
นกหน่าย
เพราะซู้ชายทราม ฯ

๑ เขาได้ถ้ำไม่มี
สระที่วารีทราม

ราชสี่ห่มางหนีข้าม
หงส์ท่อนลงสรลงลธิ

๑ พฤกษ์ไต่พุ่มใบน้อย
นวลนางร้างซู้ซี้

นกนั้นค่อยทยอยหนี
โทษซู้ว่าเชื่องซำไป

(ยังไม่พบกาตา)

๘๒. ป่าไต่ไกลพยัคฆ์ร้าย
ไม้หมดม้วยบมี
หญิงยสงดงามดี
เป็นที่หมื่นชายชื้อ

ราวี
ร่มชื้อ
ผัวหน่าย
หยอกเย้าเสียดน ฯ

๑ ป่าไต่ไร่เสือร้าย
ไม้หมดบปรากฏผล

เหี่ยววุ่นวายทำลายคน
สิ้นร่มเงาเข้าอาศัย

๑ สตรีมียศยิ่ง
ชายย่อมนเกลียดหยามโย-

ผัวยังทิ้งแม่หญิงไป
ไพหยอกเย้าเค้ารอดสุ

(ยังไม่พบคาถา)

๘๙. พลุหมากจากโอษฐ์ไอ้
หญิงจากจอมสามี่
เรือนปราศจากบุตร
เมืองจากจอมภพเจ้า

เสยศรี
กรอบเกล้า
ครุฑเด็ก
สิ่งนี้ฤงาม ฯ

๑ พลุหมากพันปากเดียว
หญิงพรากจากผัวความ

โอษฐ์ชิดเดียวเปรี๊ยปากยาม
คุ้มครองตนผ่านพ้นไป

๑ เรือนใดไร้บุตร
นครขาดราชครองไสร

ไร้เด็กนี้มีสุขไหน
จักงามได้ฉันใดกัน

(ยังไม่พบคาถา)

๙๐. เจ็ดวันเว้นดัดซ่อม
อักขระห้าวันหนึ
สามวันจากนารี
วันหนึ่งเว้นล้างหน้า

ดนตรี
เน้นซ้ำ
เป็นอัน
อับเสราศรีหมอง ฯ

๑ เจ็ดวันไม่หมั่นซ่อม
ห้าวันไม่หมั่นทอ

ดนตรีพร้อมเพลงบกพร่อง
หนังสือซ้ำความจำหนี

๑ สามวันจากกัญญ์ไกล
หนึ่งวันพลันเสยศรี

เป็นอันได้ใจนารี
หากเว้นวางล้างหน้าไป

(ยังไม่พบคาถา)

๕๑. ดอยไคมีถ้ำราช
เหมืองมามีบัวหงส์
ต้นไม้พุ่มพัวพง
สาวหนุ่มตามชู้ไชรี

สี่หีประสงค์
หากใกล้
นกกมาก มีนา
เพราะชู้ชอบตา ฯ

๑ คิริมีถ้ำอยู่
บางบึงบัวสิงพา
๑ ต้นไม้ใบหนาแน่น
สองชู้ควงคู่ไป

สี่หีสิ่งสี่ห้องคูลา
หงส์เทีรลงสรลงชลาลัย
นกหมื่นแสนเล่นอ้าย
เพราะชอบตาพานิยม

(ยังไม่พบคาถา)

๕๒. เปือกตมขมขึ้นเชื้อ
หงส์กับบุษบากร
ภิกษุเสพสังวร
บุรุษสรกร้อย

กาสร
ขึ้นช้อย
ศีลสุข ไชรีนา
เท่านั้นในหญิง ฯ

๑ เปือกตมเลนหล่มลื่น
หงส์แอบบุษบาอิง

ควายครีกครั้นชุ่มชื้นยิ่ง
อบอวลอิมลิมเกสร

๑ ภิกษุบรรลุลันต์
บุรุษสุดอาทร

เสพธรรมทั้งศีลสังวร
ร้อยเท่ารักหญิงสลักใจ

(ยังไม่พบกาตา)

๕๓. ใครจักผูกโลกแม่
เหล็กเทาล้ำตาลตริง
มนต์ยาผูกนานหึง
ผูกเพื่อไมตรีนั้น

รัดring
ไปหมั้น
หายเสื่อม
แน่นเท่าวันตาย ฯ

๑ ใครเล่าเข้าผูกให้
เหล็กเทาล้ำตาลหมาย
๑ มนต์ยาภาณวี
ผูกไมตรีนี้ไม่เคย

โลกนี้ไม่เขื่อนขยาย
มัดโลกติดอย่าคิดเลย
ผูกนานปี่ฤทธิระเหย
เคลื่อนคลายไปจากใจจำ

(ยังไม่พบกาตา)

๕๔. เรียนพระธรรมแท้ผูก
ปลอกผูกคชตริงตรา
มนต์ดลและหยุกยา
ผูกโลกทั้งหลายนั้น

ศาสนา
ตรากหมั้น
สมรรถผูก งูแฮ
แน่นด้วยไมตรี ฯ

๑ เรียนธรรมลึกล้ำแล้ว
ตกปลอกตอกตริงกรี
๑ หยุกยาอาคมหมอ
ผูกภพประสพสันต์

ผูกศาสน์แก้วแผ้วผ่องศรี
นี่คือแผนผูกแน่นครัน
ผูกงูอระย้อยัน
แน่นด้วยมีไมตรีนำ

(ยังไม่พบคาถา)

๕๕. รบศึกข่านะได้
 รบแม่เรือนตัวขง
 รบโจชกให้คง
 ถือว่าผู้นั้นแล้

ในณรงค์
 ขยาดแท้
 ความสัตย์
 เลิศล้ำชายชาญ ฯ

๑ รบศึกข่านะได้
 รบแม่เรือนเหมือนรบมาร

ในสนามด้วยความหาญ
 หมดอำนาจขยาดนา

๑ รบโจจนใจคง
 รบผ่านสามด้านพา

ดำรงสัตย์เป็นอัตรา
 คนเรียกขานชายชาญชัย

(ยังไม่พบคาถา)

๕๖. คนใดคนหนึ่งผู้
 เกียดฆ่าคนอนันต์
 ไปป่านบุรุษอัน
 เชียรท่านเขียรยอแล้

ใจณกรรจ์
 หนักแท้
 ผจญจิตต์ เองนา
 ว่าผู้มีชัย ฯ

๑ คนใดคนหนึ่งนั้น
 สาดราฆ่าคนให้

จิตณกรรจันรันดร์ใช้
 ชีพม้วยมุตสุดคณนา

๑ ห่อนเท่าเขาผู้คิด
 ปราชญ์ท่านสรรเสริญว่า

ผจญจิตพิชิตมา
 เป็นผู้ที่มิชัยงาม

สงฺคาม สมฺมิจฺจนฺติ
ปิยญฺจ อนฺนปानํสุ

๕๑. สงครามแสวงท่วยแก้ว
กลดดีพึ่งหา
ยามกินรสโอชา
หาปราชญ์ล้ำเลิศผู้

๑ ถึงยามสงครามแสวง
เรื่องคดีต้องมีตา

๑ อาหารคาวหวานอร่อย
หาปราชญ์ฉลาดตั้ง

ชนมิจฺเจ วาณิชฺเชยฺย
ปฺตฺตมิจฺเจ ตรฺณิตถิ

๕๒. แสวงรู้พึ่งคบด้วย
แสวงทรัพย์คบพาณิช
แสวงหายศศักดิ์ชิด
ผิไกรได้ลูกไขว้

๑ แสวงรู้สิ่งสู้ด้วย
แสวงเงินงอกดอกพราว

๑ แสวงหาบรรดาศักดิ์
แสวงหาลูกยาต้อง

มนฺติ สุขํ กุตุหฺเล
อตฺเต กิจฺเจสุ ปณฺชาโต

อาสา
ท่านรู้
ชวนเพื่อน กินนา
เมื่อแก้ปริศนา ฯ

ทวยหาญแกร่งแข็งอาสา
หาหมอกความนามโด่งดัง
คอยชี้ชวนมวลมิตรนั่ง
ปริศนาไว้ให้ชี้แจง

วิทุยฺมิจฺเจ ภเช สตํ
ราชมิจฺจํ อิจฺฉากเม

บัณฑิต
ง่ายไขว้
ชอบราช
เสพต้องเมียสาว ฯ

บัณฑิตช่วยชี้สั้นยาว
ควรคบหาพ่อค้าผอง
ขีดราชรักจักสมปอง
มีเมียสาวคราวปรารภนา

ขเตสฺ ขยเต สุริ
อญฺญดา สตสฺสเสสฺ

๕๕. ร้อยคนหาแก้วน้แก้ว
พันหนึ่งหาปัญญาข
แสนคนเสาะคนตรง
ไปเท่าคนหนึ่งผู้

๑ หากคนโรมรณกล้า
หนึ่งพันเลือกสรณญาณ

๑ แสนคนค้นหนึ่งใจ
หาหนึ่งซึ่งบำเพ็ญ

สุรหสฺเสสฺ จ ปณฺจติ
ทาตา ภาวติ มานว

กลางฉรงค์
ยิ่งรู้
ยิ่งยาก
อาจอ้างอวยทาน ฯ

ร้อยคนหาหนึ่งทนานน
เยี่ยมหนึ่งหนาหายากเย็น

ซื้อตรงได้ไม่ยากเช่น
ทานมัยมั่นนิรันดร์มา

(ยังไม่พบคณา)

๓๐๐. ข้างม้ามียมิ่งแก้ว
ตัวมิตายจักปอง
ชีวิตสิ่งเดียวของ
ไข่ประทีปเทียนได้

๑ ข้างม้ามียแก้วปลั่ง
อยากได้ไม่เหลือฝัน

๑ ชีวิตควรคิดเห็น
มิใช่เทียนได้ครา

เงินทอง
ยอมได้
หายาก
ดับแล้วจืดกิน ฯ

เงินทองทั้งสิ่งยังยืน
ตัวมิตายต้องได้มา

หายากเย็นเด่นคุณค่า
ดับจืดได้ตั้งใจวิล

ธนาตุถ์ ปณฺจวสุสนฺติ
 ษานณฺจ สดฺตวสุสนฺนิ

๑๑๑. หาสินห้าปีเข้า
 แสงคู่ผู้เมียสาม
 แสงรู้ค่อยเรียนตาม
 แสงไฟเฝ้าไท่ท้าว

๑ แสงสินเมื่อสิ้นห้า
 แสงคู่ผู้เมียสาม
 ๑ แสงวิทย์คิดเบ็ดเสร็จ
 แสงนริศรต้องติดตาม

พาลานาม สิตฺยตฺวิทฺยา
 มชฺฌนิเม จกฺขเต ปฺลณฺณ

๑๑๒. เมื่อน้อยเรียนเร่งรู้
 ครั้นใหญ่หาสินมา
 เมื่อกลางแก่ศรัทธา
 ครั้นแก่แรงวอกเว้า

๑ เมื่อน้อยค่อยคิดหา
 เติบใหญ่ฝึกฝนงาน
 ๑ กลางคนกลมมน
 ยามชราคราทุพพล

ตฺริณี วสุสนฺนิ กามิกิ
 ราชเสว มฤตมฺภเวตฺ

พยายาม
 ขวบเข้า
 ต่อเจ็ด ขวบนานา
 ต่อสิ้นสุดกรรม ฯ

ปีตั้งหน้าหาเงินค่า
 นึกคราจบครบปีสาม
 อายุเจ็ดปีนิ่งาม
 จนสิ้นกรรมทำอย่าถอย

สมตฺถา ธนสงฺกฺรเห
 ษรา กามे กิมนฺปฺริยชนิ

วิชา
 สู้เหย้า
 ทำแต่ บุญนา
 ห่อนได้เป็นการ ฯ

ทางศึกษาวิชาชาญ
 สร้างสินเอาสู่เหย้าตน
 สร้างสมบุญเจือจนกุศล
 เรี่ยวแรงลดหมดทุกทาง

ปจัน น ปราชิต สิปป์
ตติย์ น ปราชิต ธมน์

ทุติโย น ปราชิต ธน
จตุตถ์ กิ กริสฺสตี

๑๐๓. ปางน้อยสำเนียงกรู
กรัณใหญ่ย่อมหาทุน
เมื่อกลางแก่แสงบุญ
ยามห่อหมทำได้ดี

เรียนคุณ
ทรัพย์ไว้
ธรรมชอบ
แต่ล้วนอนิจจัง ฯ

๑ เมื่อไม่ค่อยค่อยศึกษา
เติบโตใหญ่ฝึกฝนดี
๑ กลางคนชวนชวาวาง
ยามแก่นั้นแน่นคง

สรรพวิชาคุณค่าคลัง
หน้าหาทรัพย์สำหรับวงศ์
แนวธรรมสร้างอันสงส์
คิดทำได้ไร้แค้นดู

สุรทรวายุหะ วิทูร
อหารุย ขตุวา ทนรุ ขตุวา

ทรวุฒนาหุรณุตตม
ทกษยตุวาจุ สุรวท (หิโตปเทศ)

๑๐๔. ความรู้ดูยิ่งล้ำ
คิดค่าควรเมืองนับ
เพราะเหตุจกอยู่กับ
โจรจกเบียดนับได้

สินทรัพย์
ยิ่งไซ้
กายอาต มานา
เร่งรู้เรียนเอา ฯ

๑ ความรู้ดูแล้วล้ำ
คิดค่าควรเมืองเล่า
๑ ความรู้คงคู่อาตม
พ้นจากโจรพราภพลัน

เทียบเงินตราค่ายเยา
ยังเหนือกว่าค่าเมืองครัน
ย่อมสามารถทำสิ่งสรรพ
เร่งศึกษามานะเรียน

อุสสาโห อริ วา มิตต์
วิสั วิย มิตฺต วิชชา

๑๐๕. ความเพียรเป็นอริแล้ว
คร้านเกียจเป็นเพื่อนสนิท
วิชาเฉกยาติด
ประมาทเหมือนดับได้

๑ ความเพียรเป็นอริก่อน
คร้านเกียจเริ่มต้นเป็น

๑ วิชาไม่น่านิยม
คนประมาทขาดธรรมข้อ

อลสฺส มิตฺต วา อริ
ปมาโท มิตฺต วา วิสั

เป็นมิตร
ร่วมไร้
ขมขื่น
ชั่วร้ายฤาเห็น ฯ

ภายหลังย้อนเยี่ยงมิตรเพี้ยน
เพื่อนพาให้ยากไร้หนอ

ดูจยาขมขื่นลำคอ
ดูจดับได้ไม่เห็นผล

(ยังไม่พบกาถา)

๑๐๖. ฌิรฺฐังจิให้
จักเงื่องเงื่องเป็นกล
จักสุกอย่าสุกปน
ทางไล่ไว้หนีแก้

๑ ฌิรฺฐังจิให้
จักเงื่องเชื่องข้างาน

๑ จักสุกสุกให้ซึ่ง
หาทางไล่ไว้หนี

เทียมทน
เงื่องแห้ง
คิบครั้ง หนึ่งนา
รอดแล้วภัยพาล ฯ

เทียมเขาได้ในทุกสถาน
เงื่องแงปนท่ากลมมี

อย่าคิบครั้งจึงจักดี
รอดวิบัติพ้นศัตรู

(ยังไม่พบคาถา)

๑๐๗. ความรู้ยิ่งได้
เป็นที่ชนพำนัก
อย่าเกียจเกลียดหน่ายรัก
รู้ชอบใช้ชอบหัว

สินศักดิ์
นอนนี้
เรียนต่อ
เหนื่อยแพ้วแรงโรย ๆ

๑ ความรู้ยิ่งได้
ยอมรับนับถือโดย

สินศักดิ์ไว้ไม่รู้ไทย
ชนพึงพาบูชากัน

๑ อย่าคร้านข้ออ่านเขียน
รู้ชอบใช้ชอบสรรพ์

รักเรียนต่ออย่าย่ออัน
วิชาจนเหนื่อยตนนา

วิทยา มิตร ปเวเสน
อนุตรา ตมโอสถ มิตรบุ

ภารุยา มิตร กฤเทปัจ
ชมโอม มิตร มฤเตปัจ

๑๐๘. วิชาเป็นเพื่อนเลี้ยง
ยามอยู่เรือนเมียสนิท
ร่างกายสหายติด
ธรรมหากเป็นมิตรซ้อน

ชีวิต
เพื่อนร่อน
ตามทุกข์ ยากนา
เมื่อม้วยอาสาญ ๆ

๑ วิชาเหมือนเพื่อนสนิท
อยู่เรือนเพื่อนร่อนนั้น

เลี้ยงชีวิตไว้ทุกวัน
คือภรรยาพาชื่นชม

๑ ร่างกายเหมือนสหายผู้
ธรรมเหมือนเพื่อนอารมณ์

ร่วมรับรู้ทุกข์สุขสม
เมื่อยามตนชนม์มลาย

(ยังไม่พบคาถา)

๑๐๘. เป็นชายความรู้ยิ่ง
ทุกประเทศมีผู้นับ
สตรีรูปงามสรรพ
แม้นกยากไร้ร้าง

เป็นทรัพย์
อ่านอ้าง
เป็นทรัพย์ ตนนา
ห่อนไร้สามี ฯ

๑ เป็นชายมีวิชา
ทุกเขตประเทศมี

สูงคุณค่ากว่าเศรษฐี
คนนับหน้าถือตากัน

๑ หญิงสวยรวยรูปสรรพ
ยากไร้ใช้หญิงนั้น

เหมือนมีทรัพย์ระดับชั้น
ชาวขุนี้มิเ็น

(ยังไม่พบคาถา)

๑๑๐. เห็นใจจำให้แน
ฟังใดอย่าฟังดา
ชนม์ยืนอย่าฟังวาย
สิ่งสดับทั้งนั้น

นีกหมาย
สดับหมั่น
ตรองตรึก ธรรมนา
ผิดเพี้ยนเป็นครูฯ

๑ เห็นใจจำให้จบ
ฟังใดควรใช้หู

ใคร่ครวญครบทบทวนดู
สดับคติถ้วนถี่ครัน

๑ อายุยืนอย่าหยุด
สิ่งฟังมาทั้งนั้น

ตรองธรรมพุทธพิสุทธีสันต์
ผิดเพี้ยนดูเป็นครูบา

(ยังไม่พบกาลา)

๑๑๑. เกตราเพียบล้นล้น
 เกวียนหนักหักเพลาล้น
 น้ำน่านชานหลังกัน
 ผู้ประจาคมภาให้

จนอร-ณพนา
 ง่ายไชร
 เพราะเปี่ยม เต็มแฮ
 ทรัพย์ม้วยหมดตนฯ

๑ เกตราถาเพียบนัก
 เกวียนจักหักเพราะชน

มันก็มักจกจมชล
 ของใส่หนักเพลาทักพล้น
 เพราะน้ำวุ่นวนทันคั้น
 ก็เพราะง่ายมากมายไป

๑ น้ำทันล้นตลิ่ง
 หมดสิ้นทรัพย์สิ้นกัน

(ยังไม่พบกาลา)

๑๑๒. คนใดโง่งพุดไอ้
 อวดว่ากล้าอย่าฟัง
 หมาเห่าเล่าอย่าหวัง
 สองเหล่าเขาหมู่นี้

อึงดัง
 สับปลี
 จักขบ ไครนา
 ชาติเชื้อเดียวกันฯ

๑ คนพุดโง่งผางไอ้
 อวดว่ากล้ากล้าั้น

อวดไอ้อึงตึงตังครัน
 สับปลีปล่อยถ้อยเหิงนา

๑ หมาเห่าใบตองแห้ง
 เบื่อลหังคนหมา

ห่อนเคยแว้งขบแข่งขา
 เชื้อชาติเดียวเหี่ยวกำแหง

(ยังไม่พบกาถา)

๑๑๓. เสือไคแรงร้ายระ
 อาจอุกนุกดงยง
 กินสัตว์สุระทะนง
 จักฉิบหายตายหมั้น

พะพง
 ขบถัน
 ศักดิ์สารธุ
 เพราะร้ายแรงทะนง ฯ

๑ เสือไคแรงร้ายล้ำ
 อุกอาจพิฆาตพวงค์
 ๑ ตั้งหน้าเคี้ยวฆ่าเสพ
 จักม้วยด้วยเทพประหาร

เข้าเหยียบย่ำทำลายดง
 สัตว์น้อยใหญ่ให้วายปราน
 สัตว์ทวยเทพในไพรสาณฑ์
 เพราะเหิมจิตอนิจจัง

ปโรกเข คุณหนุตาน
 วชฺเชยฺย ตาทิสํ มิตฺตํ

ปจฺเจกฺข ปิยวาทีนํ
 วิสกฺขมฺเภ ยถา นรฺ

๑๑๔. ลับหลังบังเบียดล้าง
 ต่อพัตร์ยกยอนุญ
 กบมิตรจิตต์ปานปน
 กลตั้งเสพน้าฝั่ง

ลบคุณ
 ลึกซึ้ง
 เป็นดุจ น้ํานา
 กลูกเกล้ายาตาย ฯ

๑ ลับหลังบังเบียดคน
 ต่อหน้าสาธยาย

มีคุณล้นต่อตนหลาย
 ยกยอบุญคุณเขานา

๑ ผู้ใดได้มิตรชั่ว
 เหมือนนํ้าน้ำฝิ่งมา

ประพฤติตัวเช่นนี้หนา
 เคล้ายาพิษให้มิตรกลืน

หิตาจาโร ปโรพณฺฐ
อหิโต เททโธ พุยาธิ

พณฺฐปี อหิโต ปโร
หิตมารณฺณโมสถ

๑๑๕. ผู้อื่นแม้ประโยชน์ไซ้
มิตรประทุษฐ์ทำจิตต์
กายกับพยาธิจิต
รูกษชาติในป่าล้า

เสมอมิตร
เจ็บช้ำ
โกรชอบ เลยนา
เลสีให้เป็นยาฯ

๑ ผู้อื่นยื่นประโยชน์ให้
มิตรเราก่อนเก่ามา
๑ กายใครใกล้โรคนี้
สมุนไพรรในพนาวัน

รับไว้เหมือนเป็นเพื่อนนา
กลับทำให้เจ็บใจครัน
ยินดีได้ไฉนนั้น
ยังเมตตาให้ยาชิม

อตุตฺตนาหิ กตํ ปาปี
อภิมตฺตติ ทุมฺเบธํ

อตุรฺชํ อตฺตสมฺภวํ
วชิรํ วมฺหยํ มณิ

๑๑๖. สนิมเหล็กเกิดแต่เนื้อ
กินกัดเนื้อเหล็กจน
บาปเกิดแต่ตนจน
บาปยอมทำโทษซ้ำ

ในตน
กร่อนขร้า
เป็นบาป
ใส่ผู้บาปเองฯ

๑ สนิมเหล็กเกิดแต่เนื้อ
กัดกร่อนเซาะซอนเร้ง
๑ บาปนั้นกำเนิดแก่
บาปยอมพร้อมโยนภัย

ในเหล็กเมื่อเชื้อราละเลง
สนิมร้ายกระจายไกล
คนผู้แสเสาะบาปใส่
ใส่ช้อนสาปผู้บาปแฝง

ยาทิส วปฺปเต พิชํ
กลุยาณการี กลุยาณํ

๑๑๗. ฟักแฟงแดงเต้าถั่ว
หวานสิ่งใดให้ผล
ทำทานหวานกุศล
ทำบาปบาปชั้นชั้น

๑. ปลุกแฟงแดงน้ำเต้า
หวานใดย่อมได้ผล

๑. ทำทานหวานการุณ
ก่อนบาปกรรมหยาบช้า

โอสถานิ จ มนฺตานิ
ปฺลฺยณกาเล สมฺมทฺธิณฺจ

๑๑๘. ยาป่าประกอบด้วย
เคราะห์โสภณฤษณปน
เม้นบุญช่วยอวยผล
เม้นบาปบุรพกรรมให้

๑. ยาป่าประกอบด้วย
เคราะห์โสภณฤษณปน

๑. พบบุญอุตหนุนตน
พบบาปบาปสนอง

ตาทิสํ ลภเต ผลํ
ปาปการี จ ปาปกํ

งายล
สิ่งนั้น
ผลเพิ่ม พุณนา
ไล่เลี่ยตามตนฯ

ถั่วงาข้าวแล้วแผ่ยล
ตั้งพืชหวานกาลก่อนมา
เพิ่มผลบุญเป็นทุนถ้า
ติดตามตนตามผลกรรม

นกุสาตุรานิ กุรฺทานิ จ
อปฺลฺยณานิ วินสฺสตี

มนต์ดล
ปะไซริ
ผลเพิ่ม พุณนา
บาปซ้ำเสียศูนย์ฯ

มนต์ดลช่วยอวยผลพูน
ปะปนอยู่เป็นหมู่กอง
พึงสบผลมงคลผ่อง
เข้าสู่ตนทนทุกข์ทวิ

นตฺถิ วิชฺชาสํ ธนํ
น จ อตฺตสํ เปมํ

๑๑๕. มิสินฺหาเตาผู้
ข้าศึกอุปานปฺน
รักใดจักเพิ่มพูน
แรงอื่นฤจักได้

๑ ทรัพย์เทียบไม่เทียบผู้
ข้าศึกอีกหาญกล้า
๑ รักใดไม่แน่นมาด
แรงใดจักใหญ่กว่า

น จ พฺยาธิสโม ธิปํ
น จ กมนฺตสํ พลํ

มีคุณ
พยาธิไซริ์
รักอาต- มานา
เท่าด้วยแรงกรรมฯ

มีความรู้คู่คุณธรรม
ไม่ร้ายกาจเยี่ยงพยาธินา
เหมือนอำนาจรักอาตมา
แรงกรรมนี้มีหรือไร

น ราชน เม น จ เทวตา จ
น ภูมิสฺสํ น จ สากฺรานาม
น มิตรเหตุํ น กุเล กุลานาม
อโหสิ ยํ กุมนฺตปเรปรานาม

๑๒๐. ออย่าโทษไทท้าวท่วย
อย่าโทษสถานภูผา
อย่าโทษหมู่วงศ์
โทษแต่กรรมเองสร้าง

๑ ออย่าโทษให้ภูธร
โทษผาวาวังเวง
๑ ออย่าโทษโกรธวงศา
โทษกรรมทำก่อนไว้

เทวา
ย่านกว้าง
มิตรญาติ
สั่งให้เป็นเองฯ

ก่อนเทพไทท้าวไท
โทษถิ่นกว้างอ้างว้างใจ
มิตรญาติพาอุราไหม้
สร้างเองให้ได้เสียหาย

(ยังไม่พบคาถา)

๑๒๑. หมอแพทย์ทายว่าใช่
โหรว่าเคราะห์แรงรุม
แม่น่ดว่าผีกุม
ปราชญ์ว่ากรรมเองไชร้

ลมกุม
โทษให้
ทำโทษ
ก่อสร้างมาเองๆ

๑ หมอแพทย์ทายว่าใช่
โหรว่าชะตาเพรง

ลมกุมให้ลงนอนเซลง
ผลพาเคราะห์เฉพาะตน

๑ แม่มดกำหนดว่า
ปราชญ์ว่ากรรมเวรวน

พวกผีปามาคุมชนม์
เวียนมาเพราะเคราะห์เก่าทวี

(ยังไม่พบคาถา)

๑๒๒. แม่นมีตัวใหญ่เพียง
สูงเจ็ดลำตาลสา-
พงศ์พันธุ์เผ่าจันทรา
กรันว่าไร้ทรพย์แล้

ภูผา
มารอแท้
สุริเยศ กิติ์
ทั่วหล้าฤาเห็นๆ

๑ ตัวตนคนใดเล่า
สูงเจ็ดลำตาลเป็น

สูงใหญ่เท่าภูเขาเด่น
ร่างประหลาดสามารถครัน

๑ สืบพงศ์พันธุ์จันทรา
อาภัพสินทรัพย์พลัน

วงศ์สุริยามาจากสวรรค์
ชนทั้งผองไม่มองดู

(ยังไม่พบคาถา)

๑๒๓. คนผู้หินชาติข้า
กรันมั่งมีสินทรัพย์
แม้ผู้เฒ่าสุริยจันทร์
กรันทรัพย์แรมโรยร้าง

พงศ์พันธุ์
वादอ้าง
สูงศักดิ์ ก็ดี
หนูร้ายดูแคลนฯ

๑. ชนอันพงศ์พันธุ์ชั่ว
ถึงที่มั่งมีแทน

ชอบเกลือกกลั้วหมองมัวแสน
ท้ายโสवादโอดน

๑. ส่วนผู้อยู่พงศ์สุริย
สินทรัพย์สูญอันจน

จันทร์ตระกูลพิบูลผล
พวกพาลหลู่ดูแคลนทวิ

(ยังไม่พบคาถา)

๑๒๔. แม้มีเนตรพางเพียง
มีวิชารู้หลัก
ปัญญายิ่งยศศักดิ์
รู้เท่าใดฤพัน

พันจัก- ญแอ
เลิศล้ำ
ลือทั่ว ภพนา
พ่ายแพ้ความตายฯ

๑. แม้มีเนตรอนันต์
ความรู้มีคู่กาย

นับถึงพันลดทล้นหลาย
จัดเจนหลักตระหนกอนันต์

๑. ลือชาปัญญาครบ
ยิ่งใหญ่เพียงใดนั้น

ศักดิ์ลือลบพิภพนั้น
ย่อมแพ้พ่ายตายอยู่ดี

(ยังไม่พบคาถา)

๑๒๕. มีฤทธิ์แรงมากแม้
หักพระเมรุทบทน
หยิบขกสี่สากล
บัดย้อมจะพ่ายแพ้

ทศพล ก็ดี
ท้าวแท้
ชุกลอก ไวนา
แก้ท้าวมฤตยูฯ

๑ ฤทธิ์มีมากยล
หักเมรุโอนเอนดู

เยี่ยงทศพลหลากลั่นอยู่
ดินหินร้าวทบท้าวพลัน

๑ ยกสี่ทวีปชู
สุดท้ายย้อมพ่ายพลัน

ไกวกลอกดูฤทธิ์อนันต์
แก้ฤทธิ์พระมฤตยู

(ยังไม่พบคาถา)

๑๒๖. มีฤทธิ์รู้ยิ่งแม่น
เหิรเห็จเตร็ดไตรตรู
คำดินแหวกสินธุ
รู้เท่ารู้ล้นฟ้า

สัพพัญญู ก็ดี
ท้าวห้ำ
ทุกทวีป
ห่อนพื้นความตาษา

๑ มีฤทธิ์พิทยาสรรพ์
จรจบพิภพหมาย

เยี่ยงสัพพัญญูรู้หลาย
มุ่งสำรวจตรวจโลกา

๑ ฤทธิ์ล้ำคำดินตัน
รู้เท่ารู้ล้นฟ้า

แหวกว้ายชลทุกทวีปนา
ไม่เว้นตายวายชีวิ

ปุตฺโต กณฺเฐ ธนํ ปาเท
ติวิธํ พนฺธนํ โลเก

๑๒๗. มีบุตรบ่วงหนึ่งเกี่ยว
ทรัพย์ผูกบาทาถลอ
ภรรยาเยี่ยงปวงปอ
ตามบ่วงใครพันได้

๑ มีบุตรประดุจว่า
มีทรัพย์กลับเปรียบปาน
๑ มีเมียเสียท่าถนัด
สามบ่วงใครลวงพา

ปุตฺตามตฺถิ ธนมตฺถิ
อตฺตาหิ อตฺโน นตฺถิ

๑๒๘. บัญญัติลูกเต้าทรัพย์
ผู้ใดคิดเวียนวน
บ่คิดว่าตัวตน
เมียลูกทรัพย์หากเข้า

๑ บัญญัติจัดภรรยา
คนเงาโศกเศร้าร้อน
๑ ห่อนคิดชีวิตเรา
ตอนตายวุ่นวายหา

ภริยา หตฺเถ จ พนฺธนํ
สํสาเร น ปนฺนจติ

พันคอ
หน่วงไว้
รึงรัด มือนา
จิ้งพื่นสงสารฯ

บ่วงหนึ่งคาคอทรมาน
บ่วงที่สองคล้องบาทา
บ่วงสามรัดสองหัตถา
ว้ายพื่นวงสงสารพลัน

อติ พาโล วิหณฺณติ
กฺโข ปุตฺตา กฺโข ธนํ (ธรรมบท)

สินสกล
โศกเศร้า
ศูนย์เปล่า ไซร้ฤา
เกาะย้อยยามมรณฯ

บุตรธิดาทรัพย์ากร
รณในทรวงท่วงหนักหนา
ตายแล้วเนาศูนย์เปล่าหนา
เมียลูกทรัพย์จับจิตใจ

(ยังไม่พบคาถา)

๑๒๘. ผู้ใดมีมั่งขั่ง
ลูกที่ดีให้ครอง
ลูกร้ายอย่าพึงปอง
พึงวิจารณ์ประมวลให้

เงินทอง
สืบไว้
มอบทรัพย์ ให้นา
รอบรู้เป็นคุณฯ

๑ ใครที่มั่งมีครอง
ไต่ตรองผู้ครองทุน
๑ ลูกร้ายหากให้รับ
ผู้ใดควรได้นั้น

ทรัพย์เงินทองควรต้องครุ่น
เลือกบุตรดีมีคุณธรรม
ย่อมย่อยยับทรัพย์ผวนผัน
รอบคอบไว้ให้คุณทวี

(ยังไม่พบคาถา)

๑๓๐. มีลูกจากโทษแท้
เข้าบ่อนคบกนพาล
ส้องเสพสุราบาน
จากโทษแท้เท่านั้น

สาธารณ์
ลักลี้
การบาป
ลากลับบิดาฯ

๑ มีลูกทำถูกแท้
ไม่พบคบกพาลพา
๑ ไม่ปองดีมีของเมา
ดีสุดบุตรผู้ใด

ไม่เหี้ยวเส่เสาะโทษมา
เข้าบ่อนปองลักของใคร
บาปกรรมเศร้าเฝ้าทรวงใน
ลากบิตาลอยมาถึง

(ยังไม่พบคาถา)

๑๓๑. ลูกหนึ่งยอดเยี่ยมล้ำ
ลูกหนึ่งเทียมตระกูล
ลูกหนึ่งถ้อยสละ
สามสิ่งนี้มีแล้ว

ประยูร
พ่อแท้
กว่าชาติ
เที่ยงแท้ทุกคนๆ

๑ ลูกหนึ่งดีมีค่า
ลูกหนึ่งพึงมีผล
๑ ลูกหนึ่งซึ่งต่ำด้อย
สามชุดบุตรนี้หนา

เลิศล้ำกว่าบิดาตน
ดีเพียงพ่อเท่าพ่อนา
ความดีน้อยด้อยบิดา
เที่ยงแท้รู้กันอยู่ดี

(ยังไม่พบคาถา)

๑๓๒. มีลูกลูกเล่าไซ้
ลูกหนึ่งพึงล้างผลาญ
ลูกหนึ่งย่อมลบพาล
ลูกที่ตื้นนั้นด้วย

หลายประการ
ทรัพย์มีวณ
พาคิด มานา
ว่ารู้พึงกล่าว

๑ มีลูกอยู่หลายคน
ลูกหนึ่งพึงผลาญส่ำ

ประพัตติตนต่างผลกระทบ
ศฤงคารทรัพย์ย่อยยับลง

๑ ลูกหนึ่งพึงคบมิตร
ลูกดีนี้จ้านง

พาลพาคิดมีพิษสง
พึงมิตรสั่งสอนสรรพ

(ยังไม่พบคาถา)

๑๓๓. พระจันทร์โอภาสด้วย
แสงสว่างแผ้วพັນสี
กษัตริย์อำอินทรีย์
บุตรที่ดีรุ่งหน้า

ราตรี
ส่องเหล่า
เรืองรุ่ง งามนา
พวกพ้องพงศ์พันธุ์ฯ

๑ จันทราโอภาส
แสงสว่างพรายพรางพัน

ด้วยราตรีนี้เสริมสรรค์
สีส่องเหล่าชวนตาชม

๑ ราชาเอี่ยมอ่องค์
บุตรดีน่านาชม

ตรูตราตรงเครื่องทรงสม
ชื่นชัยสู่หมู่พงศ์ฯ

(ยังไม่พบคาถา)

๑๓๔. ว่าเมี่ยมมีมากล้ำ
เมี่ยมหนึ่งยกขอยเอี้ย
เมี่ยมหนึ่งถ่ายทรัพย์เสีย
เมี่ยมหนึ่งทำโทษแท้

หลายเมี่ยม
อย่างแท้
ศูนย์จาก ตณนา
เท็จให้ฉิบหายฯ

๑ ผู้ที่มีภรรยา
เมี่ยมหนึ่งซาบซึ้งหมาย

ร่วมเคหาหลากหลาย
นับถือแท้เหมือนแม่ตน

๑ เมี่ยมหนึ่งพึงใช้สิน
เมี่ยมหนึ่งตั้งโทษดล

จับจ่ายกินแทบสิ้นธน
ชีพอาดูรด้วยสูญเสีย

(ยังไม่พบกาถา)

๑๓๕. เมียมากจระมัดหมั้น	ตัวตน
มันย้อมหามนัตต์ล	กิดร้าย
รักนักมักหลงกล	การเสน่ห์
การประหยัดอย่าหย้าย	จักสิ้นเสียตัวฯ

๑ มากเมียมักเสียท่า	ระวังอย่าหุตามัว
มันย้อมพร้อมพันพัว	พายามนัตต์ลสามี่
๑ รักนักมักหลงกล	เสน่ห์วนประเวณี
หยุดอยากมากเมียที่	เสียชีพได้ง่ายตายจริง

(ยังไม่พบกาถา)

๑๓๖. หญิงประทุษฐ์ทำเลห์ซ้อน	เนื้อชาย
กิดคดมุ้งมันหมาย	คำเข้า
คนไข้ป่วยปางตาย	อับลาภ
เอาพิษเพิ่มภักย์เข้า	เหตุนั้นควรอวิลาฯ

๑ หญิงย้อมพร้อมเลห์ร้าย	เชิงเหนื่อชายมุ้งหมายจินต์
คตคิดจิตชาชิน	คำเข้าท่หมายมุ้งร้ายคน
๑ ผัวไข้ใกล้วางวาย	รอนานหลายเสียหายนัน
ยาพิษเจือภักซ์จน	ผัวตายต้องคอยป้องกัน

ตรีปติ นารี ตรีทาษ
ตรีนิ มิตตณฺจ เกทณฺจ

ตรีศุรุ สีสฺสรสตุธา
จตุตฺตณฺปิ สมากมนุ

๑๓๗. หญิงชั่วผัวหย่าร้าง
ข้าหลีกหนีสามหน
ลูกศิษย์ผิดกรุดน
เขาหนูน้อย่าเข้า

สามคน
จากเจ้า
สามแห่ง
เสฟส้องสมากมฯ

๑ หญิงชั่วถูกผัวหย่า
ทาสที่หนีชานชม

ถึงสามคราไม่น่าชม
ครบสามครั้งตั้งหน้าหนี

๑ ลูกศิษย์ทำผิดอยู่
ผู้ทรมทั้งสามนี้

ถึงสามคราดูไม่ดี
อย่าคบค้าพาหมองมัว

(ยังไม่พบคาถา)

๑๓๘. หญิงชั่วชั่วร้ายรัก
เห็นบุรุษนักปราชญ์
แมลงวันย้อมเอาชาติ
บ่เสาะกลิ่นดอกไม้

ฤกคาด
เกลียดเกลียด
อสุภ เนানা
ดุจผึ้งภุมราฯ

๑ หญิงชั่วชอบมัวชู้
เห็นปราชญ์ฉลาดมา

ชื่นชมชู้ไม่รู้ชา
กลับเกลียดกลัวปลีกตัวไป

๑ แมลงวันเป็นพันธุ์เฝ้า
มิชมดมดอกไม้

พบทราบกเนาคลูกเกล้าไขว่
เหมือนผึ้งภู่สู่เกสร

ปฐวิทยา จ ยา วิทยา
ปฐวิสุวาสนวิสุวาสา

ปฐวทตฺตา ปิยทฺณาม
ปฐวภารฺยา ปฐวตฺตเต

๑๓๕. ปางก่อนเคยร่วมน้ำ
เคยยื่นทรัพย์ไปล่ปลิด
เคยเป็นมิ่งเมียบสนิท
ในชาตินี้จึงได้

ใจจิตต์
ปลดให้
หลายชาติ มานาฯ
เสพส้องครองกัน

๑ ปางก่อนแน่นอนได้
เอื้อเพื่อจนเจือปัน
๑ เคยเป็นเช่นมิ่งมิตร
ชาตินี้บุญสุนทร

ร่วมน้ำใจไผ่สัมพันธ์
ทรัพย์สินให้ไม่อวรณ์
เป็นเมียบชิดหลายชาติก่อน
เกื้อกุลส้องครองกันมา

ปฏินามุ ทากจณฺฑาล
สมณา โกรธจณฺฑาล

มฤคจณฺฑาล ททรภ
สฺวณฺฑาลนินฺทก

๑๔๐. อากาศหฤโหดร้าย
สัตว์สี่ตีนก็อลา
นักพรตมักโกรธา
ร้ายกว่าร้ายนั้นแล

ก็อลา
โหดแท้
หฤโหด
แต่ผู้นินทา ฯ

๑ สัตว์ร้ายในอากาศ
พองสัตว์สี่บาทา
๑ นักพรตผู้มักโกรธ
แสนทรมานทั้งสามนั้น

นำห้วนหวาดก็ถือกา
คือลาโหดเฉาโหดกัน
ยามพิโรธไม่อดกลั้น
ไม่เท่าปากคนถากถาง

(ยังไม่พบคาถา)

๑๔๑. ถ่อลอยกลางแม่น้ำ
แม่น้ำบบางเบา
สตรีรูปดำเกา
ยักหล่นถ่นร้ายซ้ำ

ฤาจะเอา
มอดย้า
ผัวหยา เล่าแธ
ไม่ร้ายแรงหิงฯ

๑ ถ่อน้อยลอยน้ำมา
มอดแซกผุแตกจิ้ง
๑ สตรีที่โสภา
ยักหล่นสองไหลมี

ปล่อยไปอย่าไขว่คว้าดัง
ลอยเรื่อยมาในวาริ
ถูกผัวหยาเร่งล่าหนี
ไม่ร้ายถึงแรงหิงแล

ขดา นที จ ปนุโก จ
เอว โลเก สตรีโย นาม

ปานาคารี สภา ปปา
เวลั เตสั น วิชชเต

๑๔๒. ดังฤาแม่น้ำและ
ศาลสระโรงบึงบาง
เปรียบประดุจใจนาง
ฤาอื่นเวลาด้วย

หนทาง
บ่อห้วย
ในโลก นั้นา
แห่งห้องสงสารฯ

๑ ไฉนเล่าเขาจึงชี้
โรงร้างบึงบางศาล

ทั้งวิถีนทีธาร
สระห้วยหนองบ่อคลองมวล

๑ ท่านเปรียบเทียบหทัย
หอนเคยเอ่ยอ้อมลิ้น

หญิงทั่วไปใจผันผวน
เวียนว่ายวงสงสารนั้น

พาลสตรี มกฺขิกา กณฺหา
โสฺรตฺตามุพฺพลตามุพลํ

ปุมินาณจ กมทุทลํ
นรณมจชายเต

๑๔๓. แผลงวันท่วยเด็กน้อย
พลุกัดชลกณฺหา
น้ำไหลและฤาษี
เจ็ดสิ่งน้อยมาได้

นารี
ลูกไม้
สิทธิศักดิ์ นั้นฤ
เกลียดอ้างเป็นเดนฯ

๑ แผลงวันท่วยเด็กน้อย
กณฺหาวิริเป็น
๑ ฤาษีวารีไหล
หลายอย่างอ้างอิงล้วน

ทั้งยอดสร้อยสุตาเด่น
พลุกัดไ้วผลไม้มวลง
จระไนไ้วถักวน
ไม่นับเป็นเดนใครนา

ชานียานุ เปรมุณเฏ ภุฏฺตยาต
มิตรณฺจาปทิกาลเ จ ภารฺยาณจ

ทานุชวานุ วุยสนากเม
วิภาวฺษเข

๑๔๔. ดูข้าดูเมื่อไ้
คูมิตรพงศารัก
ดูเมียเมื่อไ้จัก
อาจจรรู้จิตไ้

การหนัก
เมื่อไ้
จวนชีพ
ว่าร้ายฤาดีฯ

๑ ดูบ่าวดูคราวจัก
มิตรญาติอาจดูที่
๑ ภรรยาดูคราไ้
จรรู้จิตผู้คน

ใช้งานหนักมิพักหนึ
ท่าของเขาเมื่อเราจน
สังเกตได้ไ้กลัววายนมึ
ข้อร้ายดีเขามีนา

(ยังไม่พบคาถา)

๑๔๕. มีข้ากิดชอบใจ
ข้าหนึ่งกิจการงาน
ข้าหนึ่งฉกฉ้อพาล
ข้าหนึ่งกอยขอดซ้อน

หลายสถาน
เจ็บร้อน
เบียนเบียด
แนะให้ศัตรูฯ

๑ มีข้าไว้ใช้กิจ
ข้าหนึ่งใช้งานอยู่
๑ ข้าหนึ่งซึ่งนิสัย
ข้าหนึ่งค่อนนายมัน

หลายชนิดควรคิดดู
ชอบปวดหัวตัวร้อนนิรันดร์
มือไวเพียรเบียดเบียนมหันต์
แนะอมิตรคิดปীทา

(ยังไม่พบคาถา)

๑๔๖. ทาสาย่าคิดไว้
ปกปิดกลภายใน
เลศลับสิ่งใดใด
มันแนะนำทำร้าย

วางใจ
อย่าหย้าย
เห็นเหตุ
หมดสิ้นเสียตัวฯ

๑ ทาสาย่าได้คิด
เรื่องอันลับพันพัว
๑ มีเรื่องเบื้องหลังเรา
มันยอมพร้อมพยายาม

ไว้วางจิตจงคิดกลัว
อย่าใจง่ายแพร่พรายความ
มันรู้เข้าควรคิดขาม
แนะนำทางลี้ภัยนา

(ยังไม่พบคาถา)

๑๔๑. ความลับอย่าให้ทาส
 ปกปิดมิดจงดี
 แม้ให้ทราบเหตุมี
 นับว่าข้าทาสแท้

จับที
 อย่าแพร่
 หลายหลาก
 โทษร้ายเร็วถึงฯ

๑ ความลับอย่าสับเพรา
 ควรปิดปากติดตเรียง

ให้ทาสเข้ารู้เค้าจึง
 อย่าเรียกราดให้ทาสฟัง

๑ พลับพลาตทาสรู้ได้
 นับว่าข้าทาสยัง

ทุกข์โทษภัยย่อมไหลหลัง
 ก่อโทษให้ว่องไวจริง

(ยังไม่พบคาถา)

๑๔๒. หญิงทาสทางทาสใช้
 อย่าและเลื้มลามลวน
 ूरสก่อเชิงชวน
 ดังแมลงป่องจระเข้

โดยควร
 วากเหว
 ใช้อยาก
 ก่งแห่งจอนทางฯ

๑ ทาสหญิงเหมาะะยิ่งใช้
 อย่าคิดใช้ผิดทาง

การงานใดได้ทุกอย่าง
 ลวนลามกายวุ่นวายกัน

๑ ได้เสียเป็นเมียหาก
 เยี่ยงตะเข้แมลงป่องยัน

คิดใช้อยากลำบากครัน
 ยกทางย้ายสายไปมา

(ยังไม่พบคาถา)

๑๔๙. หญิงชายบ้านาปเถา
ไกรอดออมข้าคน
ศิริห่อนจากตน
มาช่วยชูตืนก็

ทุรชน
หมุ่น
กลากลาด
เมื่อรู้วางวายฯ

๑ หญิงชายบ้านาปเฒ่า
ไกรทนคำคนร้าย

พาลโง่เฒ่าทั้งหลาย
เหล่านี้รอดคือยอดคน

๑ ศรีศักดิ์จักจับอาตม์
ย่อมอยู่เคียงคู่ชนม์

ห่อนกลากลาดนิราศตน
วายวางไปไม่ไกลตัว

มาตาหิเน จ ทวากุขม
มาตา สุทธิ ปิตา สุทธิ

ปิตาหิเน จ ทุรกุณาม
สุทธิ วากุขม คุณมภูเวต

๑๕๐. พ่อชัวคนรู้ย่อม
แม่ชัวปากสาบานย์
พ่อแม่โคตรสันดาน
คำอ่อนหวานบานหน้า

สาธารณ
กล่าวกล้า
สุทธชาติ
ร่วมรู้อันดีฯ

๑ พ่อชัวรู้หัวว่า
แม่ชัวปากมัวมี

สาธารณท่าเลวกาลิ
คำกล่าวกล้าสาบานย์ครัน

๑ พ่อแม่มาแต่พงศ์
ถ้อยคำที่จ้านรรจ์

สุทธวงศ์สูงส่งวรรณ
อ่อนหวานสดับน่านับถือ

ปีศาจตจตุตคปาลภินัน
ภราดาตตททุกษิณพาหุภินัน

๑๕๑. พ่อตายก็อฉัตรกั้ง
แม่ดับจจรถจักร
ลูกตายบ่วายรัก
เมียมึงตายวายม้วย

๑ พ่อตายคือฉัตรกั้ง
แม่ตายคล้ายรถไรรู้
๑ ลูกตายเสียตายล้ำ
เมียตายวายทั้งมวล

มาดาตตสุทธจกรสสารภินัน
ภรรยาตตตตริภวอนุภการ

หายหัก
จากด้วย
แรงร่ำ
มิดคลุ้มแค้นไตรฯ

กำบังเศียรหักเหี้ยนไป
เครื่องจักรหยุดหลุดแปรปรวน
สุดซอกซำโศกกำสรวล
มิดคลุ้มแค้นหัวแดนไตร

(ยังไม่พบกาถา)

๑๕๒. พิชร้อนในโลกนี้
พิชหอกดาบเพลิงลาม
ร้อนจริงก็มียาม
ร้อนสิ่งเดียวร้อนไร่

๑ พิชร้อนในโลกนี้
พิชหอกดาบเพลิงกาย
๑ ร้อนสามมียามคลาย
ร้อนยิ่งสิ่งเดียวนั้น

มีสาม
ลวกใหม่
หยุดหย่อน เบ็นนา
ยิ่งร้อนฤวายุฯ

เรียงให้ดีมีสามราย
รับพิชเข้าร้อนเราครัน
พิชแผลวายหายโศกศีลย์
ร้อนยากไร่ไม่สร้างชา

(ยังไม่พบคาถา)

๑๕๓. ธรรมดาयाโรคร้อน
กินก็บ้ำบัคลม
คนช้อกล่าวไกรชม
จริงไปจริงนั้นไช้

รสชม
และไช้
ว่าชอบ หุแฮ
ฝ่ายหน้านานเห็นฯ

๑ ธรรมดาयाโรคร้อน
ชุมชนมีคนผู้เป็น
๑ คนช้อพูดขัดหู
เท็จจริงสิ่งดีร้าย

รสชมก่อนแล้วหย่อนเย็น
ลมและไช้ให้เคลื่อนคลาย
ไม่ขึ้นชู้จิตสหาย
ภายหน้าเห็นอาจเป็นการ

ติลมตุต ปเรส ว
นาพิเกรมปี สโทส

อปปโทสญจ ปสฺสตี
ขลชาโต น ปสฺสตี

๑๕๔. โทษท่านผู้อื่นเพียง
ปองติฉินนินทา
โทษตนเท่าภูผา
ป้องปิดคิดซ่อนเร้น

เมล็ดงา
ห่อนเว้น
หนักยิ่ง
เรื่องร้ายหายสูญย์ฯ

๑ โทษท่านผู้อื่นถ้า
เพ่งโทษทวีคุณ
๑ โทษตนเหลือล้นนัก
ป้องปิดคิดซ่อนไว้

เท่าเมล็ดงาเพิ่มคำพูน
นินทาทัບยับเย็นไป
หนาหนักเท่าขุนเขาใหญ่
ลบเรื่องร้ายกลายเป็นดี

(ยังไม่พบคาถา)

๑๕๕. คนรักมีมากไซ้
ชังมากนินทาตน
รักมากเมื่อกังวล
ชังมากมักกรุมเร้า

แสดงผล
โสกเศร้า
วานช่วย กันนา
กล่าวร้ายรันทำฯ

๑ คนรักมีมากล้น
คนชังประดังคำ

อำนวยผลแก่ตนประจำ
ติเตียนก่อนเดือดร้อนกระไร

๑ คนที่มีมิตรมีมาก
คนชังนักรักได้

ยามยากมิตรคิดแก้ไข
กล่าวร้ายเกลียดอย่าเหยียดหยาม

(ยังไม่พบคาถา)

๑๕๖. ดอกบัวหนามณก้าน
สระก็มีมลทิน
น้ำล้างสิ่งของกิน
กลองอาบอากุลซ้อง

คนฉิน
ไปพร้อม
ฟังเกลียด ตินา
สิ่งร้ายเป็นดีฯ

๑ ดอกบัวหนามทั่วก้าน
น้ำสระมลทินมี

ชาวบ้านคร่ำติหนามถี่
กลับไม่พร้อมร้องติฉิน

๑ น้ำล้างของกินใช้
น้ำกลองแม่หมองสินธุ์

คนก่อนไซ้รู้ว่าราคน
กลับอาบใช้ไม่ว่าทรม

(ยังไม่พบคาถา)

๑๕๗. ลั่นพราหมณ์ตานกแรง จมูกมด
น้ำจิตพระยากำหนด ยากแท้
ถ้าครูสั่งสอนบท ธรรมเมศ
ทำสิ่งนี้แหลมแล้ รวดรู้เร็วจริงฯ

๑. ตาแรงจมูกมดหา รักษาได้เร็วไวยิ่ง
ลั่นพราหมณ์ยามกลอกกลิ้ง กล่าวมนต์ท่องคล่องกระไร
๑. พระยาใจเปลี่ยนไวแท้ กำหนดแน้นักไม่ได้
ครูสอนธรรมพราโว ทำสิ่งไซ้เร็วไวลั่น

ที่ฆา ชากรโต รตติ ที่ฆั สนตสสุ โยชน
ที่โฆ พาลาน ส่ำสาโร สทุธมม อวิฆานต์ (ธรรมบท)

๑๕๘. คนตื่นกินหนึ่งข้า จริงเจียว
มล้าวิถิโยชนเดี่ยว คุจร้อย
สงสารหมู่พาลเทียว ทางเน้น นานนา
เพราะบ่เห็นทางน้อย หนึ่งให้เป็นคุณฯ

๑. คนตื่นกินหนึ่งข้า คอยเวลาคิดว่าวุ่น
เสียโยชนโทษขาดทุน ถึงร้อยโยชนโอดโอยครัน

๑. สงสารพวกพาลผอง เน้นนานท่องทางผ่องธรรม
ห่อนเห็นธรรมเด่นนั้น ว่าเกิดคุณเกื้อหนุนเขา

ราชการุณยวิบุณยคุณ
มุเจน วิปปริตานิ

๑๕๕. เฝ้าท้าวเทยมนเสพด้วย
เข้าสู่สงครามชิด
ทรงกรรภ์และพาณิข
บัดขึ้นบัดเสร้าหน้า

๑ เฝ้ากษัตริย์อืดอดโอรฐ์
ลงสนามสงครามวาย
๑ พ้อคำกัญญาห้อง
เดี่ยวทุกซ์เดี่ยวสุชไซร์

เอกยาม สเย ราชา
จรวาโส ติยาโม จ

๑๖๐. บรรทมยามหนึ่งให้
หกท่มหมุ่บัณจิต
สามยามพวกพาณิข
นอนสัยามนั้นแล

๑ ราชาบรทมใน
ยามสองดผองงาน

๑ ยามสามตามชั้นตอน
สี่ยามพวกทราหมพันธุ์

ตุวานเต สากโร ยธา
น ลิกขมุขเมว จ

ยาพิษ
ไซ้ซ้ำ
เทียวก่อง ชเลนา
กล่าวไถ่กลัวความตายฯ

ฉิพลังพิโรธโทษถึงมลาย
วอดชีวาซ้ำเมื่อไร
ลงเรือล่องทะเลใหญ่
ด้วยไถ่กลัวความตายครัน

ทวิยามญจ ปณจิตโต
จตุยาโม ตุ ยาจถา

ทรงฤทธิ
ท้าวแท้
นรชาติ
เทียวก่องเดียวรณานฯ

ยามหนึ่งให้ฤทัยสราญ
บัณฑิตนอนพักผ่อนกัน
พานิชนอนพักผ่อนชั้น
เดียวรณานนอนทุกตอนนา

(ยังไม่พบคาถา)

๑๖๑. ราชาธิราชน้อย
อำมาตย์เป็นบรรทัด
ฝูงราษฎรอยู่ศรีสวัสดิ์
เมืองดั่งนี้เลิศแล

ในสัจย์
อ่องแท้
ทุกเมื่อ
ไพร่ฟ้าเปรมปรีดิ์ฯ

๑ ราชาธิราชนั้น
อำมาตย์มนตรีมี

ถือสัจธรรมมั่นคง
ธรรมดำรงเที่ยงตรงครั้น

๑ โชคช่วยทวยราษฎร
เมืองที่ดั่งนั้น

เลี้ยงชีพขึ้นทุกคืนวัน
ประชาชนดลสำราญ

(ยังไม่พบคาถา)

๑๖๒. ข้าท่านกร้านหลักเจ้า
ซบเล้าเรียนเขียน
ขานาละความเพียร
สามสิ่งนี้โหดให้

จากเจียร
อ่านไซ้
ไถถาก
โทษแท้คนฉินฯ

๑ ข้าท่านเกียจคร้านหลาย
สงฆ์ท่อนศึกษาศีล

หลบหนีนายสุญหายสิ้น
เลิกอ่านเขียนเรียนบาลี

๑ ขวานาทั้งนาไร่
สามสิ่งอ้างอิงนี้

หยุดคราดไถมิไยดี
คนนินทาว่าเสียหาย

(ยังไม่พบคาถา)

๑๖๓. นายเรือนใหญ่อยู่เหี้ย
 นายช่องเป็นใหญ่คน
 ท้าวพระยาใหญ่กว่าชน
 นักปราชญ์ใหญ่แปดด้าน

เรือนตน
 ลูกบ้าน
 ในเขต แคนนา
 ทัวด้าวทิสฯ

๑ นายเรือนเพื่อนใหญ่แท้
 นายช่องครองเดชา

เฉพาะแต่ในเคหา
 เหนือนายเรือนเลื่อนขึ้นพลัน

๑ ท้าวพระยามหาราช
 ปราชญ์สถิตแปดทิศัน

ครองอำนาจเหนือกว่านั้น
 กันว่าใหญ่ในปถพี

อิติณญจ ธนํ รูป
 ภิกขุณญจ ธนํ สีล

ปริสํ วิชฺชา ธนํ
 ราชนญจ ธนํ พล

๑๖๔. สตรีดีรูปได้
 ชายฉลาดความรู้สรรพ
 พราหมณ์ทรงเวทย์ยานับ
 ภิกษุเกิดลาภไซ้

เป็นทรัพย์
 ทรัพย์ได้
 ว่าทรัพย์ พราหมณ์นา
 เพื่อรู้เทศน์ธรรมฯ

๑ สตรีรูปดีนับ
 ชายผู้รู้ศาสตร์ล้ำ

ว่าเป็นทรัพย์ประดับประจำ
 เรื่องศึกษาพาทรัพย์ดล

๑ พราหมณ์ผู้รู้คัมภีร์
 สงฆ์ผู้สู่ลาภผล

คือทรัพย์ที่มีในตน
 เพราะรู้แบบเทศน์แนบเนียน

(ยังไม่พบคาถา)

๑๖๕. เรียนสรรพศาสตร์สิ้น	เพลงศิลป์
ประสิทธิ์เสร็จทั้งแดนดิน	ย่อมได้
ตามปัญญายิ่งโดยจินต์	คติโลก
สอนอักษณาสัยไซ้	ห่อนได้มีกรุฯ

๑ เรียนศาสตร์ทุกศาสตร์สิ้น
ศิลป์ใดสนใจดู

เรียนเพลงศิลป์สิ้นครุรู้
ดีแหล่งใดเรียนได้พลัน

๑ คติโลกโยกโยยาก
สอนอักษณาสัยนั้น

ห่อนลำบากถ้าหากขยัน
ยากยิ่งที่ไม่มีครุ

(ยังไม่พบคาถา)

๑๖๖. เรียนรู้ครบออกได้
สบศาสตร์ศิลป์ทุกอัน
อักษณาสัยแห่งสามัญ
ครูพนักกสิทธุ์ผู้

เสร็จสรรพ
ย่อมรู้
บุญแต่ง มาแเฮ
เลิศได้บอกเลขฯ

๑ ความรู้ครูย่อมสอน
ศาสตร์ศิลป์ทุกชั้นเคย

ตามชั้นตอนก่อนหลังเฉลย
ฝึกฝนอยู่รู้แน่นอน

๑ อักษณาสัยนัยว่า
ครูบาสิทธาสอน

บุญแต่งมาแต่คราก่อน
ศาสตร์นี้ไม่ได้ดูหวัง

(ยังไม่พบคาถา)

๑๖๗. แม้นบุตรยังอย่าได้
อย่าตื่นตีตนตาย
ลูกพร้าอยู่ถึงปลาย
ใครพร้าน้ำตักให้

ชวนขาย
ก่อนไข้
สูงสุด ยอดนา
หากรู้เต็มเองๆ

๑ ผู้ใดยังไร้ลูก
อย่าตีตนอลเวง

เรื่องยาหยูกอย่ารัดเร่ง
ก่อนไข้พิษสติดกาย

๑ มะพร้าวระนาวอยู่
ในผลชลงมากมาย

สูงสุดกู่ฟังดูกาย-
ผู้ใดเสริมช่วยเต็มชล

(ยังไม่พบคาถา)

๑๖๘. นกน้อยชนน้อยแต่
รังแต่งจูเมียว
มักใหญ่คนยอมหวัว
ทำแต่พอดัวไซริ

พอดัว
อยู่ได้
ไฟเพ็ด
อย่าให้คนหยันๆ

๑ นกน้อยชนน้อยแต่
ทำรังหวังคืนวัน

เหมาะเจาะแท้แก่ตัวมัน
เมียวคู้ลิ่งสู่สบาย

๑ ผู้ใดมักใหญ่ขึ้น
กอบปรกป้องพอกาย

ชนทุกชั้นเย้ยหยันง่าย
อย่าให้เขาเย้ย่าย

(ยังไม่พบคาถา)

๑๖๕. เห็นท่านมีย่าเกลิ้ม
เรายากหากใจงาม
อุตส่าห์พยายาม
เอาเขื่องอย่างเพื่อนบ้าน

ใจตาม
อย่าคร้าน
การกิจ
อย่าท้อทำกินฯ

๑ เห็นชนท่านล้นหลาม
เรายากหากใจถวิล

อย่าเคลิ้มตามหักห้ามจิ้นต์
ไม่คิดคร้านกิจการpong

๑ อุตส่าห์พยายาม
เพียรเหมือนเพื่อนบ้านต้อง

กอบปรักจางตามครรลอง
หาเลี้ยงตัวอย่ากลัวงาน

(ยังไม่พบคาถา)

๑๗๐. เริ่มการตรองตรึกไว้
การจะลูจิงไข
เดื่อดอกออกห่อนใคร
ผลผลิตติดแล้วแพร่

ในใจ
ข่าวแจ้ง
เห็นดอก
แพร่ให้คนเห็นฯ

๑ เริ่มการงานน้อยใหญ่
ลูทางวางไว้เป็น

ตรึกตรองไว้อย่างใจเย็น
ผลไม่น้อยจึงค่อยไข

๑ มะเดื่อเมื่อผลิตดอก
ผลผลิตติดเต็มไป

ใครดูออกถาบอกได้
จึงแพร่ผลเพื่อคนมอง

(ยังไม่พบคาถา)

๑๗๑. การโคตรองผัดไชร้
เอาสิ่งนั้นตรองขัด
หนามขอกสัวและกัด
หนามต่อหนามนั้นแล้

เสียถนัด
กัดแก้
ฤาออก
เขี่ยได้กั้นถอนๆ

๑ การกิจตรองผัดไชร้
ตรองความตามชั้นตอน

เสียผลไปอย่าใจอ่อน
กัดแก้ไขใหม่อีกที

๑ หนามนิตตำตตินัว
ใช้หนามบ่งหนามนี้

เอาสัวเซาะเหมาะหรือนี้
หนามหลุดเพราะสิ่งเหมาะสม

(ยังไม่พบคาถา)

๑๗๒. ผมผัดกิตสับห้า
ทำไร่ผัดเทศกาล
เลี้ยงเมียผัดรำคาญ
ทำผัดไว้กิตเศร้า

วันนาร
ขวนเข้า
กิตหย่า
ตราบห้าวันตายๆ

๑ ตัดผมผัดคิดหัวน
ทำไร่ผัดคิดกาย

สับห้าวันผมสั้นหาย
ในปีหนึ่งพึงมีผล

๑ มีเมียผัดคิดหย่า
ทำผัดเศร้าติดตน

โอกาสหน้าหาอีกคน
แก้ไขไม่หายตราบวายวาง

(ยังไม่พบคาถา)

๑๗๓. เดินทางต่างประเทศให้
 อาสน์นั่งนอนอาหาร
 อดนอนอดบันดาล
 ห้าสิ่งนี้คุณล้ำ

พิจารณา
 อีกน้ำ
 ความโกรธ
 เลิศล้วนควรอภิล

๑ เดินทางไปต่างประเทศ
 บรรจกรรมนั่งนอนกิน

พิจารณาเหตุสังเกตระบิล
 กับน้ำท่าทั้งอาหาร

๑ อย่าเห็นแต่แก่นอน
 ทำอย่างสร้างคุณสาร

ทั้งบนทอนโภธาการ
 ล้ำเลิศล้วนควรใส่ใจ

(ยังไม่พบคาถา)

๑๗๔. อาศัยเรือนท่านให้
 เห็นท่านทำงาน
 แม้มีกิจโดยสาร
 พายด่อช่วยค้าจ้อง

พิจารณา
 ช่วยพร้อม
 นาเวศ
 จรดให้จนถึง

๑ อาศัยเรือนใครอยู่
 เห็นท่านทำงานจึง

พินิจดูด้วยคำนึง
 พึงช่วยถ้วนชวนเจรจา

๑ อาศัยท่านไปเรือ
 พายังดักคัตนา

ควรช่วยเหลือเอื้ออาส
 จนถึงจุดสุดแรงเรา

อนุชา ฅมขนโต
อดตุณ ปรกาเสนอโต

อปุณา พุทาสโก
ตวิธ หินลกขณ

๑๗๕. เขาบเรียมสัถนอยขึ้น
ทอนบ่อามเจอจา
ยกตนอหังการ
สามลักษณะนี้ผู้

เกหา
อวดรู้
เกินเพื่อน
เผาร้ายฤาดี

๑ เขาไม่ได้เรียกขาน
ทอนถามความสัถที่
๑ ตั้งดั่งอหังการ
สามอย่างคือทางชน

รับขึ้นบ้านทอนเร็วรี
อวดรู้ดีสำแดงตน
ยกตัวว่าเก่งกว่าคน
เผาร้ายแผ่ให้แลเห็น

(ยังไม่พบคาถา)

๑๗๖. เป็นคนคลาดเหี้ยวอย่า
เงินสละดิดขาย
เกหาอย่าศุนยวาย
เงินฉุกขุกจักได้

เปล่ายาย
ขอไ้ว
ข้าวเปลือก มีนา
ผอนเลี้ยงอาตมา

๑ เป็นคนยามคลาดเหี้ยว
เทรียณสละดิดขอดผ้า

อย่ากายเปล่ายาเงินค่า
เพื่อจักใช้ตั้งใจปอง

๑ อยู่เรือนอย่าเชื่อนเลือก
ข้าวยากหมากแพงกอง

ข้าวเปลือกมุงใส่ยุ้งห้อง
ข้าวเปลือกมีซ้อมสีกิน

อธมโม ลภเต ธนํ
ยตีเต จิรกาลํ

๑๓๓. สิ้นได้ชอบได้
อยู่แต่เจ็ดเดือนเดือน
กัณณานยอมเลือนเปื้อน
มักชกของเก่าเหี้ย

๑ ทรัพย์ใดได้สู่เหี้ย
เจ็ดเดือนเดือนทุกโมง
๑ ทรัพย์ตนปนทรัพย์ใหม่
ทรัพย์ชั่วพันพัวพา

ขเลน ขายเต กทมํ
จิตร น ขายเต ปาปี

๑๓๔. ตมเกิดแต่น้ำแล่น
น้ำก็ล้างเลนหาย
บาปเกิดไ้แต่กาย
อันจักล้างบาปได้

๑ โคลนตมเกิดแต่ชล
น้ำแรงทางละลาย
๑ บาปเกิดไ้จากกาย
บาปหยุดจุดกรรมถอน

สตตมาเส ปติฏจิตํ
ตํ มุลํ อุปสปปีเขต

มาเรือน
กำเข้า
ปนอยู่
มอดม้วยหมดโครงฯ

จากเงื่อนเงาคัดโกง
ว่าทรัพย์นี้ไม่ดีนา
เนิ่นนานไปใจเลือนพร่า
สิ้นทรัพย์เก่าเหี้ยลุ่มจม

ชลกทมํ ปริสุขมติ
จิตรปาปี ปริสุขมติ

เป็นกระสาย
ซากไ้ไร
เพราะจิตต์ ก่อนนา
เพราะน้ำใจเองฯ

วิ่งเวียนวนชลร้อนแรง
ล้างเลนหายกระจายจร
เกิดจากภายในใจก่อน
ด้วยใจตนคิดคั่นหา

(ยังไม่พบคาถา)

๑๗๕. หน้าแค้นชั้นช้อยเช่น
ถ้อยฉำคำเจ้อยหวาน
หัวใจตั้งดาบผลาญ
เขาเหล่านีกเล่าไว้

บัวบาน
ทราบไฉ่
ชนม์ชีพ
ว่าผู้ทรชนฯ

๑ หน้าขึ้นแค้นช้อยปาน
ถ้อยฉำคำเจ้อยกล

ดอกบัวบานเบิกวิมล
กับอ้อยตาลหวานไฉ่ครั้น

๑ ดวงใจเปรียบได้เหมือน
หมู่เขาเหล่านี้นั้น

ดาบคมเคลื่อนเฉือนชีวัน
เหมือนทรชนคนจัญไร

(ยังไม่พบคาถา)

๑๘๐. หลีกเกวียนให้หลีกห้า
บ้านหลีกสับสอกกราย
ช้างยี่สิบสอกคลาย
เห็นทรชนหลีกให้

สอกหมาย
อย่าไกล่
กลากลาด
ห่างพ้นลับตาฯ

๑ หลีกเกวียนให้หลีกออก
หากปลีกหลีกอาชา

ห่างห้าสอกบอกไว้หนา
สับสอกไกลออกไปพลัน

๑ หลีกช้างหลบห่างลิบ
หลีกคนทรชนนั้น

ยี่สิบสอกออกไปนั้น
หลีกห่างพ้นจนลับตา

(ยังไม่พบคาถา)

๑๘๑. พาชื้กล่องกล้อย	กวรกลา
โกคู่กวรไถนา	ชอบใช้
บนชานชาติวิพาร	กวรอยู่
สุนัขเนาแต่ได้	ตำเหย้าเรือนกวรฯ
๑ พาชื้กล่องนั้น	กวรชืดันท่อนหันทวน
โคคู่ตรูลักษณะล้วน	เลิกไถนาหาไ่ว้พลัน
๑ ชานเรือนให้เพื่อนแมว	อยู่ดีแล้วเหล่าหนูย่น
สุนัขที่พักมัน	ได้ถุนบ้านสมย่านสิ่ง

(ยังไม่พบคาถา)

๑๘๒. กระบือหนึ่งห้ามอย่า	กวรกรอง
เมียมึงอย่ามีสอง	สี่ได้
โคสามอย่ากวรปอง	เป็นเหตุ
เรือนอยู่สี่ห้องให้	เดือดร้อนรำคาญ ฯ
๑ กระบือถือกันว่า	มีหนึ่งหนาพาเสียการ
เมียสองอย่าปองมาน	สมควรมีครบสี่คน
๑ โคสามเขาห้ามหา	เหตุนานามาเหลือล้น
เรือนมีสี่ห้องพล	เดือดร้อนดาลรำคาญฤดี

(ยังไม่พบคาถา)

๑๘๓. มีเรือกำจี้ห้า
สุนัขหกออย่าพึงพอ
แมวเจ็ดเร่งเร้าขอ
ช้างแปดม้าเก้าเหยียง

ลำนอ ห้ามแฮ
จิตต์เลียง
มาไ้ อึกนา
อย่างห้ามเพรงมาฯ

๑ นาวามีห้าห้า
หมามัวหกตัวอย่า
๑ แมวเจ็ดตามเคล็ดเดิม
ช้างแปดม้าเก้านั้น

สิ่งเสื่อมทรมตามมหา
ยอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงดูมัน
ต้องขอเพิ่มเติมขึ้นครัน
โบราณห้ามปรัมเป็นภัย

(ยังไม่พบคาถา)

๑๘๔. มีเงินให้ท่านกู
ศิลปศาสตร์ฤๅศึกษา
มีเมียอยู่เคหา
สามลักษณะน้ำใกล้

ไปนา
เล่าไว้
ไกลย่าน
แก่แม่นไปมีฯ

๑ มีทรัพย์สำหรับให้
ศิลปศาสตร์ชาดพิริย
๑ เมียงามเนาคามใน
สามเทียบเปรียบความนั้น

ท่านกูไปไม่สู้ดี
เลิกทองบ่นฝึกฝนสรรพ
ถิ่นไฟท่างไกลครัน
แม้มีไว้ไม่มีผล

อนาทวากุณมฺปรมฺพาโลนาม
อหวนปฺตรมฺปรณญจ ศตฺร

๑๔๕. สบพบคนเกลี้ยมออย่า
ลากอยู่ไกลอย่าหา
มีลูกโอดปัญญา
เมียมิตรร้ายอย่าใกล้

๑ สบคนลับสนจิต
ลากใหญ่อยู่ไกลนี้
๑ ลูกเราโอดเจมาาก
เมียมิตรจิตร้ายอย่า

ทฺรอลาภมฺปรมฺนทฺรินาม
ทฺสตรฺปรสงฺกมฺปรณนฺติชนฺที

เจรจา
ใคร่ได้
ยากจิตต์ ตนนา
อยู่เพียงชั้นที่๑

อย่าใกล้ชิดแลกวจี
อย่าคิดได้ฝึกฝนหา
ย่อมลำบากยากใจนา
เข้าเกี่ยวยุ่งหยุตสูงสิ่ง

(ยังไม่พบคาถา)

๑๔๖. ไร้สิ่งสิ้นแล้วอับ
อีกญาติวงศ์พงศา
คนรักข้อมโรชรา
พบแทบทางทำใบ้

๑ ไร้ทรัพย์สิ้นกลับพา
ญาติวงศ์พงศาหนี
๑ คนรักก็มักร้าง
ยามอย่างสวนทางพลัน

ปัญญา
บ่ใกล้
รสรัก กันแธ
เบี่ยงหน้าเมินหน้า

อับปัญญาสิ้นท่าที่
หลบหน้าไกลไปตามกัน
รสรักต่างเหินห่างกัน
เบี่ยงหน้าบุดไม่พูดจา

(ยังไม่พบคาถา)

๑๘๗. อย่าเรียนเพียรคิดค้น
อย่าตริตริกนิกปอง
อย่าเรียนเวทมนต์ลอง
แปรธาตุหนึ่งพึงเว้น

ชุดของ
บ่อนเหล้า
สาวสาวท
ส่นี่เบี่ยนตน ฯ

๑ อย่าเรียนเพียรค้นคว้า
อย่าเฝ้ามัวเมาภมล

คิดชุดหาขุมทรัพย์คน
มุ่งแก้วไฟบ่อนโหนด

๑ อย่าเรียนเพียรรู้เล่ห์
เล่นแร่แปรธาตุนี้

ทำเสน่ห์หลอนนารี
เบียดเบี่ยนตนเป็นพนัก

(ยังไม่พบคาถา)

๑๘๘. รักทรัพย์อย่ายิ่งด้วย
สว่างอันเท่าสุริยา
ไฟใดยิ่งราคา
รักอื่นหมั่นแสนไซ้

วิชา
ห่อนได้
เพลิงราค ฤพื่อ
อย่าสู้รักธรรมฯ

๑ รักธนอย่าล้ำกว่า
สว่างใดใสเท่าลำ

รักวิชาศึกษาเล่า
แสงสุริยาหาห่อนมี

๑ เพลิงร้อนแสนร้อนไซ้
รักอื่นหมั่นแสนทวี

ร้อนห่อนไกลไฟราคนี้
ไม่เท่ารักธรรมดำรง

(ยังไม่พบคาถา)

๑๘๕. มิมิตรจงรอบรู้

คุณุทรเคียวชิด
ความขำเงื่อนงำปิด
ท่านว่ามิตรนี้อ้า

รักสนิท
ชอบหน้า
ปิดปาก
เอกฉันทลือฉือ

๑ มิมิตรจงจิตปอง
เกี่ยวข้องท้องเคียวหวี

ร่วมรักสนองเหมือนน้องพี่
ชิดชอบหน้าไม่ซาเซา

๑ เรื่องลับกลับช่วยมิตร
มิตรนี้ความดีเขา

หมกมิดชิดคิดปิดปาก
ล้ำเลิศไม่มีใครปาน

มาตุภูต ปรทาเรษุ
อาตุมาตุ สรุภูเตษุ

ปรทุรวะยุษุ โลษฏรวตุ
ยะ ปศุยติ ส ปณุพิต

๑๘๖. เมียท่านพิศพางเพียง
ทรัพย์ท่านถืออิฐผา
รักสัตว์อื่นอาตมา
ตรองดังนี้จักเปลี่ยน

มาดา
กระเบื้อง
เทียมเท่า กันแสบ
ปลดพันสงสาร

๑ เมียท่านมองท่านเท่า
ทรัพย์สิ่งศฤงคาร

มารดาเราเนาดวงมาน
ของท่านคิดคืออิฐผา

๑ สัตว์อื่นดูดีนาคา
จิตตั้งตรองดั่งว่า

รักแม่นมาดรักอาตมา
ผ่านพันวงสงสารไว

(ยังไม่พบคาถา)

๑๕๑. คนใดใจส่างสิ้น
ความสัจย์เสื่อมกระจาย
มานะเจ็บอายหาย
สิ่งสี่มีพร้อมแล้ว

ความอาย
จากแท้
หมดเนตร
เล่ห์เพียงเดรฉานฯ

๑ คนใดดวงใจหาก
ตระบัดสัตย์สาบาน

ความอายพรากจากสันดาน
ระบวยจากปากทั้งปี

๑ หมดอวยวายมานะ
ใครประพฤติยัดทั้งสี่

ดวงตาจะเลียงละดี
ส่อสันดานเดรฉานไป

(ยังไม่พบคาถา)

๑๕๒. คนใดมีสัจทั้ง
ความเจ็บยังไม่ละ
ความอายบ่สละ
แม้ตกต่ำไร้ร้าง

มานะ
หนึ่งข้าง
จากจิตต์ ตนนา
ห่อนผู้ดูแคลนฯ

๑ คนใดใจมีสัจ
ความเจ็บยังเก็บแน่น

มานะมนัสเคร่งครัดแสน
ไม่เลยละปล่อยปละไป

๑ ความอายห่อนคลายลง
ถึงหากตกยากไร้

จากจิตคงทรงนีสัย
ห่อนให้ผู้ใดหลู่ตน

(ยังไม่พบคาถา)

๑๕๓. กนไคพึงอรธแล้ว
 บตริตริณีกหมาย
 บ่ถามไถ่อุบาย
 ปราชญ์ว่าผู้นั้นไชร้

บ่ขาวาย ขวนนา
 มั่นไว้
 เต็มต่อ
 ไซ้เชื้อเมธา ฯ

๑ ผู้ใดได้ฟังยุบล
 ไม่นึกตริตริกตรรา
 ๑ ฟังแล้วก็แล้วไป
 ปราชญ์ว่าปัญญาทรา

ท่อนขวยชวนเหตุคั่นหา
 หมายมันควรประมวลความ
 ท่อนเสริมใส่หรือไถ่ถาม
 ไซ้พงศาปรีชาชน

โย มาตร ปิตร วา
 ปุสฺสโนโต น ภรติ

ฉิณฺณกั กตโยพฺพนั
 ตํ ปราภาโต มุขั
 (สุดตนิบาต ขุททกนิกาย)

๑๕๔. กนไคละพ่อทั้ง
 อันทุพลชรา
 ขับไล่ไปมีปรา-
 กนตั้งนี้ฤาแล้ว

มาดา
 ภาพแล้ว
 นีเนตร
 กลาดพันไภยัน ฯ

๑ ผู้ใดทั้งพ่อทั้ง
 คราสองครองวัยอัน
 ๑ ขับไล่ไม่ปราณี
 ผู้นั้นนับวันวอน

ทั้งแม่มีมิ่งคุณยิ่งครัน
 ชราทั้งกำลังถอน
 ในคราที่ควรอาทร
 หาโทษภัยมาใส่ตน

เย วุฑฒเณ อปจายนุติ
ทิฏฺเฐ ชมฺเม ปัสสนุติ

๑๕๕. คนใดเฒ่าโง่ด้วย
เห็นแก่แต่พฤตมา
สรรเสริญทั่วโลก
ปรโลกพ้นจักได้

๑ คนใดใจเจือจาง
พบหน้าพฤตมาแล่น

๑ พสภพสันสรรเสริญช้อง
ครั้นพอเชาเมธรรณา

ชาติตฺถโธ ธนถฺโธ
สณาคี อติมณฺเฑติ

๑๕๖. คนใดด่าโคตรเกล้า
ถือว่าตนทรัพย์มูล
คูหมั่นหมูประบวร
เป็นที่ติเตียนทั้ง

๑ คนใดด่าโคตรของ
ถือดีมีเงินตรา

๑ หยามหยันพงศ์พันธุ์แพ
ตำหนิติเตียนไป

นรา ชมฺมสฺส โกวิทา
สมฺปฺปฺราเย จ สุกตฺติ

เจรจา
ถ่อมใจ
มนุษย์ นีนา
สู่ฟ้าเมืองแมนฯ

ปฏิสันถารอ่อนหวานแสน
เข้าชิดพลันถ่อมวันทา
ยศยกย่องก้องโลกา
ดวงวิญญานสู่ฟ้าใส

โคตฺตถโธ จ โย นโร
ตํ ปฺราภวโต มุขํ
(สุดตนิบาต ขุททกนิกาย)

ตระกูล
มั่งคั่ง
พงศ์เผ่า
ทั่วท้องโลกาฯ

เขาทั้งผองหมองทั่วหน้า
มั่งคั่งข้าวรยกว่าใคร
ยกย่องแต่ตัวเขาใหญ่
ทั่วโลกาน่าอับอาย

อิตฺถิธฺตฺโต สุราธฺตฺโต
 ฌทฺธํ ฌทฺธํ วินาสเตติ

อกุขธฺตฺโต จ โย นโร
 ตํ ปรภาวโต มุขํ
 (สุตตนิบาต ขุททกนิกาย)

๑๕๗. ชายใดเร่คบค้า
 เสพสุรายินดี
 นกไก่สะกาดี้
 คนตั่งนี้ฤาเว้น

นารี
 บ่อนเหล้า
 มือต่อ พนันนา
 จากเบื่องฉิบหายฯ

๑ ชนใดเฝ่คบค้า
 ดื่มเหล้าเมาสมหมาย
 ๑ เดินตรอกชอกซอนหา
 คนซึ่งกล่าวถึงไม่

ร่วมเร่รำนารีหลาย
 มุ่งบ่อนพนันทุกวันไป
 ทอดสะกาดี้ทำดีไก่อ
 พันฉิบหายต้องขายตน

(ยังไม่พบคาถา)

๑๕๘. คนใดถ้อยจากระู้
 หญิงรูปร้ายกริยา
 บรรพชิตบ่รักษา
 ตามสิ่งนี้ซื่อม้วย

วิชา
 โฉดด้วย
 ศีลขาด
 ชีพสิ้นสุดสกลฯ

๑ คนใดถ้อยไร้ทำ
 หญิงกายรูปร้ายยล
 ๑ บรรพชิตไม่คิดมา-
 สิ่งสามนามเลื่อมอนันต์

ขาดวิชาขายหน้าคน
 กริยาโฉดเหี้ยมโหดครัน
 ณะศึกษาพาศีลสะบัน
 แหนงหัวทล้าเมื่อครามลาย

(ยังไม่พบกาลา)

๑๕๕. คนร้ายมักชอบร้าย
สอนสั่งสิ่งความดี
ดุจเกลือกทอดคนที่
เสพที่ชั่วเชื่อนไขว้

ราที
บ่ได้
ศูนย์เปล่า
ทราบแจ้งใจมันฯ

๑ คนร้ายมักชอบร้าย
ปราณีสอนดีสรรพ

ก่อชั่วระคายเคืองเนื่องครัน
มิได้ดังเราหวังแด

๑ ดุจเกลือกเจียนที่
เสียเปล่าเหมือนเฝ้าแก้

นึกน่านี้มีเกลือกแน่
ชั่วร้ายในใจทรชน

(ยังไม่พบกาลา)

๒๐๐. สอนคนหินชาติข้า
ฝนตกเจิมยอดเขา
กนดีสั่งสอนเอา
กลกระอมน้ำอู้ม

โอดเภา
หลังหลุ่ม
โอวาท
อืมได้โดยใจฯ

๑ สอนคนหินชาติข้า
เยี่ยงฝนหล่นยอดไศล

โอดเภามัวเมาหทัย
หลังลงลุ่มไม่ชุ่มเขา

๑ คนดีมีครูสอน
คือกระอมน้ำอู้มเข้า

ถ้อยสุนทรต้อนรับเอา
ซังน้ำไวเอนาได้นาน

ออกตณฺณสุตฺส ไปสสุต
สพฺพญฺเจ ปจฺจุ ทัชชา

๒๐๑. เผ่าพาลพวกไปรู้
มันย่อมหาเหตุผล
สมบัติสี่สากล
ฤาอาจยังมันให้

๑ เผ่าพาลคือพวกผู้
อ้างผลทุกหนที่
๑ ทรัพย์มีสี่ทิศมอบ
ไม่เคยเลยว่าชน

ยํ ลทฺธํ เตนฺ ตญฺจพฺพ
ฉมฺสราจํ กเหตุวาน

๒๐๒. ได้สินทรัพย์เพื่อค้า
เลี้ยงชีพเข้าอันขง
ภายหลังโลกไปตรง
ถอนตัวตัวหงส์แล้ว

๑ ได้สินทรัพย์รับมา
เลี้ยงตนจากชนของ
๑ ล่วงไปใจโลกหลง
ถอนชนจนสิ้นพลัน

นิจฺจํ วิวาทสุตฺโน
เนว นํ อภิราชเย (ธรรมบท)

คุณคน
ชุดได้
โกยกอบ ให้แสบ
เกิดแสบยินดีฯ

ไม่รับรู้คุณผู้มี
คิดก่อกรรมทำเข็ญคน
ให้มันกอบโกยหลากหลาย
ชั่วหัวร่อพึงพอใจ

อติโลโก หิ ปาปโก
สุวณฺณา ปรีหายติ

ชนหงส์
อยู่แล้ว
ใจต่อ
กลาดสิ้นเลื่อมทองฯ

จากการค้าชนหงส์ผ่อง
หงส์คงปราณมานานครั้น
ไม่ซื้อตรงต่อหงส์นั้น
ชนหงส์ผ่องไร้ทองคำ

(ยังไม่พบคาถา)

๒๐๓. แม่น้ำกึ่งคดเคี้ยว
 เหล็กคดทำเคี้ยวรอน
 ไม่กระทดกระท่าทอน
 กนคดตั้งกุดเหน้า

กวรจร
 ไร่ข้าว
 ทุกที่ กงนา
 บ่ต้องการงานฯ

๑ แม่น้ำกึ่งคดเคี้ยว
 เหล็กคดทำเคี้ยวรอน

ควรจะเที่ยวทัศนาการ
 รวงข้าวได้ตามไร่นา

๑ ไม่กระทดเคี้ยวคดก่ง
 กนคดหมดราคา

ทอนท่ากงคดคุมค่า
 เหมือนคุดเหน้าไม่เอาไหน

(ยังไม่พบคาถา)

๒๐๔. ปราชญ์ใดเรื่องรู้ยิ่ง
 กล่าวมธุรสธรรมา
 น้ำจิตต้อสัตยา
 ก่อตั้งดวงแก้วตั้ง

วิทยา
 ห่อนพลั้ง
 ยลยาก
 แต่งไว้เรือนใจฯ

๑ ปราชญ์ใดเรื่องชัยโชค
 สุนทรถ้อยอ่อนโยน

ศึกษาโลกอย่างโชกโชน
 อ่อนหวานทั้งห่อนพลั้งธรรม์

๑ แต่จิตเขาคิดขัด
 อาจเทียบเปรียบแก้วอัน

ปฏิบัติสัตย์คัลย์
 อยู่เหยาใจระทมทราม

อปฺปุจฺโธ ปณฺฑิต เกร
พาโล ปุญฺโธ อปฺปุจฺโธปี

๒๐๕. ไปถามปราชญ์บ่พร้อม
เปรียบดั่งเกร็ด
กบพาลพวกอวดดี
ถามบ่ถามมันฝัน

๑ ท่อนถามปราชญ์ท่านไฉริ
เยี่ยงกลองกึกก้องยาม
๑ ชนพาลสันดานที่
ถึงถามไม่ถามมัน

นิธินว ปวตฺตาร
นิกฺคยฺห วาที เมธาวี

๒๐๖. ร่วมรักนักปราชญ์เชื้อ
เราผิดชอบชั่วดี
เอาเยี่ยงอย่างอย่ามี
ปรากฏกลท่านแกล้ง

๑ รักอยู่กับผู้ที่
ถูกผิดกิจท่านต้อง
๑ ยลเยี่ยงท่านปฏิบัติ
เหมือนท่านกลั่นแกล้งพา

ปชฺชนโน โหติ ปุญฺฉโต
พหุมนปี ภณฺเต สทา (โลกนิตฺติ)

พาที
จึงกรั้น
จักกล่าว
เพื่องถ้อยเกินถามฯ

ปราชญ์ท่านไม่ขานไขความ
ถูกกระทั่งจึงดังครั้น
ชอบอวดดีพาทีนั้น
พล่ำถ้อยเพลินเกินถามนัก

ยํ ปสฺเส วชฺชทสฺสิน
ตาหิสํ ปณฺฑิตํ ภาเช

ชาตรี
ท่านแจ้ง
จิตต์ไกรธ
แนะให้ชุมทองฯ

เชื้อชาตรีเมธีผอง
แจกแจงให้รู้ไฉนา
ทั้งกลุ้มกลัดตัดไกรธา
ให้พบพ้องชุมทองคำ

อุทกํ หิ นยฺนติ เนตฺติกา
ทาร์ นมยฺนติ ตจฺฉกา

๒๐๗. น้ำปรมิตตํ
ไม้คดเขาทำสร
บัณฑิตทราบสุนทร
สอนสั่งอาตมให้

๑ น้ำไหลไปเรื่อยรี
ไม้คดกดตรงเพลง
๑ บัณฑิตรู้คิดคาด
ซึ่งใจในคำสอน

มา จ ทุชฺชนสํสฺสํ
กร ปุณฺณมโหระตํ

๒๐๘. อย่าคบคนหมุ่ร้าย
คบแต่บัณฑิตคน
วันถิ่นรวดเร็วคล
เห็นอนิจนั้นแล

๑ อย่าคบสมทบคน
คบมิตรบัณฑิตชาญ
๑ คือนวันครลัดด่วน
แจ้งจิตอนิจจังไซ้

อุสฺสการา นมยฺนติ เตชนํ
อตุตฺตานํ ทมยฺนติ ปณฺฑิตา

ไหลจร
ชื่อได้
โอวาท
อ่อนด้วยใจเองฯ

ท่อนมีใจไหลตามเพลง
พินเสียงผูกเรียกลูกศร
ชื่อโอวาทศาสตร์สุนทร
อาตมอ่อนได้ด้วยใจตน

ภช สาธุ สมากมฺม
สร นิตฺยมนิตฺยตม

ทรชน
ปราชญ์แปล
บุญเร่ง ทำนา
ล่วงพ้นสงสารฯ

ทรชนนักจกเสียการ
วิชาช่วยอำนวยชัย
สมควรครุ่นทำบุญไว้
ล่วงสงสารสำราญถึง

อตฺตานุเมว ปรมํ
อถฺยณฺนุสาเสยฺย

๒๐๕. พึงอวยโอวาทไว้
จึงสั่งสอนสาธุชน
แต่แรกเร่งผจญ
สัตว์อื่นหมิ่นแสนอ้า

๑ พึงประพตียึดคำสอน
จึงค่อยปล่อยธรรมธาร
๑ แรกเร่งครัดเคร่งคิด
ฝึกหัดสัตว์นานา

น ภิชฺเชตฺถํ กุมฺภกาโร
น จิเปตฺถํ อปาเยสุ

๒๑๐. ช่างหม้อดีหม้อไซ้
ดีแต่งเองงาน
ดูศิษย์กับอาจารย์
ดีให้จักดีให้

๑ ช่างหม้อดีหม้อไซ้
ดีแต่งดัดแปลงหมาย
๑ ครูที่ดีศิษย์หวัง
มิใช่ดีให้ชาน

ปฏฺวิเป นิเวสเย
น กลิสฺเสยฺย ปณฺชิโต

ในตน ก่อนนา
ทั่วหล้า
จิตต์อาต-มาแฮ
อาจแท้ทรมานา

ตนเองก่อนสอนชาวบ้าน
สอนสาธุชนทุกคนนา
จนพิชิตจิตอาตมา
สามารถหัดดัดได้หนอ

โสภะตํ กุมฺภํ ขมฺภูติ
กลิสฺसानํ วาฏุมิการณา

ดีจาน แดกนา
ชอบไซ้
ดีสั่ง สอนแฮ
สู่ห้องอบายา

จักดีให้แดกแหลกสลาย
ให้หม้อเหมาะเฉพาะงาน
จักสอนสั่งให้ฟังสาร
สู่อบายมุ่งหมายหมอง

(ยังไม่พบกาถา)

๒๑๑. ทองกวาวหงอนไก่เส้ง
งามแต่กลิ่นฤมี
นักเรียนนอกบาลี
งามผาดผลเท่าก้อย

สดสี
หนึ่งน้อย
ลบหลู่ ธรรมนา
กอปรนั้นฤมี ฯ

๑ ทองกวาวเส้งหงอนไก่
ประทีนกลิ่นรสนี้

๑ นักเรียนนอกตำรา
ผลกอปรไม่พบกัน

ชูช่อไสวสดใสสี
ท่อนหอมติดนาคิดครัน
ว่าไม่ดีเสียศีลธรรม
พบผลก้อยนิตน้อยหนุน

มนสา เจ ปสนุเนน
ตโตนํ สุขมานวติ
มนสา เจ ปทุญฺเจน
ตโตนํ ทุกขมนเววติ

ภาสติ วา กริติ วา
ฉายาว อนุปายินีฯ
ภาสติ วา กริติ วา
จกุกว วหิต ปทํ ฯ

๒๑๒. ทำบุญบุญแต่งให้
ถือตั้งเงาตามตน
ผู้ทำสิ่งอกุศล
ดุจจักรเกวียนเวียนแล้ว

เห็นผล
ติดแท้
กรรมติด ตามนา
ไล่ต้อนตีนโค ฯ

๑ ทำบุญบุญแต่งให้
เงื่อนเงาเฝ้าตามโค
๑ ใครสร้างอกุศลกรรม
เยี่ยงล้อเกวียนเวียนย้าย

ผลยิ่งใหญ่ได้สุขโข
จรติดตนไม่พ้นกาย
ติดตามประจำไปจนตาย
อย่าหับทะยอยรอยโคไป

(ยังไม่พบคาถา)

๒๑๓. ศาสตร์ใดจะล้ำเท่า
ทรัพย์สิ่งใดไกรทาน
รักใดจักปุนปาน
สุขสิ่งใดจักได้

ธรรมาน
ที่ให้
รักสตัย ศีลนา
สุขเพียงนฤพาน ฯ

๑ ศาสตร์ใดเทียบได้ถึง
ทรัพย์ใดได้เปรียบทาน
๑ รักใดได้เทียมทัด
สุขใดได้เทียมทัน

พระธรรมซึ่งชาวซึ่งมาน
ที่บริจาคบุญมากครัน
รักศีลสตัยระมัดมัน
พระนิพพานพ้นผ่านเชญ

นตฺถิ สัตถํ นตฺถิ ญณํ
นตฺถิ โสภํ มรณํ นตฺถิ

นตฺถิ พยาธิ ปรปฺปิตํ
นิพฺพานํ นาม อิทิสํ

๒๑๔. พ้นเย็นพ้นเดือดร้อน
พ้นจากทุกขเวทนา
พ้นตายแก่เกิดมา
สุขดังนี้พระเจ้า

โรคา
โสภเสรา
ในโลก
ว่าเนื่อนฤพาน ฯ

๑ พ้นเย็นหลบเร็นร้อน
พ้นเหตุเวทนาการ
๑ พ้นเกิดพ้นแก่ด้วย
พุทฺธซึ่งสุขนี้ดล

พ้นโรคทอนทำลายปราณ
พ้นโสภเสราแผดเผา मन
พ้นมอดม้วยจากภพผล
นิพพานเลิศควรเทิดทูน

(ยังไม่พบคาถา)

๒๑๕. มุลบาปคือโลกล้น
สรรพรสเป็นมุลพา
มุลทุกข์เกิดเพราะรา-
มุลนิพพานนั้นได้

แสวงหา
พยาธืไซ้
กเกลศ
เพราะด้วยสัจจาฯ

๑ มุลบาปทราบกันดี
อาหารการกินพา

มุลเหตุมีโลกนี้เนา
ภัยพยาธืเข้าอาตม์คน

๑ มุลทุกข์เกิดจากความ
นิพพานบันดาลผล

เพราะราคลามกิเลสตน
ด้วยปฏิบัติสัจธรรม

อาปี ปิวนุตติ โน นชฺชา
วสุสนุตติ กจฺจิ โน เมฆา

รุกฺขา ขาทนุตติ โน ผล
ปรตฺถกาย สตฺ ฐนํ

๒๑๖. น่านน้ำฤาห่อนกล้า
พฤกษชาติห่อนหวงผล
จอมเมฆไปเฝ้าผ่น
ปราชญ์ห่อนหวงทรัพย์ป้อง

กลั่นชล เองแอ
เสฟส้อง
ภักษ์เสฟ เสียนา
เปิดให้เป็นทานฯ

๑ สาคกรห่อนขวยชวน
พฤกษ์ตันผลหอมหวาน

กล้ากลั่นตนคือชลละหาน
ห่อนหวงไม่ให้ใครกิน

๑ เมฆปวงห่อนหวงผ่น
ปราชญ์ปวงห่อนหวงสิน

ไว้เพื่อตนเสฟจนสิ้น
ทรัพย์ศฤงคารให้ทานคน

(ยังไม่พบกาลา)

๒๑๗. อุบลอุบัติเบื้อง
 แก้วเกิดแต่ถ่านนิม
 ช้างเผือกเกิดในพนม
 ปราชญ์ประยูรยากไร้

๑ อุบลอุบัติใบ
 แก้วมาจากผาคือ
 ๑ ช้างเผือกเลือกเกิดใน
 ปราชญ์ต่ำกำเนิดนี้

เปือกตม
 ขอบไข่
 ไพรพฤกษ์
 หัวหน้านับถือฯ

จากเลนได้มิใช่หรือ
 คุณค่ามากคนอยากมี
 ลำเนาไพรไศลศรี
 ชนนิยมเชิดชมชู

ชเวน อสุตฺต ชานนฺติ
 ทูเหณ ญญฺณ ชานนฺติ

๒๑๘. รู้ดีตรงก็ด้วย
 รู้ว่าโง่งานแข็ง
 โคนมเกียรแสดง
 รู้ว่าปราชญ์เปรื่องไซ้

๑ รู้มาว่าดีเมื่อ
 รู้โคได้งานแข็ง

๑ โคนมดีสมสูตร
 รู้ปราชญ์ฉลาดไซ้

พลีพทุญฺจ วาหิเย
 ภาสมานเนน ปณฺจจิตฺ

รณแรง รวดแฮ
 เมื่อไซ้
 ดีเมื่อ รุดนา
 เมื่อถ้อยคำแถลงฯ

รบดีเหลือเชื่อเรี่ยวแรง
 เมื่อเทียมมะทะและคันไถ

เมื่อยามรุดนมชมได้
 ในโอกาสปราชญ์สาธก

(ยังไม่พบคาถา)

๒๑๕. นกแสกสกุณโคตรเก้า
 ทั้งทูตอุฐอุกกลา
 เสียงประทุษฐ์ภาษา
 ฟังบ่เพราะหูพร้อม

กู่กา
 ล้อร้อง
 หินโหด
 ดุจถ้อยทรชนฯ

๑. เจ้ากู่กับหมูกา
 ทั้งทูตอุฐอุกกล

นกแสกพาโทษาดล
 ระคนคลอลาล้อครวญ

๑. สำเนียงเสียงหมู่มัน
 โหดหินท่อนชื่นชวน

แหบแห้งครันสั้นกำสรวล
 เฉกถ้อยคนทุชนเขา

(ยังไม่พบคาถา)

๒๒๐. แขกเต้าดูเหว่าแก้ว
 หงส์วิหคมยุรา
 เฉกนรชาติวาจา
 ฟังเสนาะเพราะพร้อม

โกญจา
 รำร้อง
 เอมโอช
 มฤถธ้อยวาทีฯ

๑. แขกเต้าดูเหว่าแก้ว
 หงส์ทองผอมมยุรี

กะเรียนแว่วกังวานทวี
 รำร้องชื่นรื่นอุรา

๑. เฉกเช่นเป็นนรชาติ
 หวานเพราะเสนาะวา

ไม่เคยขาดปิยวาทนา
 จาแจ่มใสละไมละมุน

(ยังไม่พบคาถา)

๒๒๑. สกุนาการะเหว่าไซรั	เหมือนกัน
ไขต่อไขสำคัญ	เท่าแท้
ออกลูกจึงแปรผัน	ตามเพศ
การะเหว่านั่นแล	ทั่วผู้เล็งเห็นฯ

๑ อันว่าการะเหว่านั่น	มีสิ่งอันเหมือนกันเช่น
ไขของทั้งสองเนิน	ลักษณะนั้นเท่ากันนา
๑ รุตอนลูกอ่อนออก	จึงบอกกระเหว่าหรือเผ่ากา
ทุกผู้รู้เรื่องมา	เพราะรูปพรรณของมันแสดง

(ยังไม่พบคาถา)

๒๒๒. นกแรงแรงร้อนได้	พอเพียง ปีกนา
บินบ่สูงแข่งเคียง	ครุฑได้
แม่น่านที่เรียง	รายทั่ว ทวีปแะ
ลิกเท่าลิกนั้นไซรั	สุดสู้สาครฯ

๑ นกแรงแรงร้อนได้	โดยปีกไปในอัมพร
ห่อนพอจักต่อกร	กับครุฑคราถลาบิน
๑ แม่น้ำลิกล้ำหลาย	เรียงรายทั่วทวีปถวิล
ไม่ลิกกว่าสาครินทร์	เมื่อมาเปรียบเทียบทบทวน

ตฺริณิ รตฺนานิ สตฺตานิ
วิหฺยชานฺหุสฺมิตฺตลฺลข

๒๒๓. กวฺรแสวงสํสํงแกํ
หิงจกจําริณฺสวสฺสํ
ควมรู้มิตฺรเมยสฺสํ
อย่าเสียใจได้แล้ว

๑ กวฺรยังแสวงสํสํง
สํองสรํงทางสุขแทน
๑ วิชชาภรรมยมิตร
ครบแล้วผ่องแผ้วกระไร

ขุทฺโทติ นาทิมลฺลเยยฺย
เอกมฺปิ ปรีโยธาตํ

๒๒๔. วิชากวามรักรู้
อย่าหมิ่นศิลปศาสตร
รู้จริงสิ่งเดียวอาจ
เลี้ยงชีพข้าอยู่ร้อย

๑ วิชานาเรียนนํก
อย่าหมิ่นศิลปสาร
๑ รู้จริงสิ่งเดียวนี
เลี้ยงตนสืบจนต่อ

สมฺบุโร นินฺทกฺกเล
สณฺจารุยฺยเทวการเขต

มณฺีรตฺนํ
แวนแก้ว
ข้าวเปลือก มีนา
เท่านั้นฤาแคลนฯ

เทียบเท่ามีมณีเรือนแสน
ถือนวนแก้วสองแนวไส
ทั้งหวังผลิตข้าวเปลือกไว้
ไม่ขาดแคลนคับแค้นอุรา

วิหฺขํ วา สิปฺปมทฺวา
ชีวิตกปฺปการณํ

ฤาขาด
ว่าน้อย
มีมั่ง
ข้าวลือเหลนหลานฯ

ไม่เรียนมักขาดอัครฐาน
ว่าค่าน้อยไม่ค่อยพอ
นำชีวิมั่งมีหนอ
ลูกหลานตัวร้อยชั่วสบาย

(ยังไม่พบคาถา)

๒๒๕. พายเกิดพ้ออย่าร้าง
จวนตะวันจักสาย
ของสดสิ่งการขาย
ตลาดเล็กแล้วอ้า

รอพาย
ส่องฟ้า
จักขาด กำแฮ)
บันอ้อเอาใครฯ

๑ พายพ้ออย่ารอร้าง
จวนแจ้งสุริย์แสงไส

มัวเหม่อนั่งภวังค์ใน
ส่องพร่างแพรวสายแล้วนา

๑ ผักสดเนื้อสดเนา
ตลาดเล็กแล้วอ้า

จักยอมเยาเบาราคา
โอษฐ์บ่นอิงขุนซึ้งจินต์

สินเน สิบแปด ธน
สินเน กามสุส โทษสุส

สินเน ปพพตมารุขห
อิมะ ปณจ สินเน สินเน

๒๒๖. เรียนศิลป์แสงทรัพย์ด้อม
สามสิ่งอย่าเร็วไว
เสพกามหนึ่งก็อใจ
สองประการนี้ถ้า

เดินไศล
ชอบช้า
มักโกรธ
ผ่อนน้อยเป็นคุณฯ

๑ เรียนวิชาหาทรัพย์เที่ยว
สามสถานต้องการละมุน

ขึ้นเขาเขี้ยวอย่าเฉียวฉุน
ละไมช้าได้พรางาม

๑ เสพกามกับความโกรธ
ทั้งสองต้องหักห้าม

ยอมยังโทษได้ทุกยาม
ให้น้อยลงคงเพิ่มชัย

(ยังไม่พบคาถา)

๒๒๓. มักได้ให้คิดได้
ได้ชั่วนี้ได้การ
ให้ได้สะดวกดาล
ได้ตั้งนี้เอกอ้า

สองสถาน
ชั่วหน้า
โดยชอบ
อ้อมน้ำใจตนฯ

๑ มักได้ให้คิดได้
หนึ่งได้เป็นภัยตน

๑ หนึ่งได้โดยนัยชอบ
ได้มาย่อมพาความ

สองสถานไว้จักให้ผล
ต้องเสียหน้าว่าเลวทราม
จากผลตอบประกอบงาม
เอิบอ้อมแท้แต่ดวงฤดี

(ยังไม่พบคาถา)

๒๒๔. ทรัพย์มีสี่ส่วนไชร้
ภาคหนึ่งพึงเกียจกัน
สองส่วนเบ็ดเสร็จสรรพ
ยังอีกส่วนควรให้

ปูนปัน
เก็บไว้
การกิจ ใช้นา
จ่ายเลี้ยงตัวตนฯ

๑ ทรัพย์มีสี่ส่วนไชร้
ส่วนหนึ่งพึงผ่อนปรน

ปูนปันไปให้เป็นผล
เก็บไว้ก่อนทุนนอนรัง

๑ สองส่วนควรแบ่งเพื่อ
อีกส่วนสมควรยัง

ไว้กุลเกือกกิจการมั่ง
ชีพสุขเลี้ยงเพียงตัวเรา

รูปโยพุนสมปยุนา
วิชา หีนา น โสภณติ

วิศาลกุลสมภวา
นิคนุชา อิว กิสุกา

๒๒๕. เขารูปหน้าหนุ่มเนื้อ
แม่ปราศวิทยาทรง
ทองกวาวดอกดาสดง
เสี้ยกลั่นรินรสเร้า

ในวงศ์ ตรีภูลเส
เลื่อมเสร์
แดงป่า
คั่งนี้ไกรชมฯ

๑ รูปเยาว์หนุ่มหน้าพักตร์
ขาดฝีกศึกษาม

พงศ์สูงศักดิ์หลักฐานสม
งายโง่งง่าเลื่อมเสร์ครัน

๑ ทองกวาวดอกพรววดง
ไร้กลิ่นสิ้นรสนั้น

เด่นแดงบ่งส่งสีสัน
ชนท่อนชมดมดวงมัลย์

อลสสุส กุโต สิปป์
อมิตตสุส กุโต สุข

อลิปป์สุส กุโต ธน
อสุขสุส กุโต ปุณณ

๒๓๐. มักร้านถารอบรู้
ศิลปศาสตร์เสื่อมสินหา
ไร้ทรัพย์อัปผู้มา
เว้นจากมิตรนั้นไซ้

วิทยา
ไปได้
เป็นเพื่อน
สุขร้างแรมโรยา

๑ เกียจคร้านการศึกษา
ศิลปศาสตร์ขาดสิ้นไทย

ไร้วิทยาอย่าโอตโอย
หาทรัพย์สินสุดสิ้นทาง

๑ ไร้ทรัพย์อัปเพื่อนพ้อง
ขาดมิตรจิตอ้างว้าง

พ้นผู้ปองไปทุกปาง
ไม่มีสุขสนุกเลย

อสาทุ ยทิวา สาทุ
วิสุตฺตฺยฺจ ษตฺถ ภูณฺเชษฺย

๒๓๑. กุ๊นเคยคนคบค้า
กตแต่ข้าวแกงจาน
มีรสสดีปาน
ชมขึ้นกลั่นกลองได้

๑ คนคุ้นเคยคบค้า
ข้าวสวยในอวयมี

๑ รสดีในแกงนั้น
ชื่นใจในจานง

(ยังไม่พบคาถา)

๒๓๒. กราวดีมีเพื่อนพ้อง
ย็นนึ่งไต้ตอมถาม
กราวทุกข์ฉุกฉินความ
เพื่อนเล่นเจรจาน้อย

๑ กราวดีมีเพื่อนพ้อง
ล้อมหน้าล้อมหลังถึ

๑ กราวทุกข์ฉุกฉินโฉด
เพื่อนรักมักดูตาย

อปฺป วา ยทิวา พหุ
วิสุตฺตาสปรมา รสา

มานาน
ส่งให้
เพราะรัก นั้่นนา
ยิ่งขึ้นปลาดีฯ

นานนานมาทาสักที
แกงมีไ้ตักใส่ลง

เปรี้ยวเค็มครันช่างมันคง
เลิศรสกว่าขึ้นปลาดี

พรุตาม
ถึถึย
มีโทษ
หนึ่งนั้นฤมีฯ

เหมือนพี่น้องพร้องพาที่
ถึยถึถึถามความหลากหลาย

ถูกทุกข์โทษโหดใจหาย
ทั้งไม่เคยเอ่ยถึงตน

(ยังไม่พบคาถา)

๒๓๓. คนใดเดิมแม้ว่า
หลายคาบแค้นเกี่ยวขั้ว
ภายหลังมาตรม้นกลับ
จงประหยัดอย่าหงาย

เวรกับ ตนนา
กิดร้าย
เป็นมิตร ก็ดี
ถ้าเข้าคอยเชิงฯ

๑ คนใดเดิมวิวาท
ขั้วเกี่ยวลัดเลี้ยวเชิง

อาฆาตมุ่งคิดยุ่งเหยิง
พิชิตเราก่อนเก่ามา

๑ แม้มันจักผันจิต
ถ้าเข้าคอยเฝ้าหา

มาผูกมิตรชิดเราหนา
ขึ้นเชิงมันจักพลันเห็น

น หิ เวเรน เวรานี
อเวเรน จ สมฺมุนฺติ

สมฺมุนฺติธ กุทาจนํ
เอส ฌมฺโม สมนฺตโน

๒๓๔. น้ำเห่มนมล้างสิ่งเนา
มล้างอุทกบรสิทุธิ์
คนเวรต่อเวรประทุษฐ์
เอาอเวรระงับหงาย

ไฉนหยุด
เลื่อมร้าย
ทวิโทษ
อาจสิ้นศูนย์เวรฯ

๑ น้ำเห่มนจักเล่นเอา
ทันทวาริเย็น

ล้างสิ่งเนาไม่เซาเห่มน
สะอาดล้างเห่มนจางจร

๑ คนเวรก่อเวรทวิ
รำจับเวรดับร้อน

เวรกรรมนี้ไม่มีถอน
เวรอาจวายเคลื่อนคลายกรรม

(ยังไม่พบคาถา)

๒๓๕. ช้อนเงื่อนงำน้ำชุ่น
ภายนอกทำแจ่มใส
ดุจหีบเห็นไฟ
ต่อประหารจึงจำ

ข้างใน
สดหน้า
ฝังอยู่
จับใหม่เป็นจุมฯ

๑ ควรงำน้ำชุ่นชั้น
ภายนอกบอกใจบุญ

ข้างในกมลตนเป็นคุณ
แจ่มใสจิตสิ้นโกรธา

๑ หินไฟแฝงไฟอยู่
ตีฉาดเปลวปราตมา

ภายในดูไม่รู้ว่
บังเกิดเพลิงแรงเร้งล้ำ

(ยังไม่พบคาถา)

๒๓๖. จักทำโทษแก่ผู้
ใจจุ่มเมตตามัน
ให้จิตจิตสำคัญ
ความคิดน้อยจึงได้

ผิฉกรรจ์ นั้นนา
มากไว้
เขาโหด
อยู่เงื่อมมือตนาฯ

๑ จักทำโทษผู้ที่
ควรต้องครองกมล

ถูกกรรมมีโทษดล
เมตตามันอนันต์นา

๑ มูลเหตุเลศสำคัญ
เพราะจิตคิดน้อยพา

เขานั้นโหดโหดปัญญา
โทษผิฉจึงตกถึงตน

(ยังไม่พบคาถา)

๒๓๓. ตัดต้นก่นรากแล้ว
 หนามหันห่อนไว้แขนง
 เพลิงพิษชนิดหนึ่งแรง
 ดับแต่ต้นไว้เชื้อ

ปลูกแปลง
 หน่อเนื้อ
 เรืองโรจน์
 นิ่งช้าเพลิงโพล่งๆ

๑ ตัดต้นก่นรากแล้ว
 ตัดหนามยุ่มย่ามโยง

ปลูกพืชแถวเป็นแนวโค้ง
 ให้สิ้นเนื้อหน่อเชื้อไซ

๑ เพลิงพิษฤทธิ์แรงสุด
 ดับนอกแต่ดอกไฟ

จากหนึ่งจุดรวดเร็วไว
 คุในอยู่ไม่รู้จาง

(ยังไม่พบคาถา)

๒๓๔. ขว้างพิษบ่ขว้างพัน
 ไปสบพบรังแตน
 ร่ายมนต์ปลูกเสื่อแสน
 ไม้ชั้นรันสิ่งเหน้า

พันแขน ตันนา
 แห่เย้า
 องอาจ
 แน่ต้องตนเองๆ

๑ ขว้างงูไม่พัน
 รังแตนแขวนโตงเตง

พันแขนตนผลควรเกรง
 แห่เย้าแหวกแตนแตกรัง

๑ ร่ายมนต์แยบยลเหลือ
 ไม้สั่นรันคุกรัง

คิดปลูกเสื่อเพื่อให้คลัง
 แต่เลอะตนผลเสื่อมเสีย

(ยังไม่พบคาถา)

๒๓๕. ลูกเมียเหมือนผ้าโอ
ขาดฉีกฉวแล้วหา
พี่น้องเฉกเช่นขา
ขาดประจกจักให้

๑ เมียบุตรดุจเสื้อผ้า
ฉีกฉวขาดทั่วผืน

๑ น้องพี่น้องอุปมา
ฉีกขาดจากอาตม์เอ็น

อัครา
ใหม่ได้
แขนติด ตนแฮ
ต่อเข้าฤกษ์

โอ้อาใส่ไม่ยั้งยืน
หาใหม่ได้ไม่ยากเย็น
เหมือนแขนขาเมื่อคราเชิญ
จักติดได้อย่างไรหนอ

(ยังไม่พบคาถา)

๒๔๐. มีบุตรได้ดัง
คุณแห่งไม้เท้าถือ
ทางเมื่อเพื่อพบถือ
ไม้ประเสริฐเลิศแล

๑ บุตรใดมิได้ดัง
คุณแห่งไม้เท้าใหญ่

๑ เพื่อว่าเดินมาพบ
ไม้เท้าเอาป้องกัน

ตีนมือ
เลิศแท้
สิ่งสัตว์ กิตติ
อาจคุ้มกันภัย

มือเท้าหนักคลังหัวใจ
พยุ่กายสบายครัน
สิ่งสัตว์ขบสยบยัน
อาจปกป้องคุ้มครองตน

(ยังไม่พบกาตา)

๒๔๑. ธรรมดาผลม่วงไม้
เมื่ออ่อนรสเผือดพาน
กรันสุกรสสวยหวาน
หมากม่วงนั้นฤาเปรี้ยว

ตระการ
ยากเคี้ยว
เอมโอช
เปรียบด้วยหมากขามฯ

๑ ผลมะม่วงทั้งปวงนั้น
อ่อนเขียวผาดเปรี้ยวยาม

มีผิวพรรณสีสังาม
เคี้ยวขบมันเข็ดฟันนา

๑ สุกงอมกลิ่นหอมล้วน
หมากขามยามเก็บมา

รสชาติชวนให้หวานหา
สุกหรือเขียวเปรี้ยวเรื่อยไป

กฤษณามิตต์ กนฺตาร
อสตฺตา อกนฺตุมิจฺจนฺติ

ยุทธ สภาย ภาสิตุ
บุพฺเหเต จตุโรชนา

๒๔๒. บุรุษสุดไรรัก
ไร้เพื่อนไปไกลคาม
มือเปล่าสู่สงคราม
รู้ไปทันแก่ก้าน

เมียงาม ชอบฤา
เขตบ้าน
ยงยุทธ ไฉนนา
กล่าวถ้อยกลางสนามฯ

๑ บุรุษใดไรรักนี้
เพื่อนไร้ท่องเที่ยวไกลคาม

ไม่ไยดีมีเมียงาม
เขตบ้านตนกังวลใจ

๑ มือเปล่าเข้ารบรุด
รู้นอยกล่าวถ้อยใน

ขาดอาวุธยงยุทธไฉน
ประชุมชนเสียผลโช

วินา สตถ์ น กอเจยฺย
ปณฺฑิตวาทธฺม วาณิโช

๒๔๓. โยธาทั้งศาสตร์ผู้
ปราชญ์ละกัณภีรฺความ
เดินหนเพื่อนบ่ตาม
พาณิชเสียพวกพ้อง

๑ โยธาทั้งอาวุธ
ปราชญ์ร้างตำราไป

๑ เดินเถื่อนขาดเพื่อนข้าง
พาณิชเสียมิตรพลัน

สุโร สงฺคามภูติยํ
วิทศคมโน ตถา

สงคราม ชอบฤา
อย่าพริ้ง
อย่าไต่ ทางแฮ
ต่างด้าวเดินไหนๆ

รุดรบนี่มีดีได้
คิดไขความไม่งามครั้น
อย่าคิดย่างไปทางนั้น
อย่าอย่างก้าวต่างด้าวดง

(ยังไม่พบคาถา)

๒๔๔. รักเจ้าจงรักให้
อย่าเกียดคอย่าควรประทุษฐ์
จงมีภักดีดุจ
มันบ่จืดจากเจ้า

๑ รักเจ้าจงรักให้
ท่านซึ่งอย่าพึงพะวง

๑ ภักดีมีแน่นหนัก
ไม่พราจจากนายกมล

เป็นยุติ ติธรรมนา
เท่าเฝ้า
โสนัข นั้นนา
จิตต์นั้นคงตรงๆ

เที่ยงธรรมในใจมั่นคง
ประทุษฐ์เท่าเทียมเฝ้าตน

ดังสุนัขจงรักคน
มอบซื้อตรงมั่นคงเขา

(ยังไม่พบคลา)

๒๔๕. อาสาเจ้าต่อต้าน
 ขับริบอาสานาย
 อาสาศึกแม่ยาย
 สามสิ่งแท้ถือนั้น

ตัวตาย
 หย่อนนั้น
 อยาย่อ ท่อนา
 ขั้วฟ้าดินขมฯ

๑ อาสาภษัตริย์สู้
 อาสานายไม่ถม

หมู่อรินทร์จนสิ้นลม
 ทุ่มชีพเท่าเจ้าปถพี

๑ อาสาแม่ยายตน
 สามอย่างซึ่งอ้างนี้

อยาย่อยนทนเต็มที
 ดินฟ้าขมเนียมนา

(ยังไม่พบคลา)

๒๔๖. อาสาศึกสู้ไป
 ตัวจักตายเอาอาน
 จึงนับว่าเป็นทหาร
 ฉลองพระคุณเจ้าให้

เสร็จงาน
 ปิดไว้
 หายาก
 ทานเลี้ยงบำรุงฯ

๑ อาสาสู้ศึกถวายเป็น
 บาตเจ็บศรเหน็บนง

ศึกไม่สลายเหมือนหมายมุ่ง
 จนวนายปราชณเอาอานบัง

๑ นับว่ากล้าหาญจริง
 สอนองบุญคุณเจ้าครั้ง

หายากยิ่งตราตราหวัง
 ทานกล่อมเกลี้ยงชุบเลี้ยงกาย

(ยังไม่พบคาถา)

๒๔๓. เจ้านายใช้ชบเลี้ยง
สินทรัพย์เมียมังงาม
บ่าวไพร่พรังพรุดาม
สมบัติบุญส่งให้

คนขาม
ง่ายได้
ไหลหลัง มานา
แปลกหน้าตาเดิมฯ

๑ เจ้านายใช้สอยมา
หาทรัพย์หาเมียมเสริม

คนรู้ทำไมกล้าเหิม
มักจักได้มาง่ายดี

๑ บ่าวไพร่นั้นไม่ช้า
บุญเสริมทรัพย์เพิ่มนี้

หลังไหลมาหาถึงที่
ฐานะเปลี่ยนเพี้ยนเดิมพลัน

อาห อมิตุตฺ ชนฺเชน
ตามว อนาคเต กาเล

ยาวกาล์ อนาคตฺ
สลาย ภินฺเท จฏฺฐา

๒๔๔. หมั่นลอดสอดสืบถ้อย
ไปชอบทำทำดี
กาบใดชอบเชิงที่
ต่อยดั่งต่อยหม้อให้

เวรี
นึ่งไว้
หาญหัก
แตกด้วยศีลาฯ

๑ หมั่นลอดสอดสืบถ้อย
คำนึงไม่ถึงครา

ศัตรูคอยฟังข่าวนา
นึ่งไว้ก่อนคิดผ่อนปรน

๑ ถึงคราวได้ข่าวดี
ต่อยดั่งต่อยหม้อทะน

แล้วถึงที่ตีให้ปน
ด้วยหินแตกแหลกสมรัก

(ยังไม่พบคาถา)

๒๔๘. ยศศักดิ์จักเกิดด้วย
ภัยเกิดเพื่อผลกรรม
ดีเตียนและจองจำ
ใครจักเว้นแะได้

บุญทำ
ก่อนให้
กรรมก่อน เองนา
ทั่วห้องโลกาฯ

๑ ยศศักดิ์จักเกิดด้วย
ผลกรรมก่อนนำพา

ผลบุญช่วยอำนาจนา
โทษภัยผองสนองคน

๑ ตำนานดีเตียนซ้ำ
นรชาติมิอาจพ้น

ถูกจองจำกรรมก่อนตน
กรรมพันพัวทั่วโลกา

(ยังไม่พบคาถา)

๒๕๐. กฤตยามนต์เคราะห์ให้
ทำสิ่งใดลุล
ครั้นบุญแห่งบุคคล
มนต์กฤตยานั้นชั้น

เห็นผล
สิ่งนั้น
จักถ้อย แลวนา
เสื่อมสิ้นทุกอันฯ

๑ โชคเหมาะเคราะห์ดีดล
กิจการทุกด้านนั้น

กฤตยามนต์ส่งผลพลัน
นึกหวังได้ตั้งใจปอง

๑ บุญบรรพ์ล่วงชั้นลด
เวทย์มนต์เล่ห์กลหมอง

จวนเจียนหมดปรากฏผอง
มีวมลทินหมดสิ้นไป

หินปุตฺโต ราชามจฺโจ
อธนฺตสฺส ธนํ พหุ

๒๕๑. เชื่อไฟรบฺญปลุกขึ้น
พาลบุตรรู้มลักหลาย
โหดไร้พรำชวนขาย
สามเหล่านี้นิ่งรู้

๑ เชื่อไฟรบได้บุญช่วย
บุตรพาลเชี่ยวชาญ
๑ โหดลั่นจนกรอกลับ
สามเหล่าเราอย่าหมาย

ชลปมาณํ กุมฺพมถาลํ
พยตฺตปิปฺปมาณํ กถิตวากุญฺ

๒๕๒. ก้านบัวบอกเล็กต้น
มารยาทส่อสันดาน
โฉดฉลาดเพราะคำขาน
หย่อมญ่าเหี่ยวแห้งเรื้อ

๑ ก้านบัวบ่งบอกเค้า
มารยาทเชื้อชาติชิน
๑ โฉดฉลาดอาจรู้ได้
พญาเหี่ยวแห้งเหี่ยวเริ่ม

พาลปุตฺโต จ ปณฺฑิตโต
ปริสา นาวมณฺณิตฺต

เป็นนาย
เลิศผู้
ทรัพย์มั่ง มีแธ
อย่าได้ดูเบาฯ

ร่ำรวยหลายเป็นนายเขา
ใจใส่เพียรเรียนรู้หลาย
สั่งสมทรัพย์นับมากมาย
คิดหมั่นเขามิเข้าการ

กฺลปมาณํ วินโย ปธานํ
ปจฺจวิปฺปมาณํ ตินฺนมิลาทํ

ชลธาร
ชาติเชื้อ
กวรทราบ
บอกร้ายแสดลงดินฯ

ต้นลึกเจ้าเท่าสายสินธุ์
ชี้สถานสันดานเดิม
โดยคำไขนัยเสริม
ด้วยดินร้ายไม่หมายรับ

(ยังไม่พบคาถา)

๒๕๓. ทรัพย์มากหากถ้อยแท้ วาจา
 ชนไปชอบหุตา คิดต้อง
 น้อยทรัพย์อภัยศลา ทราบรูป
 แต่เพราะถ้อยคำพริ้ง เพลิดเพลินทั้งมวลฯ

๑ ทรัพย์มากหากถ้อยที่ พุดไม่ดีเท่าที่ควร
 ชนทั่วเห็นชั่วชวน ชังหุตาไม่สมาคม
 ๑ ทรัพย์น้อยด้อยยศถา ถึงกายาไม่น่านิยม
 พุดเพราะคำเหมาะสม เพลิดเพลินทั้งอินทรีย์

ธมปุปฺปปี สาธุโน อูเป วาริว นิสฺสโย
 ทูเหเน ธณฺณํ ชานนฺติ ภาสฺมาเนน ปณฺจติ

๒๕๔. มีสินทรัพย์น้อยหลัง ไหลริน
 ก้อนน้อยนรกิน อาบได้
 ทรัพย์มากหมุ่มทิพ มีมั่ง ก็ดี
 ก้อนสมุทรฤาให้ ท่วยอ้างอาศัยฯ

๑ เงินมีไม่กี่ร้อย เก็บทยอยเป็นก้อนใหญ่
 เล่ห์หน้าบ่อน้อยไหล ชนดื่มได้อาบใช้ดี
 ๑ หมุ่มทิพทรัพย์สิ้นเขา อยู่ในเหยาเท่าเศรษฐี
 เหมือนสมุทรสุดเค็มนี้ ชนดื่มใช้มิได้แล

(ยังไม่พบกาลา)

๒๕๕. แม่โถมเฉิดเฉกไท้
 อักอสิริยะยศธา
 บุรุษถ้อยทูลฐา
 นับว่าผู้นั้นม้วย

เทพา
 กอบด้วย
 จาพากย์
 หมดสิ้นสิ่งงามฯ

๑ แม่โถมเฉิดฉายเช่น
 ปรากฏยศศักดิ์ตาม

เทพาเพ็ญพักตร์นงราม
 เติมรูปด้วยช่วยเชิดชู

๑ พุดจาต่าช้าแท้
 พึงเห็นว่าเป็นผู้

ไม่สมแก่รูปศักดิ์ทรู
 ขาดงามครองความหมองมัว

สาสปุตส ปรีตุตส
 ธเนน ธนสัยุดเต

โยชนุตส นิสัยุดติ
 ทุเร ปสุตุนติ เต ชนา

๒๕๖. แม่ตนตัวเล็กเพียง
 ไกลนบโยชน์ดอนดง
 กังกับทรัพย์สินพงส์
 สุดขอบฟ้าเขียวข้น

ผุยผง
 อยู่那儿
 พันธุ์ถ้อย ถิติ
 ทัวแท้เล็งเห็นฯ

๑ แม่คนตัวตนเขา
 แดนนอนดงดอนเข็ญ

จักเล็กเท่าธุลีเส้น
 สุดแสนไกลไม่สำคัญ

๑ สินทรัพย์นับไม่น้อย
 สุดหล้าฟ้าเขียวข้น

เหือกเถาถ้อยเนาดอยนั้น
 ต้องมีผู้รู้จักตน

กิริ มทนฺตโยปิ โข
สฺยจฺนฺตฺกฺเล ชาเต

สตุตฺตาลมเห ตเล
นฤทฺนสฺส น ปสฺสตี

๒๕๑. แม้นตนโตเติบโตเพียง
สูงเจ็ดลำตาลเกิน
ไร้ทรัพย์อับผิอญ
ดั่งปลวกเตี้ยต่ำช้า

เขาเงิน
กิ่งฟ้า
แลเล็ก ลงแส
ชาวผู้เล็งเห็นฯ

๑ แม้นคนตัวตนเขา
สูงเจ็ดลำตาลเพี้ยน

เติบโตเท่าขุนเขาเด่น
ภาพใหญ่ถึงกิ่งฟ้าเทียม

๑ สูญทรัพย์สิ้นสรรพมิตร
ดุดังรังปลวกเรียว

คนมักคิดตัวนิดเดียว
จักหวังให้ไครมายล

(ยังไม่พบกาลา)

๒๕๒. ตนน้อยแลเฝ้าให้
ว่าตระกูลใหญ่นัก
ถือแมลงเม่ามันมัก
โถมถาบฉาบเพลิงไหม้

เกินศักดิ์
แทบให้
บินวู่วามนา
มอดม้วยตัวเองฯ

๑ ตัวต่ำชอบทำตน
คุยโขมงเสียงโง่งเงง

เกินศักดิ์ลั่นให้คนเกรง
ว่าเทียบเท่าเจ้าธานีนท์

๑ เหมือนเฝ้าแมงเม่ามัน
โถมเพลิงปิกเปิงวัน

เหิมโมหันธ์ชวนกันบิน
วอดวายเองอวดเก่งนา

(ยังไม่พบคาถา)

๒๕๕. ดักขลาแล้วไปขึ้น
เบ็ดบ่เกี่ยวเหยื่อรา
ไปสอดสบเสื่อมา
ปลาต่อผุดโพล่งโกล่

กอยขลา
ล่อไว้
หมายก่ง ได้ฤฯ
เกี่ยวทั้งฤฯทันฯ

๑ ดักเสื่อทุกเมื่อไม่
เบ็ดไม่ไล่เหยื่อยัน

ก่งสรไว้ยิงไล่มัน
หย่อนล่อปลาในสาคร

๑ บังเอิญเสื่อเดินมา
ปลาผุดโพล่งรีบร้อน

ก็สิ้นท่าจะก่งสร
เกี่ยวเหยื่อทั้งไม่ทันปลา

(ยังไม่พบคาถา)

๒๖๐. อย่าเอื้อมเด็ดดอกฟ้า
สูงสูดน้อมกัทรอม
เด็ดแต่ดอกพะยอม
สูงก็สอยด้วยไม้

มาถนอม
อกไข
ยามยาก ขมना
อาจเอื้อมเอาถึงฯ

๑ อย่าเอื้อมเด็ดดอกฟ้า
สูงน้อมกัทรอมตริง

อิงแอบอรุมาไม่น่าคะเนิง
ตรอมอกไขหมองไหม้มาน

๑ ดอกพะยอมถึงหอมน้อย
สูงก็ยังพอทะยาน

ยามยากค่อยดมพรมมาน
เอื้อมสอยเอาห่อนเศร้าใจ

(ยังไม่พบกาตา)

๒๖๑. เจียมใดจักเท่าด้วย
รู้เท่าท่านท่ากลัว
อย่ามีนมีดเหมาย
สูงนักมักเหมือนไม้

เจียมตัว
ซ่อนไว้
โมหะ
หักด้วยลมแรงๆ

๑ เจียมใดจักได้เท่า
รู้เท่าท่านเราแฝง

๑ อย่าเขลามีนเหมาย
สูงนักมันมักเหมาย

เจียมตัวเราอย่าเฝ้าแสดง
ซ่อนในตัวแสรังกลัวแคลน
หลงลืมตัวโหดชั่วแสน
ไม้สูงล้มด้วยลมดล

(ยังไม่พบกาตา)

๒๖๒. ถึงจนทนสู้กัด
อย่าเถียวแล้วเนื้อเถือ
อดอยากเยี่ยงอย่างเสือ
ไซก็เสาะใส่ทอง

กินเกลื้อ
พวกพ้อง
สวานศักดิ์
จับเนื้อกินเองๆ

๑ ถึงจนทนสู้กัด
อย่าเถือเนื้อกันเอง

๑ ยามอดอดอย่างเสือ
ไม่กินชิ้นชาติมัน

เกลื้อแก่ขัดไปตามเพลง
ร่วมพวกพ้องพี่น้องกัน
รักศักดิ์เหลือหวเนื้อสัน
โผนเผ่นเพื่อพล่าเนื้อไพร

สีโห นาม ชิมจุลาปี
สีโห นาม กิโสภาปี

ปณฺณาทินี น ขาทติ
นาคมํสํ น ขาทติ

๒๖๓. ไกรสรแสบท้องแทบ
บ่ภักษ์ผลไม้มี
ไกรสรชুবอินทรีย์
บ่ภักษ์รสเนื้อช้าง

เสี้ยชี- วิตแฮ
ปากกว้าง
สมเพช ก็ดี
คั่งนี้ธรรมดาฯ

๑ ไกรสรนอนแสบท้อง
ผลไม้มีในพนา

แทบจักต้องวายชีวา
ไม้ล้มรสยอมอดเอา

๑ ไกรสรชুবอินทรีย์
หนีห่างเนื้อช้างเข้า

น่าปรานีนี้ยังเฝ้า
ตำราว่าไว้ให้กลัว

(ยังไม่พบคาถา)

๒๖๔. ไบบัวฝนตกน้ำ
ลูกข้างวางบนหลัง
เสาหลักปักอยู่ยัง
กนบ่แม่นถ้อยอ้า

ขาดข้ง
มึงน้ำ
กองแกลบ นาพ้อ
พูดแล้วโอนเอนฯ

๑ ฝนตกบนใบบัว
ลูกข้างวางโงนเงน

น้ำรินรั่วไหลลงเลน
บนหลังม้าถลาลอย

๑ เสาหลักปักลงกลาง
คนถ้าพูดจาพล่อย

กองแกลบวางล้มผางผล็อย
โอนเอนเหลือจักเชื่อไฉน

(ยังไม่พบคาถา)

๒๖๕. กล่าวภัยในน้ำแก่
แสดงพื้กคงดอน
เอาพร้าไใส่เรือคอน
ขกศัพท์แปลอรรถอ้าง

มังกร
वादช้าง
ขายพวก สวนแฮ
वादผู้เพียรเรียนฯ

๑ เอ๋ยภัยพิษในน้ำ
พองภัยจากไพรเพียร

ซากข้าสอนมังกรเหียน
พรรณนาพจน์वादคชไพร

๑ มะพร้าวใหม่ใส่เรือหมาย
ทำส่แปลศัพท์ไซ้

ขายชาวสวนควรรหรือไม
वादปราชญ์ว่าข้ารู้จริง

(ยังไม่พบคาถา)

๒๖๖. กล่าวจริงบ่เพราะพริ้ง
เอาเท็จปนคนนับ
ไม้เหลี่ยมเขื่องอย่างกลับ
กลมกล่อมสืบอ้อมอ้า

โสดสดับ
เนตรหน้า
ตัวยาก
อาจกลิ้งปล้นทันฯ

๑ พุดจริงเป็นสิ่งที่
เท็จปนระคนพลัน

ไม่เพราะจึงไม่ซิ่งกัน
ชวนชนชมนิยมนา

๑ ไม้เหลี่ยมเตรียมเคลื่อนเขิน
เสากลมสืบอ้อมครา

กลิ้งยากเย็นไม่เป็นท่า
กลิ้งแคล่วคล่องท่องตามทาง

(ยังไม่พบกาตา)

๒๖๗. ท่านกลางกล่าวถ้อยแต่	พอควร
เห็นท่านสรวลอย่าสรวล	ตอบแต่
ใช้คำแต่น้ำนวล	นฤโทษ
เห็นท่านเศร้าทำเศร้า	โสภหน้าตาตามฯ

๑ ในกลุ่มชุมชนถ้า	กล่าววาจาอย่ารู้มร้าม
ท่านสรวลอย่าลวนลาม	สรวลตามตอบไม่ชอบที่
๑ ทุกคราพาทีไข	คำหวานไว้โทษไม่มี
ท่านเศร้าหน้าเรานี้	ควรเศร้าตามงดงามดี

(ยังไม่พบกาตา)

๒๖๘. ว่าแต่มีดอกให้	ฟังฟัง
เล่าว่ากาชาวยัง	เชื่อได้
รินเทียมเท่าเขาหวัง	ฟังเถิด นะพ่อ
เล่าว่าหญิงจริงใจรี	อย่าได้ควรฟังฯ

๑ ว่ามะเดื่อออกดอกได้	เชื่อหรือไม่ฟังไว้มัง
เชื่อว่ากาชาวยัง	ฟังได้ว่ามีมานาน
๑ รินเท่าภูเขาขอ	ฟังไว้หนอย่าต่อต้าน
เรื่องหญิงจริงใจวาน	อย่าฟังเลยเอี่ยมสุตา

(ยังไม่พบคาถา)

๒๖๕. อย่าขุดขุดท่านด้วย
อย่าถากท่านด้วยดา
ฟังกาล่าวมฤษา
หยิบบ่ศัพท์กลับย้อน

วาจา
ดึก่อน
โสดหนึ่ง นะพ่อ
โทษให้กับตนฯ

๑ อย่าขุดค่อนท่านให้
อย่าใช้นัยน์ตาตน

๑ วาจาสุไสริ
ฟังไม่ศัพท์จับเอามา

เจ็บซ้ำในใจเหลือทน
ติเตียนค่อนย้อนริษยา
ฟังหูไว้หูหนึ่งนา
กระเดียดแล้วไม่แคล้วกรรม

(ยังไม่พบคาถา)

๒๗๐. อย่าชักน่าน่านเข้า
อย่าแฉะเสกศัตรู
ไฟในอย่าเช็ดชู
ไฟนอกอย่านำเข้า

กลองกู
สู่เหย้า
นำออก
หม่นไหม้มัวหมองฯ

๑ อย่าชักแม่น้ำใหญ่
อย่าชักศึกหนักผยอง

๑ ฟืนไฟในบ้านตน
ไฟนอกนำเข้าใน

หลังไหลพรูเข้าคูคลอง
เหยียบเหย้าตนท่อนพันภัย

อย่านำพันเขตบ้านไป
เคหาตนไม่พันหมอง

(ยังไม่พบกาตา)

๒๗๑. โลกทรัพย์ครองห่อนได้	โดยถวิล
คนมักมั่งสาгин	บาปสู้
มักเมาเล่าลืออิน	ดีสัตย์ คีลนา
คนมักมากเล่นซู้	ห่อนรู้กลัวอาย ฯ

๑ ทวังปองครองทรัพย์สิน	เพียงใจถวิลสิ้นความหมาย
กินเนื้อบาปเหลือหลาย	ต้องสู้กรรมที่ทามา
๑ ชอบเมาเล่าลือกัน	ว่ายังมั่งคิลธรรมนา
ชอบเชิงเริงซู้ชา-	ซินที่อายสลายสูญ

(ยังไม่พบกาตา)

๒๗๒. เกิดตระกูลมูลมากทั้ง	เงินทอง
ทรัพย์ท่านนิกตริกปอง	ใครได้
ทรัพย์ตนไปครอบครอง	แจกจ่าย เสียแธ
จักฉิบหายวายไร้	เร่งไร้เร็วพลัน ฯ

๑ เกิดตระกูลมูลมากทั้ง	เงินทองคั่งคับทรัพย์ครัน
ใจกลับปองทรัพย์อัน	ผู้อื่นครองเป็นของตัว
๑ ทรัพย์ตนแจกปนปี	ไม่ยินดีเที่ยวพลีทั่ว
เช่นนี้มีแต่มีว	หมองหม่นไหม้วอดไวกรัน

ผล เว กทล หนุติ
ลาภ ต กาลปริส หนุติ

๒๗๓. ขันขนขุขมาไม้
กิตฟางผลกัทล
ลูกม้ามานัน
ลาภมากนโลกม้วย

๑ นำขันอันขุขไผ่
เครือกล้วยรววยลูกยาม

๑ ลูกม้าเกิดมานัน
ลาภมากนโลกได้

(ยังไม่พบคาถา)

๒๗๔. เบิกทรัพย์วันละบาทซื้อ มังสา
นายหนึ่งเลี้ยงพยัคฆา
สองสามสี่นายมา
บังทรัพย์สี่ส่วนถ้วน

๑ เบิกทรัพย์วันละบาทเพื่อ
คนเลี้ยงเพียงหนึ่งนาย

๑ เพิ่มผู้เลี้ยงดูเพื่อ
บังทรัพย์สี่ส่วนนี้

เวพุ หนุติ ผล นพ
อิธ โลเก ปรัตถ วา

หนามมี
ฆ่ากล้วย
ลาเกิด ตมนา
ดุจไม้มีหนามฯ

ฆ่ากอใหญ่ไผ่หนามงาม
ลูกสุกต้นคนตัดไป
แม่ของมันมักบรรลี่ย
ดุจขุขมาไผ่อาสัญ

มังสา
ไปอ้วน
กำกับ กันแธ
บาทสิ้นเสื่อตาฯ

เสาะซื้อเนื้อเลี้ยงเสือลาย
เลี้ยงเสือได้ไม่อ้วนพี

บำรุงเสือไว้ถึงสี่
ไม่มีเหลือเสื่อมรณา

(ยังไม่พบคาถา)

๒๗๕. กาน้ำดำดั่งดิน
 กาบกลัดไกรหา
 ลงดำสำมัจฉา
 สวะปะคอก้าง

เอาปลา
 เสพบ้าง
 ชลชาติ
 ครึ่งน้ำจืดตายๆ

๑ กาน้ำดำดั่งดิน
 กาบกบงแบบสบาย

เสาะเสพชนม์มัจฉาหลาย
 ใจจดจำกาน้ำนา

๑ พุงตนดำชลเพื่อ
 สวะปะคอกา

แสวงเหยื่อมัดสยา
 สลักชลชีพหนีไป

(ยังไม่พบคาถา)

๒๗๖. หยกหยกนกได้ไม้
 กินบ่เกิดเป็นแรง
 หงอยหงอยค้อยจัดแจง
 พร้าเหน็บเก็บได้ใช้

พอแกลง
 เร็วได้
 ตามติด ไปนา
 เชือดชั้นกินพอๆ

๑ หยกหยกดักนกได้
 เอาไปใส่ท้องก็

จักแกลงไม่พอหนอ
 ไม่เกิดแรงกายแข็งขัน

๑ หงอยหงอยค้อยจัดแจง
 พร้าเหน็บเก็บไว้นั้น

เลียบตามแหล่งพนาธิญ
 ใช้เชือดชั้นกินเลี้ยงชนม์

(ยังไม่พบคาถา)

๒๓๓. คนมีมกเหี้ยวแห้ง
กินอยู่สู้ขาดแคลน
คนกาถยากไร้แค้น
เป็นวิบัติขัดข้อง

หวงแหน
พร่องทอง
โกยกอบ กินแธ
คิดแล้วหลากเหลือๆ

๑ คนมีนื่อนาก
กินอยู่สู้กินเกลือ

เหี้ยวแห้งอาตม์ขาดปลาเนื้อ
ข้าวปลาพร่องทองหิวทน

๑ คนกาถยากไร้นั้น
คือวิบัติขัดข้องจน

เงินมีพลันกินกันปน
คิดแล้วยากเหลือหลากใจ

อจิร วตุย กาย
จุฑาโท อเปตวิญญาณ

ปจวิ อธิเสตฺสติ
นิรตุถว กลังกร

๒๓๔. ไม่ตรงกดชอบใช้
เศษเล็กเลื่อยเขียงรอง
โดยต่ำแต่สะเก็ดกอง
กายบ่ต้องการใช้

โดยปอง
ต้งได้
สุบใส่ เพลิงนา
ชั่วแท้ถมดินๆ

๑ ไม่ตรงไม่คดใช้
เศษไม่เลื่อยใช้ชั้น

ตามแต่ใจผู้ใช้ถวิล
ทำเขียงต้งรองต้งเรา

๑ เบ็ดเสร็จสะเก็ดเหลือ
หญิงชายตายแล้วเอา

เก็บกองเพื่อเป็นเชื้อเผา
อาตม์ถมดินสิ้นความหมาย

(ยังไม่พบกาตา)

๒๗๕. รูปชายหญิงทั่วห้อง
เป็นภักย์แก่เดือนปี
อัฐิมทั่วปถพี
ประเทศเท่าปีกรัน

ชาติรี
สุดสิ้น
รายเรีย
ร่างพันฤมีฯ

๑ ร่างกายหญิงชายผอง
เป็นเหยื่อเพื่อเดือนปี
๑ กระดุกดาตาดำไป
ประเทศเท่าปีกรัน

ท้าวภพต้องครรลองที่
กาลเวลาฆ่าชีวิต
หัวไผทในทุกถิ่น
ร่างฝังไว้ทั่วไปหนอ

(ยังไม่พบกาตา)

๒๘๐. เวฬุลัดหน่อขึ้น
สาหัสตัดแทงปลาย
ลำใหญ่ร่นรอนราย
ดั่งแก่หนุ่มเด็กจ้อย

ลำหลาย
หน่อน้อย
ฤว่าง เว้นแธ
จักพันตายไฉนฯ

๑ ไผ่แยงแทงหน่อน้อย
อวบอัดคนตัดไป

ยังอ่อนคอยทยอยใหญ่
เป็นอาหารหวานชีวทา

๑ รอดได้ลำใหญ่ครัน
ดั่งเด็กหนุ่มชรา

คนคอยหั่นบันเรื้อยมา
ไม่อาจข้ามพ้นความตาย

(ยังไม่พบคาถา)

๒๔๑. โกวายวายชีฟได้
เป็นลึ่งเป็นอันข้ง
คนเด็ดดับศูนย์สัง
เป็นชื้อเป็นเสียงได้

เขาหน้ง
อยู่ไชร้
ขารร่าง
แต่ร้ายกับดีฯ

๑ วัวควายวายชีฟเจ้า
เป็นลึ่งเป็นอันที่

เหลือหน้งเขาเนาโลกนี้
ทอดทิ้งไว้ในโลกา

๑ ทญิงชายเมื่อวายปรารถ
สองลึ่งทั้งไว้ตรา

ทั้งสังขารพันผ่านหล้า
ตริงปัดพีคือดีร้าย

สรริสุส อสารสุส
วาจา จ กลิโน เจว

วาจา สารสุส เทหนาม
สรรัมปี ปุโรยชนม

๒๔๒. ร่างกายมนุษย์นี้ไป
คำกล่าวเป็นแก่นสาร
เลื่องลือชื่อเชิดนาน
ไ้อ์ร่างตายแล้วแก้แล้ว

เป็นการ
เลิศแล้ว
ดีชั่ว
กลาดสิ้นเสร็จศูนย์ฯ

๑ ร่างกายมนุษย์เน้น
ถ้อยคำจ่านรรจ์ปุน

ให้แลเห็นเป็นปฏิกุล
เปรียบแก่นสารกิจการตน

๑ เลื่องลือเชิดชื่อตัว
ชีพวายกายสกนธ์

ทั้งดีชั่วทั่วแห่งหน
ก็ดาษดินสิ้นกำแหง

(ยังไม่พบคาถา)

๒๘๓. ฝนแล้งรุกขชาติเศร้า	โศกสลด
ฝนชุ่มเชยใบสด	สว่างเศร้า
ไม้ล้มเพื่อลมกรด	ตรงพัด
ตายแต่ยังหนุ่มหน้า	แน่นแท้กรรมหลั่งฯ

๑ ฝนแล้งรุกขชาติเศร้า	ใบเหี่ยวเฉาโซมเซาซัง
คราฝนหล่นลงซัง	รากชุ่มชื้นใบคิ่นเชียว
๑ ไม้ล้มเมื่อลมกรด	บับดพัดเพียงบัดเดียว
ตายแต่หนุ่มแท้เหี่ยว	กรรมหลั่งร้ายวางวายไว

(ยังไม่พบคาถา)

๒๘๔. พฤษ์ไคส้างลูก	เหลือหลาย
ฝูงวิหกกุ้มกราย	เกล่ไกล่
ยามผลหล่นกระจาย	กำจัด
นกบ่มาจับไม้	ที่ต้นสักตัวฯ

๑ พฤษ์ไคสูงใหญ่พร้อม	ผลสุกงอมหอมไปทั่ว
นกนั้นยอมพันพัว	ผลพฤษ์ขึ้นกล้ำกลืนกัน
๑ พอผลหล่นลงดิน	เนาหนอนลั่นนกผินผิน
ห่อนจับไม้ใหญ่นั้น	แต่ละตัวหมอมัวเหมิน

(ยังไม่พบคาถา)

๒๔๕. นกเพลินพืงพุ่มไม้
 ปลาย่อมยินดียัง
 จระเข้คิดแสงว้าง
 น้ำจิตต์คนบ่ร้าง

ใบบัง
 ย่านกว้าง
 เย็นชื่น
 ร่มเกล้าโพธิ์ทองฯ

๐ นกเพลินพืงพุ่มไม้
 มัตสยาปรารถนาครอง

แน่นหนาใบสุรย์ไม่สอง
 ย่านน้ำเย็นว่ายเล่นชล

๐ จระเข้แรแสงว้าง
 ควรคิตน้ำจิตคน

ลึกเหลือหยั่งหวังเย็นกมล
 หมายโพธิ์ทองคุ้มครองภัย

(ยังไม่พบคาถา)

๒๔๖. หนูกรวญไกร่พันจัน
 นกก็เหิน้อยหน่ายใจ
 มัจฉาชาติกลัวภัย
 กนผิตกิดไกร่แคล้ว

จำไกล
 จากแรว
 เพียรหน่าย แหแส
 กลาดพันเขาข้งฯ

๐ หนูกรวญกาสรวลคัลย์
 นกหลายเหิน้อยหน่ายหวัง

ไกร่พันจันดักมันจัง
 พันแรวพรานผลาญชีวา

๐ มัตสยาผวากัย
 คนผิตคิดแคล้วคา

จากแหใหญ่ไล่เหวี่ยงทา
 เช็ดกรงข้งข้งเหลือล้น

(ยังไม่พบคาถา)

๒๘๑. พฤกษ์ผลต้นดกเบื่อง	ปลายวาย
อ้อยกัณฑ์ต้นสับปลาย	สุดพัน
การกึ่งกิดสบาย	ภายหลัง หน้านา
ดังกัดปลายสับต้น	รสอ้อยเอมใจ

๑ พฤกษ์ผลตอนต้นดก	ตอนปลายตกผลวายไป
อ้อยกัณฑ์โคนไถ	ถึงปลายหมดรสหวาน
๑ ทำงานกิจการหมาย	มุ่งสบายเมื่อภายหลัง
เหมือนกัณฑ์ปลายอ้อยหา	โคนหวานลิ้นห่อนลิ้นลง

(ยังไม่พบคาถา)

๒๘๘. ป่าปงดงไร่ไร่	ยินดี
บ้านถิ่นทั้งทอดหนึ่	เรศร้าง
สัตว์ไพรไร่ไร่เปรมปรีดิ์	นกระศ
เป็นพิภพผลอ้าง	ตั้งนี้ดูฉงน

๑ ป่าปงดงดิบเฝ้า	ยินดีเอาเป็นเหย้าตน
หมู่บ้านถิ่นฐานคน	คิดทั้งข้างเรศร้างหนึ่
๑ สัตว์ป่าปรีดาจัก	เข้าพำนักในธานี
สิ่งซึ่งอ้างถึงนี้	ชวนฉงนสับสนจิต

ยํ อุตฺตกุภา สงฺฆรณฺติ
สิปฺพานฺโต อสิปฺปา วา

๒๔๙. มีศิลปศาสตร์รู้
บุญบ่ทำไว้ใน
ได้สมสิ่งพึงใจ
สมบัติย่อมหลักดี

๑ ทราบศิลปศาสตร์ไซ้
อดีตชาติปราชญ์หนุน

๑ ชาตินี้พอมือชอง
ของนั้นกลับหันหา

อลกฺขิกา พนฺธนํ
ลกฺขีวฺ ตานิ ภูณฺหติ

ใดใด ก็ดี
ชาติก็
จักเสพ
เพิ่มผู้มีบุญฯ

รู้ใดใดไว้เป็นทุน
กุศลได้ไปทำนา

ได้ครอบครองของมีค่า
ผู้มีบุญอุ้นขวัญเรือน

(ยังไม่พบคาถา)

๒๕๐. ดวงเดือนดาวบ่ห้อม
หงส์บ่มีหมู่ตาม
สาครขาดกลิ่นทราม
ราชจากขุนหอกห้อม

๑ ดวงเดือนขาดเพื่อนดาว
หงส์ใดหมู่ไม่ตาม

๑ สาครใดไร้กลิ่นทราม
กษัตริย์ขัดสนไร้

เห็นงาม ฤาพ่อ
แวดล้อม
โสภาคย์
แห่แล้วฤางามฯ

ห้อมกลางทาวท่อนเห็นอร่าม
แวดล้อมนั้นเด่นฉันใด

เลื่อมสั่นความงดงามได้
ขุนหอกตามขาดงามไซ้

กีสโลภาว ตาปสา
ปริสา จ วิชชา โสภ

๒๕๑. ฤๅษีโสภาคัยด้วย
สัตว์สี่เท้างามยง
บุรุษรอบรู้กง
หญิงจกงามล้วน

๑ ฤๅษีแม่มีรูป
บงสัตว์จัตุบาทนี้

๑ บุรุษสุดงามอยู่
ยอดหญิงยิ่งโสภ

กุลา โสภ จตุปพา
อติธี่ โสภาว สามิกา

ชুবทรง
ใหญ่อ้วน
งามเพื่อ รู่แธ
เลิศด้วยสามีฯ

ชูปโหมมจัดเคร่งครัดทวิ
งามที่มันอ้วนอันนา
ที่เป็นผู้รู้วิชา
เพราะยศฐานะสามี

(ยังไม่พบคาลา)

๒๕๒. สูงสารสี่เท้ายัง
บางคาบเขี้ยวไปพลัน
นักรู้ร่ำเรียนธรรม
กล่าวดั่งน้ำพลั่งพลั่ง

๑ สารถึงมีสี่เท้า
บางที่เร็วรีความ

๑ นักธรรมรู้ธรรมมาก
พละมพลั่งดั่งวารี

เหยียบยัน
พลากพลั่ง
ถึงมาก ก็ดี
พลาดถ้อยทางความฯ

เมื่ออย่างเหย้าอยู่ทุกยาม
บกพร่องพลั่งมันยังมี

แต่ถ้าหากปากเขานี้
อาจพลาดพลั่งระว่างสกันธ

(ยังไม่พบคาถา)

๒๕๓. เรือนเหี้ยตนอยู่นั้น
เรือนชะตาแผ่นทอง
เรือนผมอย่ายุ่งหยอง
สามประการนี้ให้

อย่าหมอง
วาดไว้
หวิหยัง ไรนา
หมั่นสู้สงวนงามฯ

๑ เรือนเหี้ยซึ่งเราอยู่
เรือนชะตาพยายาม

หมั่นเช็ดถูดูวาววาม
รักษาไว้มิให้หมอง

๑ เรือนผมอย่าปล่อยยุ่ง
สามอย่างอ้างอิงต้อง

หวิหยังมุ่งให้คนมอง
รักษางามทั้งสามราย

(ยังไม่พบคาถา)

๒๕๔. น้าควายหมายแล่ลิ้ม
กลัวแต่เสี้ยเครื่องแกง
เฉกเช่นจิกจัดแจง
เกรงแต่มักหมดไม้

ตัวแพง
ห่อนได้
การใหญ่ เหี้ยแฮ
ห่อนได้เรือนงามฯ

๑ น้าควายหมายตัวดี
อย่าได้เสียดายยาม

คำแพงมีเนื้อเหลือหลาม
เสี้ยเครื่องแกงแต่งมังสา

๑ เปรียบอย่างสร้างเหี้ยใหม่
กลัวหมดไม้ลดมา

จิกปลูกให้ใหญ่สมหน้า
บ้านจึงจ้อยงามด้อยไป

(ยังไม่พบคาถา)

๒๕๕. ไปเรือนท่านไซร้อยา
พูดแต่พอควรการ
รู้เรียนการงาน
ยากเท่ายากอย่าเศร้า

เนานาน
กลับเหยา
เรือนอาต- มานา
เสื่อมสิ้นความเพียรฯ

๑ คราใดไปเรือนท่าน
พูดจาอย่างนเวียน

อย่าอยู่นานไม่แนบเนียน
พูดเสร็จสรรพกลับเหยาตน

๑ คิดฝึกศึกษางาน
แม้ยากอย่าท้อกลม

เรียนที่บ้านบันดาลผล
หมั่นเพียรเถิดเกิดปัญญา

(ยังไม่พบคาถา)

๒๕๖. สิกขาบทยิ่งล้ำ
เป็นพิษแก่อสังขี
คุณธรรมสั่งสรรพดี
เป็นพิษแก่พาลแล

กัมภีร์
โศดแท้
ในโลก
ห่อนได้สดับจำฯ

๑ ศีลซึ่งสงฆ์ศึกษา
กลับเป็นเช่นพิษขี้

วิเศษกว่าตำราธรรม
แก่นั่นสอสังขี

๑ คุณธรรมสั่งสรรพซึ่ง
เป็นพิษจิตพาลชี้

ดังทุกผู้รู้ความดี
คุณให้ดูห่อนรู้เห็น

(ยังไม่พบคาถา)

๒๕๓. เชื้อโรคเป็นพิษด้วย
หญิงครรภ์อันธพาล
เป็นพิษแก่พฤตมกาล
ฤกษ์ล่อมกลมกันเข้า

อาหาร
หนุ่มเหน้า
บุรุษ
ดุน้ำกับเปรียงฯ

๑ โรคากับอาหาร
หญิงรุ่นช่ายรุ่นเคียง

เกิดเป็นสารพิษพอเพียง
คู่พงศ์พันธุ์อันธพาล

๑ เป็นพิษจิตบรรดา
ไม่ผสมกลืนกลมปาน

ผู้พฤตมาพาราคาญ
เหนยไม่ปนกับชลนา

(ยังไม่พบคาถา)

๒๕๔. อาหารเป็นที่ตั้ง
ปลุกพืชผักฟักแฟง
แว่นกลิ้งส่องตำแดง
แม่ย้อมเป็นที่ล้า

เกิดแรง
ฟุ้งน้ำ
อาโลก
เลิศเลียงบุตรตนฯ

๑ อาหารคือฐานแหล่ง
ปลุกผักผักฟักแฟง

กำเนิดแรงเสริมแต่งสภณ
ช่วยเลียงหล่อก้านกอมัน

๑ อยากเห็นภาพเด่นต้อง
แม่เลิศประเสริฐบัน

อาศัยกลิ้งส่องดูกัน
น้านมปรนบุตรตนนา

(ยังไม่พบคาถา)

๒๕๕. อาหารเย็บหีบให้
ดิบตีตาลถวิล
กรั้นแผ่นภพภูมินทร์
แบ่งถึงเมืองให้ผู้

กาгин ก่อนนา
ลอบรู้
ยีนโศลก สารนา
กล่าวเกลี้ยงบูชา

๑ อาหารหากยื่นให้
คอยดูยอมรู้ว่า

กาคาบไปกินก่อนนา
ดีหรือร้ายตอนปลายดล

๑ ถึงคราองค์ราชัน
แบ่งครึ่งเมืองให้คน

ยีนถ้อยอันชอบเหตุผล
ผู้จงรักภักดีบูชา

(ยังไม่พบคาถา)

๓๐๐. มีน้ำบ่าชี้ให้
ป็นไปยิงมลทิน
ข้าไทบ่ใช้ชิน
เมียไม่หมั่นร่วมห้อง

อาจิณ พยศแส
ท้วงกล้อง
มันมก หน้ายนา
นักร้ายราเคีย

๑ ม้ามีไม้ชี้ขับ
ป็นไฟไม่ยังมี

ทุกวันกลับพยศทวี
ฝุ่นละอองท้วงกล้องเหียว

๑ บ่าวไพร่บ่ใช้บ่ย
เมียนั้นไม่หมั่นเหียว

มันไม่ค่อยคอยแลเหลียว
ข้องกันเห็นไม่เป็นการ

(ยังไม่พบคาถา)

๓๐๑. สารขั้มนั้ร่ายขี้
โคกระบือขาดป้อ
เรือค้าขาดสมอ
ข้าทาสขาดนายน้อย

ขาดขอ
ป่านร้อย
จกทอด ไฉนนา
หนึ่งปลี่ยนไปมาฯ

๑ ข้างตกมันนั้นหนอ
โคควายทั้งหลายถ้า

ความญ่่นง่ขอขาดขอคชา
ไม่สนตะพายวุ่นวายครัน

๑ เรือใดไร้สมอ
ข้าทาสขาดนายพลัน

ยอเรือได้ไฉนนั้น
พลุกพล่านพล่ามรู้มร่วมมือ

(ยังไม่พบคาถา)

๓๐๒. และไ้้ไปแก่นั่น
แขวะกั้วกั้วที่หนู
ริและแกะกั้วมปุ
แสวงสตั้ยยามยุทธ์ไชว์

ดินงู
ยากได้
หาเลือด
สั้่นสุดแสวงฯ

๑ ข้องใจไปแคะคัน
หาดีที่มีแฝง

ดินงูตันทุกหนแห่ง
ในท้องหนูยากอยู่นา

๑ แกะปุห้วงดูเลือด
แสวงสตั้ยข้องขัดหา

เนื้อขาวเผือดไร้เลือดถ้า
ในยามรบพบยากนัก

(ยังไม่พบคาถา)

๓๐๓. จักเจียนจอมปลวกเตี้ย	เดิมภู- เขาแสด
ดีแต่แล่นเนื้อหนู	เพิ่มช้าง
เบี่ยนเบียดเจียดพิษงู	เพิ่มพิษ นาคนา
อุตรรอนน้ำค้าง	ใส่ข้าสาครฯ

๑ จักเจียนจอมปลวกไป	ส่งเสริมใส่ให้สังขร
แล่นเนื้อหนูเพื่อซ่อน	เสริมส่วนใหญ่ให้คชสาร
๑ รีดพิษงูคิดพา	เพิ่มนาคาพึงพิจารณา
รอนน้ำค้างกลางลาน	เพลงมหาสาครไป

(ยังไม่พบคาถา)

๓๐๔. จนไก่ไข่เปิดแค้น	ขันขาน
นอกรัตมิดแทนขวาน	ถากไม้
เคี้ยวอ้อต่างอ้อยหวาน	เป็นรส ฤาพ้อ
ขาดขัดดอกไม้ไข่	ดอกหญ้ายามจนฯ

๑ ขาดไก่ไข่เปิดแค้น	เข้าขันแทนแสนขัดสน
ถือมิดถากไม้ทน	แทนขวานนั้นไม่ทันการ
๑ เคี้ยวอ้อแทนอ้อยไซ้	เคี้ยวเท่าไรก็ไม่หวาน
ขาดปวงดอกดวงมัลย์	ใช้ดอกหญ้าคราระกา

(ยังไม่พบคาถา)

๓๐๕. น้ำอ้อยฤจกป้อง
เกลี้ยงอ่อนห่อนโกลด
นารูปช้อยชด
ใครจกนึ่งคู่ได้

ปากมด
ละไว้
ชะเงี้ยวต ขาหนา
ห่อนเว้นตัวตนา

๑ น้ำอ้อยจกคอยป้อง
หญาอ่อนโคห่อนทน

มดพานพ้องไม่เป็นผล
ละทิ้งไว้มิไยดี

๑ สาวสวยสำรวยร้าง
ชายใดไกลนารี

เดินเฉียดข้างชายขวานยี่
มีหรือไม่ไผ่ตาแล

(ยังไม่พบคาถา)

๓๐๖. โคนแก่กัถหญาอ่อน
แม่หญิงอินดีใน
ฟันหักมักพึงใจ
บุรุษอายุร้อย

กินใบ อ่อนนา
หนุ่มน้อย
ของอ่อน
รักชูเมียสาวา

๑ โคนแก่กัถกินหญ้า
หญิงแก่ใจแน้นาว

ย้อมเลือกหาหญาอ่อนยาว
ในหนุ่มเหน้าผู้เยาว์ชนม์

๑ ฟันหักมักชอบเคี้ยว
อายุร้อยคน

ของไม่เหนียวช่วยเขี้ยวตน
ชราแม้รักกรดุณี

(ยังไม่พบคาถา)

๓๐๗. นารีฤาอิมเล่า
 อรรณพนิจฤาวย
 ของทิพย์เทพห่อนหาย
 มนุษย์สมบัติล้ำ

โลมชาย
 อิมน้ำ
 เอมอิม
 เลิศท้าวใดล้ำฯ

๑ นารีฤามีอิม
 มหาสมุทรไม่หยุดติ่ม
 ๑ ของทิพย์เทพหยิบเสวย
 เงินทองของมีค่า

โลมชายชิมลิ้มรสลิ้ม
 ดุดน้ำชิมไม่อิมนา
 ไม่อิมเลยโอษฐ์เอ่ยหา
 ราของค์ใดไม่นึกถึง

(ยังไม่พบคาถา)

๓๐๘. เรือแพพังขึ้นข้าม
 ยาทูกย้อมรักษา
 อาวุธเหตุให้ปรา-
 มนต์เวทวิเศษไซรั

กงกา
 โรคไซ
 กฎแก่ สักแธ
 ร่ายรู้ฤาล้ำฯ

๑ แพเรือเมื่อมีใช้
 ทูยกยาเราอย่าลืม

ล่องชลาลัยอย่าให้ยืม
 รักษาใช้ได้ผลดี

๑ อาวุธผูกขึ้นครา
 มนต์เวทวิเศษศรี

กองทัพบาร่วมราวี
 ท้องทานอยู่ยิ่งรู้จำ

(ยังไม่พบกาตา)

๓๐๕. ลำลาดดาษด้วยเหล่า
แคนวนาคอนคง
หญิงอยู่ส่งดกง
ตามประการกล่าวไว้

บุษบง กชเส
ต้นไม้
เป็นเหตุ
เที่ยงแท้ธรรมดา

๑ หนองน้ำบึงลำลุ่ม
แดนดงพงพนา

เกลื่อนกลาดกลุ่มปทุมมา
ดาษต้นไม้น้อยใหญ่อนันต์

๑ หญิงอยู่ผู้เดียวนี้
สามสิ่งอ้างอิงนั้น

เป็นเหตุมีภัยมหันต์
กล่าวถูกยิ่งจริงทุกยาม

(ยังไม่พบกาตา)

๓๑๐. พราหมณ์พฤตมิเกลียดน้ำข้อม เสียกิจ
เมืองหวั่นประจามิตร
ชายใดมักให้สิทธิ์
ตามประการนี้แล้ว

แก้วนแก้ว
แก่แม่ เรือนนา
กลาดผู้สรรเสริญฯ

๑ พฤตมิพราหมณ์เกลียดน้ำนี้
เมืองใดใจหมางเมิน

ใครรู้ดีไม่มีเชิญ
ไม่ยากสู้ศัตรูพอง

๑ ชายใดชอบให้สิทธิ์
สามอย่างทางบกพร่อง

เมียเป็นนิจผิดครรลอง
ไม่มีใครคิดไผหา

(ยังไม่พบคาถา)

๓๑๑. ตื่นนอนหน้าชั้นช้อย
 กำถั่วฉ่ำเนื้อหวาน
 เมื่อจักสังการงาน
 สามประการนี้ต้อง

บัวบาน
 เพราะพร้อง
 ดุจโกธ
 ที่ให้ชมพูฯ

๑ ตื่นมาหน้าตาผ่อง
 ไขชานแว่วหวานหู
 ๑ สังการงานชิงชัง
 สามประการท่านปรารถนา

ดั่งบัวทองมองนำดู
 ยั่วให้ยังหยุดฟังนา
 สำเนียงฟังดังโกธธา
 จักกล่อมเกลี้ยงชุบเลี้ยงกัน

(ยังไม่พบคาถา)

๓๑๒. หวันหวนว่าวอยู่ใกล้
 ผมงับหวีช้วน
 วัดชีชิตบ้านชวน
 สามประการนี้เข้า

ลมกวน
 หย่งเกล้า
 ชีบาป
 ยั่วแท้ธรรมเนียนฯ

๑ ว่าวหวนดันฟ้าใส
 หวีไต่ใกล้ผมเตรียม

พายุใหญ่อย่างใกล้เยี่ยม
 หวีหย่งพาเกศาสวย

๑ วัดชีชิตบ้านชวน
 สามอย่างทางอำนาจ

คนชวนชีไม่ตีด้วย
 มีแนวเนื่องเกิดเรื่องราว

(ยังไม่พบกาถา)

๓๓๓. ชาวทะเลลาดแล่นใช้
ข่านชำนาญปลา
ชาวดอนขี่ม้าชา
เร็วตั้งลมพัดล้า

นาวา
ว่ายน้
เคยควบ กันแฮ
ไล่เนื้อทันแทงฯ

๑ ชาวทะเลลาดไล่
มัตस्याท้าวหน้าแข่ง

เรือแล่นได้ในลมแรง
คล่องชำนาญด้านคงคา

๑ ชาวดอนเด่นตอนที่
เร็วดุจลมรุดล่า

ความพาสีดีทุกท่า
ไล่ทันเนื้อแทงเนื้อกิน

(ยังไม่พบกาถา)

๓๓๔. แผ่นดินตึกชาติไร่
มีพฤกษ์มีปักษ์
น้ำมีหมู่ปลาดี
มีทาสมีข้าวให้

ฤาษี
จับไม้
ลาเหล็ก ฤาพ่อ
เพื่อด้วยแรงมันฯ

๑ ปักพินแดนดินใด
มีไม้ที่ใดนั้น

หยาบมหญ้าไร่มีไหมนั้น
มีนกอยู่คู่พฤกษา

๑ น้ำมีอยู่ที่ใด
มีบ่าวให้ข้าวปลา

ปลาเหล็กได้ไฉนหนา
มีแรงไว้ใช้ทุกทาง

อุทฺเทติ ภาณุ ปจฺฉิเม
 สีสํ ยถิ นิริยกุลิ
 วิกเสน วิปริตํ

เมรุราชาปี นมตี
 ปทุพตฺตเก จ อุปลํ
 สาธุวาจา กุทาจนํ

๓๑๕. บางกอบภาณูมาศขึ้น
 บางกอบเมรุบ่ตรง
 ไฟยมดับเย็นบง-
 ยืนสัตย์สาธุชนแท้

ทางลง ก็มี
 อ่อนแอ
 กชงอก ผานา
 ห่อนเพี้ยนสักปางฯ

๑ สุริยาบางคราผัน
 เมรุมาศอาจมีลา
 ๑ เพลิงยมอาจเย็นได้
 สัตย์สาธุชนเน้น

ขึ้นทิศตะวันตกก็นับ
 ครั่งอ่อนแอแลเอียงเอน
 บัวบานในไศลเด่น
 นั้นแน่วแน่ไม่แปรทอน

(ยังไม่พบกาถา)

๓๑๖. ขอเข้าขอเมื่อแล้ว
 ขอบกกรุขอสนิท
 ขอญาติประชุมมิตร
 คนหยิ่งแบกยศบ้า

การกิจ
 ชึ่งหน้า
 เมื่อลับ หลังแฮ
 อย่างยังขอควรฯ

๑ ขอบ่าวเมื่อคราวกิจ
 ขอครูเชิดชูชวน
 ๑ ขอมิตรสนิทญาติ
 คนหยิ่งบ้ายศทรม

นั้นล้มฤทธิ์ทำดีถ้วน
 ชมซึ่งหน้านับว่างาม
 ลับหลังคลาดนิราศคาม
 ฟังยอเถิดบังเกิดผล

(ยังไม่พบคาถา)

๓๑๓. กลยอกันยากล้ำ
ยอค่อยหย่อยยอใคร
ยอย่อมเกิดลาภใน
ชอบเนตรชอบหน้าผู้

เหลือใจ
ห่อนรู้
ตนอาต- นานา
เพื่อรู้บอกนฯ

๑ กลยอกันยากล้ำ
ยอน้อยยอบ่อยคน

เหลือจดจำเือนง่ากล
ถูกยออยู่ไม่รู้นัย

๑ ยอเขาเอาประโยชน์
ต้องชะตาชอบหน้าใคร

รับผลโทษทุกซ์โทษไร้
สมควรก็เอรยอเขา

ลฤทท์ อตุเณ คณฺหะยุ
ฉนฺทานุตฺติยา มุพฺพหิ

ฤทฺธ อณฺชลิกมฺมนา
ยถาภูเตน ปณฺจติ

๓๑๔. จักเข้าหาบ้ายศ
คนโลกก้านลงาม
คนมกนักลงาม
เข้าสู่หมู่ปราชญ์แปล

ขอตาม
ง่ายแท้
การเสนห์ ขอนา
ชอบถ้อยทางธรรม ฯ

๑ เข้าหาคนบ้ายศ
คนโลกละโมภนา

อย่าละลดยอยศพรา
ก้านลให้จักได้ผล

๑ คบนักเลงกามให้
แม้สู่หมู่ปราชญ์สน-

คุยความใครได้ที่ดล
ทนาธรรมคำจริงใจ

(ยังไม่พบคาถา)

๓๑๕. คนใดใจหมั่นเล่าห์
 จำดสิ่งสำนาน
 อุตส่าห์พยายาม
 จักเสร็จสมประโยชน์ได้

หลักจาร
 มั่นใจรั
 บ่ละ ลึมนา
 ที่แท้โดยเพียรฯ

๑ ผู้ใดใจมั่นปาน
 จำดเรื่องบทเรียน

หลักจารลานน่านจำเนียร
 มั่นคงไว้แจ่มใจตน

๑ อุตส่าห์รักษาสาร
 เสร็จสรรพได้รับผล

ท่องทานถกไม่ตกหล่น
 จากบทเรียนเพียรมานาน

(ยังไม่พบคาถา)

๓๒๐. หัวล้านไปรู้มัก
 พอมฝันไปอยากถก
 นมยานไปเปิดอก
 คนบาปไปเอื้อเพื่อ

มองกระจก
 ถอดเสื้อ
 ออกที่ ประชุมนา
 สดับถ้อยธรรมกระวีฯ

๑ หัวล้านชี้คร้านมอง
 พอมฝันท่อนยินดี

ดูคั่นช่องช่องเกศี
 ถกถอดเสื้อเผยเนื้อตน

๑ นมยานคร้านจักถก
 คนหยาบบาปบ่สน

เสื้อเปิดอกอวดชุมชน
 จิตจดจำธรรมกวีไป

(ยังไม่พบกาลา)

๓๒๑. ใครใดและอยู่เหว้า
เว้นสุภาษิตสาร
เจรจ่าบ่เป็นการ
ถือตั้งปากเว้นกล้า

เคหะฐาน
สวัสด์ล้า
ศูนย์เปล่า
เกล้าเหมี้ยงหมากพลุฯ

๑ ใครผู้อยู่เคหา
สุภาษิตไม่คิดชู

งามสง่าเด่นนำดู
เว้นปฏิบัติสวัสด์รักษา

๑ พุดจาไม่น่าฟัง
เยี่ยงปากไม่อย่าอ้า

สุญเปล่าทั้งคนชังหน้า
อมเหมี้ยงหมากเปรี้ยวปากไป

(ยังไม่พบกาลา)

๓๒๒. เรือนใดย่ำคำเข้า
ปราศจากไฟขวลา
เรือนนั้นดั่งมรณา
อันตรายจักหุ้ม

สนธยา
มืดคลุ้ม
นฤชีพ
ห่อนได้จำเรญา

๑ เรือนใดย่ำคำทิวา
ซี้ตีดมิดเหลือเกิน

อย่างสนธยาไม่น่าเมิล
ห่อนตามไฟให้คนเห็น

๑ จึ่งเหมือนเรือนหลังนี้
อันตรายไม่วายเว้น

ไร้ชีวิมีลำเค็ญ
ห่อนเปลิดเปลินจำเรญาใจ

(ยังไม่พบคาถา)

๓๒๓. เทศใดดอยไร่ราว
เห็นแต่จอมปลวกอัน
คุดเมืองไม่มีธรรม
ชมชั้นแต่แปลร่อย

อรัญ
หนึ่งน้อย
นักปราชญ์
ว่ารู้สุดสูงๆ

๑ ประเทศใดไร้ภูผา
เจอเพียงจอมปลวกสูง

ปราศนาไริยางยง
ใจให้ดูอยู่หนึ่งนา

๑ เหมือนเมืองไม่เรื่องธรรม
ชมผู้รู้น้อยหา

ไร้ปราชญ์อันยิ่งปัญญา
ว่าเป็นผู้รู้พิทย์เพ็ญ

(ยังไม่พบคาถา)

๓๒๔. เป็นคนคิดแล้วจึง
อย่ามลบตา
เลือกสรรหมั่นปัญญา
สติรอบให้

เจรจา
แต่ได้
ตรงตริก
ถูกแล้วจึงทำ

๑ เป็นคนคิดก่อนพร้อม
อย่าหลบตาก่อกรรม

ถูกทำนองจึงปล่อยคำ
เอาแต่ได้ไม่น่าชม

๑ เลือกสรรหมั่นตรงตริก
สติตริแหลมคม

ฝึกพิเคราะห์โดยเหมาะสม
ถูกคลองธรรมถึงบำเพ็ญ

(ยังไม่พบคาถา)

๓๒๕. เป็นคนควรคิดตั้ง
ทรัพย์มากหมั่นระไว
เกลี้ยกลับหลบลี้ไหล
รั้งมั่นกันห้องห้อม

กันภัย
แวดล้อม
เป็นเหตุ
ห่อแก้วเงินทองฯ

๑ เป็นคนควรคิดตั้ง
สินทรัพย์นับเนื่องนอง
๑ เพื่อคราฟูบหงบวง
รั้งมั่นกันห้องไว้

ตาระวังภัยทั้งผอง
พึงปกป้องคุ้มครองภัย
โจรลักลวงไม่เป็นไร
พิทักษ์ผองทองเงินตรา

(ยังไม่พบคาถา)

๓๒๖. น้อยทรัพย์อย่าก่อลื้อ
ให้น้อย่าต่อตาม
ผู้ใหญ่ย่อมเกรงขาม
รู้ประจบโลมเล่า

เลี่ยนความ
ตอบเต้า
การวะ
เลือกใช้โดยควรฯ

๑ ทรัพย์น้อยควรคอยขาม
ใช้หนี้อย่ายืยวน

อย่าเป็นความไม่ขึ้นชวน
ต่อโน่นนี้ผู้จู้เขา

๑ ผู้ใหญ่ให้เกรงขาม
จักประจบเคารพเล่า

ทั้งตอบถามพินอบพิเทา
โลมเลือกใช้อย่างใจเบา

(ยังไม่พบคาถา)

๓๒๕. ดินฝังแยกอย่าได้
 ถมจัดประหยัดเลี้ยว
 ไฟแรงแล่งน้ำเดียว
 น้ำแก่งแรงเชียวคว้าง

ยาเขียว
 แล่นข้าง
 ฤๅรุด ดับนา
 อย่าร้างเรือขวางฯ

๑ ดินแยกรอยแตกอ้า
 ถมจัดประหยัดทาง
 ๑ ไฟแรงน้ำแล่งนิต
 น้ำแก่งไหลแรงรัง

หยุดเยียวยาราไว้พลง
 ถมยัดเหนียวเลื่อนเลี้ยวระวัง
 จักดับพิษเพลิงอย่าหวัง
 เรือขวางลุ่มจมคงคา

(ยังไม่พบคาถา)

๓๓๐. เสน่หาอย่าปล่อยสิ้น
 ยั้งยั้งฟ้งรหัส
 คนหนึ่งจึ่งเอาอรอด
 คนกากปากเป็นฆ้อง

สุดสัตย์
 จึ่งพร้อง
 อันลับ แสดงนา
 อย่าไกล่กลัวมันฯ

๑ เสน่หาใครอย่าพลั้ง
 ยั้งยั้งฟ้งเสร็จสรรพ

พลาดสัจจิงระวังพลัน
 จึ่งปราศรัยด้วยไตรตรอง

๑ คนหนึ่งไม่กลิ้งกลับ
 คนกากปากเป็นฆ้อง

สมควรสดับความลับพอง
 อย่าไกล่มันควรพรั้นฤดี

(ยังไม่พบคาถา)

๓๓๑. ที่สุขจักเสฟไซริ
เมี่ยมิงยุอย่ายีน
อยากข้าวคคออกกิน
นอนจุ่นนอนแต่น้อย

การถวิล
ที่ถ้อย
เอมอ้ม ใจนา
เน้นข้าววันตายฯ

๑ ที่สุขจักเสฟส้อง
เมี่ยมียุอย่างมงาย

จงไตรตรอมมองจุตหมาย
ฟังคำเมี่ยมักเสี่ยงงาน

๑ คดข้าวกินเองได้
นิทราอย่านอนนาน

จึงอ้มไปใจสำราญ
นอนพอดียึดชีวิต

(ยังไม่พบคาถา)

๓๓๒. อย่าหมิ่นของเล็กน้อย
เล็กพริกพระกุมาร
งูเล็กเท่าสายพาน
ไฟเล็กเท่าหิ้งห้อย

สี่สถาน
จิตจ้อย
พิษยิ่ง
อย่าได้ดูแลนฯ

๑ อย่าหมิ่นของเล็กน้อย
พริกเล็กเม็ดเม็ดแสน

ทั้งหมดมันมีสี่แผน
เด็กเด็กตื่นบนผืนดิน

๑ งูพิษน้อยนิดปาน
ไฟเท่าหิ้งห้อยยีน

เส้นสายพานผลาญชีวิต
ยามขยายแรงร้ายนัก

(ยังไม่พบคาถา)

๓๓๓. จักจับจับให้มัน
อย่าเก็บความเท็จปน
จักกันอย่ากินคน
การที่วังจิ่งวัง

กับตน
แอบอ้าง
ดูหมิ่น
อย่าไ้เมรุฯ

๑ จักจับจับให้มัน
อย่าอ้างสร้างเท็จสุ

คาดคั้นข่มให้จมหู
ผู้ที่เราเฝ้าชักถาม

๑ จักคั่นก็ตองคั่น
จัดร้างในทางงาม

อย่าหวั่นไหวให้คนหยาม
อย่าจัดไศลเลยไม่ควร

(ยังไม่พบคาถา)

๓๓๔. การเร็วเร็วรวดเร็ว
การสิ่งใดได้ที่
การคิดจิตอย่ามี
ได้สิบไม่เท่าเก้า

จึงดี
อย่าช้า
ประมาณ
ขาดสิ้นทุนเดิมฯ

๑ การเร็วเร็วรวดเร็ว
สิ่งใดได้เพิ่มเติม

ดียิ่งให้กำไรเสริม
อย่าชักช้าได้พรั่งาม

๑ การคิดการกิจคาด
ได้เขาไม่เท่ายาม

อย่าประมาทอาจเกิดความ
เราหมดทุนอดหนุนงาน

(ยังไม่พบคาถา)

๓๓๕. การกิจผดนิ่งไว้
เมื่อยชั่วอย่าเอาช
กำผดวิปริตห
กบมิตรผดนั้นต้อง

เป็นกร
เชิดพร้อง
หายซ่อน เลียนา
จดไว้ในทรงฯ

๑ การกิจผดนิ่งไว้
เมื่อยชั่วอย่าว่าชวง

เป็นครูได้อย่างใหญ่หลวง
เชิดชูไปยอมไร้ผล

๑ คำสแลบแปลบโลตสู
กบมิตรผดต้องทน

ชุกสแลบสูในทรงตน
จารึกทรวงแนบทรงใน

(ยังไม่พบคาถา)

๓๓๖. ปลุกไม้หมั่นรดน้ำ
ดักลอบอย่าเหมิดเมิน
เกี่ยวขู้ขอบเพียรเดิน
เรียนสิ่งใดใครรู้

จำเรณู
หมั่นกู่
สารสื่อ
เร่งให้มีเพียรฯ

๑ ปลุกไม้ให้งามล้ำ
ดักลอบอย่าเมินเวียน

หมั่นรดน้ำให้แนบเนียน
วนแวงกู่ลอบดูปลา

๑ เกี่ยวขู้ต้องรู้พะวง
สิ่งใดใครศึกษา

แวงเวียนส่งสารกานดา
เร่งพากเพียรเรียนด้วยรัก

(ยังไม่พบคาถา)

๓๓๖. ปลุกผักปึกยอดอ้อย
 เลี้ยงลูกบ่าวชาวพล
 แล้นาอย่านิ่งทน
 เลี้ยงลูกเปิดไถไร่

เอาผล
 เพื่อใช้
 ทำไร่ ด้วยแฮ
 อย่าได้เสียร้าง

๑ ปลุกผักปึกยอดอ้อย
 เลี้ยงลูกบ่าวปลูกฝัง

เพื่อคอยจนผลสะพรั่ง
 ยามเติบโตใหญ่รับใช้งาน

๑ แล้นาหันหน้าไป
 ลูกไถเปิดกิจการ

เริ่มทำไร่ได้ทรัพย์สินสาร
 ทำไร่ไว้ให้มันสิ่ง

(ยังไม่พบคาถา)

๓๓๗. ถึงรู้ย่ออาวตให้
 ฟาคะนองต้องคร้ามกลัว
 หน่อนพกรักษาตัว
 อย่าเชื่อมเขาควายให้

คนห้าว
 เกลือกใกล้
 ยามภาค ภูมิแฮ
 เสี่ยวสู้ชนกัน ฯ

๑ รู้มากอย่าพากย์ให้
 ฟาคะนองต้องคร้ามครัน

คนคลื่นไต้ยืมเยาะหยัน
 อาจผ่าเปรี๊ยะใกล้เคียงคน

๑ ยามเฟื่องรุ่งเรืองหา
 อย่าเลี่ยมเขาควายจน

ทางรักษาชีวาตน
 ชนกันเปลี่ยเสียชีวา

(ยังไม่พบคาถา)

๓๓๘. ซ้อนปลาหาคัมแต่
อวตฤทธิจิตเขียยอ
เชือดไก่กับเปิดกอ
เอามีดฆ่าโคห้ำ

เพียงพอ อึมนา
ใหญ่ล้ำ
หนิดหนึ่ง
หั้นน้นหนักแรงๆ

๑ ซ้อนปลาหาใส่หม้อ
เทิมฤทธิจิตกำแหง

เพียงอึมพอกก็ไม่แพง
ไชยอใหญ่ทำไมกัน

๑ เปิดไก่เชือดได้สนิท
ใช้มีดฆ่าโคนั้น

มีदनอยปลิดปลดชีวัน
ช่างเป็นเรื่องเปลืองกำลัง

(ยังไม่พบคาถา)

๓๔๐. หลังกาขาดแล้วล้วย
ไปหมั่นแฉมนับวัน
โคควายค่าคนมัน
บ่ติดตามบนจ้าง

ตามกัน
ร่ำร้าง
หนีหลบ ไปนา
จับแล้วหมดตัวๆ

๑ หลังกาจากครากแล้ว
ละไว้ฝนไหลร่ำ

ล้วยหลุดแนวหลายแถวทั่ว
ร้างไร้ผู้อยู่อาศัย

๑ โคควายทำร้ายคน
ห่อนจ้างคนจับไซ้

มอดม้วยชนม์หนีพ้นไป
จักย่อยยับสิ้นทรัพย์สรรพ

(ยังไม่พบคาถา)

๓๔๑. ไก่ขันยามบอกได้
น้ำชอบใช้สาธารณ
ขวานรู้แต่อาภรรดาน
เพรียงไพรได้แต่จ้าง

โดยกาล
หัวล้าน
หัวหนัก อยู่หนา
จ่ายใช้การพลๆ

๑ ไก่ขันนั้นบอกยาม
ล้างของต้องใช้ชล

ถูกต้องตามโองยามดล
ชำระทั้งสิ่งสาธารณ

๑ ขวานหนักหัวมักใช้
พวกไพร่เหมาะใช้งาน

งานช่างไม้ถากไถกระดาน
ขายแรงตนทุกคนนา

(ยังไม่พบคาถา)

๓๔๒. รู้ดีคำที่ม้วย
รู้รอบเรือนฤจุน
หลับตาปายกระสุน
หมากรุกรู้แปดด้าน

หมดทุน
ซื้อค้ำ
อวดแม่น
ไปแจ้งตาจนๆ

๑ รู้ดีคำที่ดิน
รู้รอบทั่วเรือนตน

หมุนเหม่หมื่นสูญสิ้นธน
แต่ซื้อขาดไม่อาจทำ

๑ หลับตาสาธิตากระสุน
หมากรุกรู้เล่ห์ล้ำ

อวดสมุนว่าข้าแม่นยำ
แต่ตาจนตนไม่รู้

(ยังไม่พบคาถา)

๓๔๓. หมูเขาเขมัตไว
งานใช้งานกานตาม
ซู้เขาจักกอดกาม
สังเวชวางวังเข้า

จักหาม
สอดเหล้า
สังวาส กันนา
กิดหน้านอนกลางๆ

๑ หมูเขาเขมัตมัน
ใช้งานเอาคานขวาง

จักหามพลันเข้ากันทาง
สอดแทรกไว้มิให้จร

๑ ซู้เขาเขาจักกอด
วังวางแทรกกลางนอน

กภพรำพลอดสวมสอดสมร
นำสังเวชทุเรศเหลือ

(ยังไม่พบคาถา)

๓๔๔. หนีเสือขึ้นไม้รอด
พบต่อแตนคุเหลือ
หนีแรทรายลงเรือ
ปะจระเข้ในท้อง

ปากเสือ
ต่อยต้อง
รอดจาก แรตนา
น่านน้ำหนุนเรือฯ

๑ หนีเสือขึ้นเหนือไม้
เจอต่อแตนแล่นเหลือ

รอดพ้นไปจากภัยเสือ
ดูต่อยใหญ่หลบไม้ทัน

๑ หนีแรดเซแซ่ดมา
จระเข้เร่เข้าดัน

ลงนาวารอดอาศัย
เรื่อน้อยลุ่มจมชลาลัย

(ยังไม่พบคาถา)

๓๔๕. ทางไกลไปค้าคู่
อดอยากลำบากกาย
อยู่กินถิ่นฐานสบาย
การกิจคิดแล้วได้

ตนตาย
เกิดไข้
บ่ยาก ใจนา
ง่ายแท้ทุกอันฯ

๑ ทางไกลไปค้าของ
อดอยากลำบากครัน

เกิดคู่ครองต้องตายพลัน
เกิดเจ็บไข้ได้ทุกซน

๑ ทำกินอยู่ถิ่นฐาน
การกิจคิดมีผล

แสนขึ้นบานสำราญล้น
ง่ายตายจริงทุกสิ่งดี

(ยังไม่พบคาถา)

๓๔๖. พิมเสนมืรสเร้า
ไปเกลือกกลั้วเกลือกกล
เป็นไทยไปทำงาน
คบหาส่านจกเกื้อ

เสาวกนซ์
ไช้เชื้อ
งามชาติ ตันนา
กับหน้าตัวไฉนาฯ

๑ พิมเสนหอมเย็นพรม
เกลือกกลั้วมั่วเกลือกไกล

กลิ่นชวนดมแก้ลมได้
ตระกูลตนแต่ต้นมา

๑ เป็นไทยไม่กังวล
คบหาส่านาถหน้า

เกียรติชาติตนชอบกลหนา
ท่านจกเกื้อก็เหลือฝัน

(ยังไม่พบคาถา)

๓๔๗. สัตว์อื่นตื่นตื่นแต่
กระต่ายตื่นตูมไป
ช้างมัวตื่นฝันไฟ
คนตื่นข่าวศึกส้า

กวรไกล
สุดหล้า
ฟัดฟาด หยุตแอ
สุดห้ามมันหาฯ

๑ สัตว์อื่นตื่นตื่นดัน
ไม่ตื่นตื่นเช่นกระต่าย

เพียงให้ตนพ้นอันตราย
วังสุดหล้าสุดฟ้าเขียว

๑ ช้างมัวตื่นฝันไฟ
คนตื่นศึกนึกเหนียว

ขอแล้ใช้หยุดได้เขียว
หน่วงไม่หยุดสุดหัดทาน

(ยังไม่พบคาถา)

๓๔๘. หาญห้าวตาบได้
แหลนและทวนไปทัน
พลกษจรดฟัน
ปืนไปทันนั่งง้าง

จวนฟัน
ต่อต้าง
จาประ จาแธ
นกจ้องใจเกรงฯ

๑ หาญนักดาบชักไว้
แหลนหลาวจ้าวทวนเขม็ง

จวนฟันไปให้ยาเยง
ไม่ถึงกาลต่อด้านฟัน

๑ พลคชไล่คชมา
ปืนไฟก็ไม่ทัน

หน้าจรดหน้าจาประกัน
นั่งง้างนกยกจั่งงัง

(ยังไม่พบกาตา)

๓๔๙. รังแกกำป็นต้อย
ไข่กระทบหินหิน
แมลงเมาโอบเพลิงบิน
กนเกอะกิดตื้นตื้น

ตีดิน
ห่อนล้น
บังอาจ
ลุดเหล่นกมตาฯ

๑ ช่มขวัญกำป็นเช่น
เอาไข่โขกหินขาว
๑ แมลงเมาเฝ้าโอบไฟ
คนโง่คิงมมาย

ตีดินเล่นให้เห็นหัว
หินบ่ห่อนกร่อนสลาย
บังอาจใจจึงโหม่ตาย
ลุดดาบเล่นเป็นอันตราย

จเร ทุฎุโธ จ มุสิโก
สกุณ จ ทุฎุโธ กาโก

วน ทุฎุโธ จ วนโร
นเร ทุฎุโธ จ พราหมณ์

๓๕๐. หนูร้ายแรงโทษแท้
ลึงถ้อยจันฑาลาน
กาโคธชาติอันธพาล
พราหมณ์โหดโทษทั้งให้

เรือนผลาญ
ป่าไม้
เบียนหมู่ นกนา
เบียดเบียนนรชนฯ

๑ หนูร้ายแรงแผ่งเรือน
ลึงถ้อยจันฑาลาน

เยี้ยวชี้เบือนกัดของปัน
ชอกช่อนพล่านผลาญไพรวัน

๑ กาโหดชั่วโหดเพียร
พราหมณ์โหดก่อโทษทัณฑ์

บุกเบียดเบียนนกหคมหันต์
เบียดเบียนชนปันทั้งปี

(ยังไม่พบคาถา)

๓๕๓. อารักษ์มีท้าวไม้
ที่ศักดิ์สิทธิ์สมบูรณ์
ที่ไปศักดิ์สิทธิ์ศูนย์
ดุจดั่งเสวกเว้น

รุกขมุล
เครื่องเส้น
สังคโลก
ว่าถ้อยความเมืองฯ

๑ อารักษ์มีท้าวไม้
เช่นไหว้ตันใดเรื่อง
๑ ตันใดไม่ดีเด่น
เสวกยกเว้นวัน

รุกขมุลใหญ่รอในเรื่อง
ฤทธิ์แล้วเห็นเครื่องเช่นอนันต์
ขาดเครื่องเช่นเว้นขบขัน
ว่าความแล้วแคล้วเงินตรา

(ยังไม่พบคาถา)

๓๕๔. ผิว่านางนาฏถ้วน
ฆ่าพฤตพิราหมณ์พรตกรรม
ฆ่าโคอุสุภสรพ์
บาปบ่เปรียบปรับถ้อย

ถึงพัน
เกือบร้อย
แสนโกฏิ ก็ดี
ท่านให้ลำเอียงฯ

๑ ผิว่านารีนัน
ฆ่าพฤตพิราหมณ์เรียง

วายชีวันถึงพันเนียง
ร่างใกล้ร้อยไม่น้อยหนา

๑ ฆ่าโคอุสุภสรพ์
บาปเขาไม่เท่าครา

แสนโกฏินั้นอนันต์นา
ตัดสิ้นเลียงหลักเที่ยงธรรม

(ยังไม่พบคาถา)

๓๕๓. ทำผิดเล็กน้อยได้
ทำชอบเสมอภูผา
อย่าคิดจิตต์สัญญา
ผิดชอบที่ทำนัน

พันวา กดี
เขตชั้น
หลักลับ อยู่หนา
หากให้คนเห็นฯ

๑ ทำผิดมิดชิดไว้
ทำชอบสูงใหญ่เห็น

พันวา ไร่ไร่ลิเกไล่เล่น
ไม่เกินกว่ามหาไศล

๑ อย่าคาดประมาทคิด
ผิดชอบประกอบไว้

ว่าปกปิดมิดชิดได้
จักแจ่มจ้าตาชนผอง

(ยังไม่พบคาถา)

๓๕๔. พวกพ้องผิดเท่าช้าง
พวกอื่นโทษเท่าเหา
โทษตนเท่าภูเขา
โทษท่านเท่าก้อยสุ

งำเงา
หากรู้
คิดปิด ไว้แธ
ส่งให้เห็นสูงฯ

๑ พวกตนเหลืออันผิด
เขาผิดนิดเดียวจง

เฝ้าบิดเบือนช่วยเพื่อนฝูง
จิตทุกผู้ให้รู้พลัน

๑ โทษกรรมตนทำไร่
โทษเขาเท่าก้อยสร

สูงเหมือนไศลปิดไว้มัน
เสริมส่งสูงจงใจชน

นตุตโทส ปเร ชลฺยา
กุเขหฺ กุมฺมาว อํกานิ

๓๕๕. โทษตนจำเงื่อนไขไว้
โทษท่านเก็บมาแจก
ตัวเต่าสี่ตีนแฝง
หยิบกล่าวแต่โทษเหี้ย

๑ โทษตนซ่อนทนแท้
โทษท่านนั้นเข้านัง

๑ เต่ามีสี่เท้าไซ้ไร
กลับโทษเหี้ยทุกหน

ชลฺยา โทส ปฺรสุสฺ ต
ปฺรโทสญฺจ ลกฺขเย

ห่อนแถลง
ดุจเบ้า
หัวหนึ่ง ช่อนนา
 मुखเท้ารุงรังฯ

ไม่ยอมแบฝ่าแต่บัง
แจ้งสี่เบ้าเช่นเสียคน
เคียดชุกได้กระดองตน
ว่าหัวเท้าเจ้ามากกระไร

(ยังไม่พบคาถา)

๓๕๖. ปางไข่ปางขาดข้าว
วิบัติบริจรงเจียน
ปางต้องปรับไหมเตียน
ปางมิตรได้ทุกข์ด้วย

๑ ปางไข่ปางขาดข้าว
ข้องขัดวิบัติเจอ

๑ ปางศาลท่านปรับไหม
มีมิตรสนิทนัง

แพงเกวียน ละซังแส
จักม้วย
दनมอด กัดี
มิตรนั้นไหนดเสมอฯ

เกวียนละซังราวหนาวใจเทออ
ข้าศึกต่อเจียนมรณัง

ทรัพย์สิ้นไปไร้ชีวัง
ร่วมทุกข์ภัยหาไทนนา

(ยังไม่พบกาถา)

๓๕๓. หมาเอยสุเหนือยแท้
ไปโล่เนื้อโล่ทัน
เจ้ามันแม่นห้อมัน
แมวบ่ทำไคให้

ทุกวัน
ท่านได้
กินแต่ ข้าวนา
หมาข้าวกับปลาฯ

๑ หมาเอยเคยเหนือยหนัก
วิ่งทันบันชีวา

ทุกวันมักไล่เนื้อมา
มาสนองเจ้าของมัน

๑ เจ้าของสนองด้วย
แมวกินชิ้นปลามัน

เศษข้าวสวยใส่ถ้วยขัน
หอนทำอะไรให้นายตัว

กรุกเง น สีเร กาทุย
กุกุกเง น ถเน ปเตุร

สุรปโป ปาทา น กจุฉติ
ปุรุเปย น สมญลติ

๓๕๔. ปูเปี้ยวหัวเปล่าไซ้
งูบมีตีนตรัง
นมโก๋บมีหัววัง
ชายตกเข็ญใจไร้

ตีนยัง
ได้ใบ้
เลี้ยงลูก เป็นแฮ
อย่าได้ดูแคลนฯ

๑ เปี้ยวปูหัวฟูไร
งูไต่ต้นไม้แสน

มีตีนไต่ได้ทั่วแดน
อัครรย์ใจหาไม่มี

๑ ไก่ขึ้นนมมีโชน
ยากตกยกานี้

เลี้ยงลูกไก่ได้หรือนี่
อย่าลบหลู่ดูแคลนเขา

(ยังไม่พบกาถา)

๓๕๕. ชายเฉกเท้าหน้าคช
หญิงเล่ห์เชิงหลังตาม
การกิจกิดงานทรม
เมียนิ่งเหมือนด้ายร้อย

เคียงความ เทียบแธ
กลาดกล้อย
สุดแต่ ผัวนา
สอดเกล้าตามเขี้ยว

๑ ชายเช่นช้างเท้าหน้า
หญิงดังเท้าหลังเต็ม

๑ กิจการทุกด้านนี้
เมียดีเหมือนด้ายยอน

อุปมาที่ท่าเขม
ใจตามเต้าเท้าหน้าจร
มักอยู่ที่สามีสอน
แห่ยุรุเข็มเย็บเล่มไป

(ยังไม่พบกาถา)

๓๖๐. เมียใดใจดุร้าย
กินเติบโตเชิงตา
มักเที่ยวสู่ภฤหา
แน่ว่ามีบุตรร้อย

ริษยา
เฉิดช้อย
แห่งท่าน นะพ้อ
หนึ่งไซ้รับละเสียด

๑ เมียใดใจดุดำ
กินหนักเกียรติศักดิ์เมีย

๑ และเลียมชอบเยียมเหย้า
เล็กเกิดบุตรเกิดมา

ริษยาทำสิ่งต่ำเตี้ย
มักละวันชอบเล่นตา

ทั้งหนุ่มเฒ่าไม่เข้าท่า
ถึงหนึ่งร้อยปล่อยนางเยาว์

(ยังไม่พบคาถา)

๓๖๑. ปยุ่นเบาข้งเทียน
คนที่เบาความเบา
หนักหีนมันคงเขา
ไปเท่าหนักแน่นกลัน

ทำเนา นะพ่อ
กว่านั้น
ควรรับ หนักนา
อดอ้อยทรชนฯ

๑ ปยุ่นหนุนแน่นเข้า
ไม่เท่ากับเหล่าคน

ตั้งแล้วเจ้าเบาเหลือทน
เบาปัญญาเบากว่านั้น

๑ หนักหีนยอมยินว่า
ไม่เท่าหนักเราอื่น

หนักยิ่งนำคำนึงครัน
อดทนถ้อยคนถ้อยนา

(ยังไม่พบคาถา)

๓๖๒. ลามกประเทศทั้ง
อัคระกุลเผ่าชิต
ภรรยาทาสทจริตต์
การบุคลลพึงฝ้าย

ทรมิตร
ชั่วร้าย
จำพวก นี้พ่อ
พ่อนลิ้กลึกหนีฯ

๑ เมืองใดไผ่ลามก
อัคระกุลเผ่าพุนทวี

มิตรสภปรกรกราคี
ชั่วร้ายชิตนิจกาล

๑ ภรรยาชั่วช้าชาติ
พึงล้วนสมควรผ่าน

อีกทั้งทาสใจจั่นจาล
สิ่งชั่วช้าทั้งห้าชุด

(ยังไม่พบคาถา)

๓๖๓. นกลอดหลดบ่วงแร้ว
 ชีหลักหลายอาราม
 สตรีเตรจัตตาม
 อย่าประมาทไขเหล่าน

ราวสาม คานา
 เร้เร้น
 ชายสี่ สามแฮ
 มากด้วยมาษา

๑ นกลอดหลดบ่วงแร้ว
 สกัหลักปลีกอาตมา
 ๑ สตรีหนีตามบุรุษ
 อย่าพลาดประมาทใจ

เคราะห์คลาดแคล้วถึงสามครา
 หลายอารามหลบหลีกไป
 น้อยที่สุดสามสี่ไสร
 มายาล้วนสมควรคิด

สก็ ทุจจติ โย มาตุยา
 โส นจจุ อุปลณฺหาติ

ปุ น สนฺติมิจฺจติ
 กพฺภา อสฺสตรึ ยถา

๓๖๔. ทวยโคมิตรล่อล้าง
 ชันจกก่อไมตรี
 ผู้นั้นนับว่ามี
 เหมือนแม่ฮัศตรท้อง

หลายที แล้วพ่อ
 เสพส้อง
 ชนม์ชีพ โฉนนา
 แก่ใกล้ความตายฯ

๑ ผู้โคมิตรใครที่
 ไม่เจ็บไม่จำหมาย
 ๑ ผู้นั้นนับว่าใกล้
 เทียบแท้เหมือนแม่มี

ล่อล้างชีวิบ่หลาย
 คบต่อไปไม่โกรธา
 วันบรรลีย์แล้วไม่ช้า
 ท้องแก่ใกล้บรรลีย์กาล

(ยังไม่พบคาถา)

๓๖๕. อ่อนหวานมานมิตรล้น	เหลือหลาย
หยาบบ่มีเกลอกราบ	เกลื่อนไกล
จุดดวงศศิฉาย	ดาวดาษ ประดับนา
สุริยส่องดาราไร	เพื่อร้อนแรงแสงฯ

๑ อ่อนหวานหวานมิตรล้น	ล้อมรอบตนทุกหนแห่ง
หยาบคายคนหน้ายแทาง	ไม่ยากสนิทคิดหนีไกล
๑ เพียงจันทร์วันเพ็ญส่อง	ดาราทองแสงส่องไกล
สุริยแสงร้อนแรงไร	ดวงดาวดาษมีอาทาน

(ยังไม่พบคาถา)

๓๖๖. ทรมานมิตรด้วยไม้	พูดกับ เขามา
ผจญหมู่โจรจำจับ	เขื่อนไซริ
ตัดเมี่ยงไปมอบทรัพย์	สมบัติ ให้แอส
ร้อนร่าจกริตให้	โภชนน้อยพึงภุญชฯ

๑ ทรมานมิตรผิดใจ	นั่งเฉยไว้ให้เขาคุ่น
โจรป่าต้องทารุณ	เร่งขับเขื่อนให้เจียนตาย
๑ ทรมานเมี่ยงต้องตัด	สมบัติกับทรัพย์ทั้งหลาย
ร้อนร่าคอยากกลีคลาย	รีบลดด้านอาหารไป *

(ยังไม่พบคาถา)

๓๖๗. เรือนไรรู้ตรสลับชั้น
บ่อบ่มีฝนขอด
พฤษชาติปราศจากขอด
ปากป้อมีสัจจ้ำ

ทรัพย์มอด หมดแฮ
ก่นน้ำ
ยืนอยู่ โฉนนา
เสื่อมสันแก่นสารฯ

๑ เรือนใดไร่ลูกเต้า
บ่อใดไร่ฝนประทาน
๑ ต้นไม้ไร่ยอดแล้ว
ปากใดไร่สัจพลัน

พงศ์เผ่าพัชทรัพย์แหलगलग
เหือดแห้งชลขอดชั้นครัน
ไม่คลาดแคล้วแนวอาสัญ
เสื่อสันค้ำวาจาไป

(ยังไม่พบคาถา)

๓๖๘. เทศิโดภัยพ้องพาร
สัปบุรุษสี่ทราชนัน
กาโนดทรชนฉกรรจ์
มันมกสู่เทศร้าย

พาสรร - พสัตวันา
อันชัย
กาจจิตต์ นีพ่อ
อยู่ได้โดยวิสัยฯ

๑ ถิ่นใดภัยพ้องสรร -
สัปบุรุษสี่ทราชนัน

พสัตวันนั้นนิกหวนไหว
คลาแยกย้ายกระจายจร

๑ กาโนดทรชนฉกรรจ์
ชอบเข้าเนาเขตร้อน

โหดเหี้ยมมันไม่ย่อหย่อน
แรงนี้รับกับนิสัย

อนาคต์ ภย์ ทิสฺวา
 อากตญจ ภย์ ทิสฺวา

๓๖๕. เห็นภัยใหญ่แต่เช้า
 ปราชญ์ย่อมผันผวนพียง
 ภัยใดคว่นโดนตรึง
 ใจปราชญ์ปราศแสดงชี้

๑ เห็นภัยใหญ่แต่เช้า
 ปวงปราชญ์ฉลาดไตร่
 ๑ ภัยใดโดยคว่นตึง
 ปราชญ์จักแน่นหนักดี

ชนวา โซติโย ราชา
 ปญฺจ ยตุถ น วิชฺชนติ

๓๗๐. เมืองใดไร้ราชทั้ง
 อีกตระกูลมีทรัพย์
 หนึ่งไร้นทีกับ
 ภัยมากเมืองนั้นไซ้

๑ เมืองใดไร้ราชทั้ง
 ไม่มีเศรษฐีเอา
 ๑ นทีไม่มีหนอ
 เมืองนั้นภัยหนักหนา

ทฺรโต ปรีวชฺชเย
 อภิต โหติ ปณฺชิตโต

จักถึง ตนแส
 หลบถี้
 ตราคิด ตัวนา
 เช่นหล้าและไสลฯ

ค่อยเคลื่อนคลามาแต่ไกล
 ตรองตรึกสร้างลู่ทางหนี
 ตามติดตรึงถึงทันที
 ดุจแหล่งหล้ามหาไสล

นที เวชฺชิตถา อิม
 น ตตฺถ ทิวสํ วเส

ปราชญ์สดับ ก็ดี
 สิ่งให้
 ขุนแพพย์
 ท่านห้ามอย่าเนาฯ

ไร้ปราชญ์นั่งสั่งสอนเขาวน
 ทรัพย์สินให้ชนใช้นา
 ไม่มีหมอรอรักษา
 ท่านห้ามเราอย่าเข้าใน

(ยังไม่พบคาถา)

๓๗๑. บุตรใครครุ่นครุ่นสร้าง
ชื่อว่ามาดาทำ
ต่ำศิษย์บ่เกรงยำ
โดยโลกไวยหาร้อง

กองกรรม
เที่ยงพร้อม
เยียบาป
เรียกแก้ครุทำฯ

๑ บุตรใครใจครุ่นสร้าง
ท่านว่ามารดาทำ
๑ ศิษย์ใครไม่ยำเกรง
ตกอยู่กับครุคน

สรรค์แต่ทางก่อโทษกรรม
บาปนั้นผูกร่วมลูกตน
ก่อบาปเก่งโลกเล็งผล
สอนศิษย์นั้นพลันรับเอา

อติธัมมัสส กุโธ สลั
สุราปาโน กุโธ สจจ
มหาตนโท กุโธ สิปปี

มิสกกุโฆ กุโธ ทย
มหาโลโก กุโธ ลขช
มหาโกโธ กุโธ ธน

๓๗๒. มักเมาหมดสติยถ้อย
แรงโลภละอายหา
มักเนื้อหน่ายกรุณา
บรรพชิตหญิงอยู่ใกล้

เจรจา
ห่อนได้
เป็นเที่ยง
แก้สั่นศีลแสงฯ

๑ รักเมาเปลื้องเปล้าถ้อย
รักโลภละโมภแรง
๑ รักเนื้อเถื่อนหนักิน
สงฆ์ใดใกล้นงคราญ

พล่ำเพื่อพล่อยรีบร่อยแกลง
มักมลายละอายมาน
การณสิ้นจากวิญญาน
ศีลต้องพรากออกจากตน

อรณสฺส รตฺ ฆาหา
อปฺปณฺณสฺส วากุญฺจกา

อพฺพลสฺส หตฺตา นรา
อนุมฺมตฺตกสฺมา อิมะ

๓๗๓. คนยากอยากภักดิ์เกี่ยว
คนโรคบําราศแรง
คนโอดอาวตสำแดง
สามเหล่าเขานี้ก้ำ

ของแพง
ร้านปล้ำ
ธรรมชาติ – นานา
กึ่งบ้ากึ่งก้นๆ

๑ คนยากหากเห็นชั้น
คนไข้ไร้แรงนั้น

ของแพงลั่นอยากกินครั้น
นึกคึกล้าอยากปล้ำคน

๑ คนโง่อาวตโอดทำ
สามเหล่าเมื่อเรายล

นั่งเทศนาอาวตสาธุชน
ก้ำกึ่งบ้าพาใจเปลี่ย

(ยังไม่พบคาถา)

๓๗๔. เมียดีดุจทาสรู้
อายแก่สามีเหมือน
เป็นที่ปรึกษาเตือน
ยามเมื่อพัวเคืองข้อง

การเรือน รอบแส
ดั่งน้อง
ดัดดุจ มดาเยนา
อดกลั่นกลั้วเกรงๆ

๑ เมียดีดุจทาสรู้
อายแก่สามีเอง

การเรือนอยู่ดูเหมาะสม
ยาเยี่ยงน้องร่วมท้องมา

๑ เป็นที่แนะซึ่งงาน
ยามพัวตัวโกรธา

ดัดสันดานดั่งมารดา
ไม่ยียวนกวนโมโห

สุนโข สุนข์ หิสุวา
ทุขุโน ทุขุณ หิสุวา

๓๓๕. โสนัขสนัขพ้อง
มันย้อมแสะยะอิงฟัน
เดกเช่นหมู่พาลยัน
ร้ายต่อร้ายราแต่

๑ โสนัขสนัขนี้
จ้องหน้าปากอ้าแดง

๑ ดังพาลสันดานร้าย
แข็งแะแร่หากัน

ทนต์ ทสฺสนติ หิสิตุ
โรสย หิสมิจฉติ

พบกัน
ปากแทะ
พะพวก พาลนา
ต่างกล้าอวดแข่งฯ

พบกันที่หากำแหง
อิงฟันแทงปากแะหัน
พอพบฝ่ายร้านด้วยพลัน
อวดแข่งขันไม่ย่นยอม

(ยังไม่พบคาถา)

๓๓๖. คับอกออมอยู่ได้
คับแแถบเกียงคนซัง
คับจิตต์เจิบประนัง
แค้นคับเข็ญใจล้ำ

๑ คับอกออมอดไว้
คับแแถบแนบคนเคย

๑ คับจิตคิดไม่คลาย
แค้นคับสินทรัพย์พา

โดยหวัง
อยู่ซ้ำ
เนายาก ยิ่งแะ
เร้งร้อนฤาเสบฯ

หวังสุขได้ต้องใจเฉย
ชิงชิดซ้ำลึกล้านา

อยู่สบายอย่างไรหนา
ใจร้อนรนมากหม่นหมอง

(ยังไม่พบคาถา)

๓๗๗. อย่าปองสิ่งแก้วไป
 เขาบ่ตรีกออย่าตรอง
 เร่งกิดกิดแต่ของ
 การที่ศูนย์เปล่าอ้า

ควรปอง
 ตรีบ้า
 ควรคิด นะพ้อ
 อย่าได้ควรปองฯ

๑ อย่าปองสิ่งเป็นแก้ว
 เขาไม่ใส่ใจตรง

เห็นเป็นแนวไม่น่าสนอง
 เราอย่าริดำริความ

๑ อยากคิดควรคิดที่
 คิดเข้าสู่ญเปล่าปรม

สู่ศักดิ์ศรีสิ่งตั้งาม
 ความคิดเกิดก่อนเกิดผล

(ยังไม่พบคาถา)

๓๗๘. ผจกณมีศักดิ์ด้วย
 ผจกท่วยทรพลทาน
 เสมออาตม์จักทรมาน
 ผจกหมุ่ข้าศึกไซริ้

หมอบกราน
 แจกให้
 ขอบอด ออมแฮ
 ถ่อเลี้ยวลงประหารฯ

๑ ผจกณมีศักดิ์ให้
 ผจกณท่วยพลประทาน

หมอบกรานเกล็ดชิดในบ้าน
 สิ่งของสู่หมู่พวกมัน

๑ ผจกใจในตนยอม
 ผจกหมุ่ศัตรูนั้น

ต้องอดออมใจให้มัน
 ต้องลงมาให้เตียน

๑ โย สัสโส สิปฺปโลเภน
มฺหิคว สฺปิณฺ ปสฺส

๓๗๕. โลกรู้เรียนมากสิ้น
ยามจักปองไม่อาจ
ผู้นั้นนับว่าปราชญ์
กล่าวบ่ฉานเฉกใบ้

๑ โลกเรียนเรื่องเขียนอ่าน
ยามใช้ไม่อาจยัน

๑ จักรับนับเป็นปราชญ์
เปรียบปากบื้อยากแจ้ง

โย พาลो มณฺญติ พาลุยัง
พาลो จ ปณฺจติมานิ

๓๘๐. คนพาลพวกหนึ่งน้ำ
รู้ว่าตนเป็นพาล
พวกนี้วิจารณ์อาจารย์
นับว่าปราชญ์ได้บ้าง

๑ คนพาลพวกหนึ่งนั้น
แต่รู้ยู่ว่าตน

๑ วิจารณ์อาจารย์ท่านชี้
เป็นผู้รู้บ้างครา

พหุ กณฺหาติ ตํ สิปฺป
กเถตฺมปิ น อุตฺสเห

ศิลปศาสตร์
กล่าวได้
ลือชื่อ ไฉนนา
บอกข้อความสิ้นๆ

แทบทุกด้านมานานครั้น
ยกวิชามาแถลง
ฉลาดลึกซึ้งนึกแคลง
เรื่องอัศจรรย์จากผืนตน

ปณฺจติโต วาปี เตน โส
สเว พาลิตี วุจฺจติ

ใจหาญ
กระด้าง
จัดใช้ พาลพ้อ
เพื่อรู้ลึกสกดนซ์ๆ

น้ำใจมั่นไม่พรั่นคน
ดื้อกระด้างบางเวลา
ว่าพวกนี้ใช้พาลหนา
ใคร่ครวญจิตคิดทวนทบ

(ยังไม่พบคาถา)

๓๘๑. คบปราชญ์เปรียบเสพอ้อยเอมใจ

กินแต่ปล้องปลายไป

ตราบตัน

คบคนโหดเห็นไหล

เหลวจืด จางแสบ

แห่งหนึ่งอ้อยกัตรัน

แต่ต้นตลอดปลายๆ

๑ คบปราชญ์อาจเปรียบอ้อย
ลุ่มต้องเริ่มปล้องปลาย

เล่าลุ่มอ้อยยอร้อยหลาย
จากเบื้องบนลงต้นต่อ

๑ คบคนทรชนซัด
ดังค่อยกัดอ้อยจ่อ

จากจิตจิตเป็นนิจหนอ
จากโคนต้นดลปลายนา

(ยังไม่พบคาถา)

๓๘๒. เมตตาเตือนจิตต์ให้

คนหวัง พึงนา

แรงเกียดคนหน่ายชัง

ทั่วหน้า

ทานเป็นยอดยายัง

เกียรติยศ ยิ่งแสบ

ตระหนักรักกำพร้า

พราถผู้สมากมๆ

๑ เมตตาพาจิตตรึง
เกียดนักใครจักชม

คนหวังพึงพึงนิยม

ชังหน้าหน่ายแยกย้ายหนี

๑ ทานเป็นเช่นไอสด
คนอนาถขาดมิตรนี้

สร้างเกียรติยศใสสดทวี
คือผู้ที่ตระหนักรัก

อลสสุส กุโธ สิปปี
อธนสสุส กุโธ มิตติ

๓๘๓. มักกร้านถารอบรู้
ความรู้ถ่อยสนหา
ไร้ทรัพย์อับผู้มา
เว้นจากมิตรนั้นไซ้

๑ คร้านนัย่อมจักพา
รู้ถ่อยจักคอยคอย
๑ ไร้ทรัพย์อับผู้คิด
ผู้ใดไร้เพื่อนพา

มาตา เวรี้ ปีตา สตรุ
สภามชฺเชน น โสภติ

๓๘๔. แม่เหมือนข้าศึกทั้ง
เหตุบ่สอนบุตรสอน
ครั้นใหญ่ไปงามจร
เย็บเย็บยางเจ้าจ้อย

๑ มารดาบิดรดุจ
ไม่สั่งสอนเสริมส่ง
๑ เติบใหญ่ไม่รู้ชนบ
ทำอย่างนกยางครา

อสิปฺปสฺส กุโธ ธนํ
อมิตฺตสฺส กุโธ สุขํ

วิทยา
ไปได้
เป็นเพื่อน
สุขสร้างแรมโรยฯ

การศึกษารอโยไทย
กอบทรัพย์ได้จากไหนมา
หมายผูกมิตรสนิทหนา
ความสุขสันต์นิรันดร์เลื่อน

เกณ พาเลน ลิกฺขิตา
หํสมชฺเชน พโก ยถา

บิทร ด้วยแส
เมื่อน้อย
ออกที่ ประชุมนา
จับหมั่วหมู่หงส์ฯ

คัตรูปตรจากจุดบ่ง
ลูกเมื่อเล็กเป็นเด็กมา
มักประสบเรื่องขายหน้า
เข้าฝูงหงส์ลงนก

(ยังไม่พบคาถา)

๓๘๕. รักบุตรสไปให้
ปราศจากวิทยาเรียน
พ่อเหมือนศัตรูเบียน
แม่ดังไพร้มล้าม

พากเพียร
เรสร้าง
บุตรอีก เล่านา
ลูกให้เสียสกนธ์

๑ รักลูกท่อนผูกใจ
ลูกจึงพึงไรผล

ให้ลูกเพียรเรียนฝึกฝน
ปราชญ์พิทยาอาทรกาย
เบียนจิตบุตรสุดเสียหยา
ผลาญกายบุตรดุจศัตรู

๑ บิดาอุปมาอมิตร
แม่อีกเหมือนพ่อหมาย

น รดี อิก ตมบุล
อโณณตุ พยณฺชน

อชนสฺส สงกตมปิ
พฺยากรณํ อสิปฺปสฺสเม

๓๘๖. หมากรพลูปนไปบ้าย
แกงบ่เจือเกล็ดอจาง
ไรทรัพย์สิ่งสำอาง
ไช่ปราชญ์ปริสนาล้า

บ่ราง รสนา
จิดกล้า
จิดโอ งามฤ
ลิกแก้ฤงามฯ

๑ พลูใดไปบ้ายปน
แกงบ่ใสเกล็ดอตาม

พาหมากรสุญรสเสื่อมทรม
จางจิดปราเข้ามาแทน

๑ เครื่องประดับสินทรัพย์ไซ
ไช่ปราชญ์บังอาจแค้น

อยากอวดโอ่งโอเหลื่อแสน
ไช่ปริศนาไม่น่าดู

สารทํ ฤๅกาลานํ
เชฏโฐ ปธานํ ปุ๑ต๑ตานํ

๓๘๓. ขุมนุมนฤๅค๑ส๑ไ๑ริ
เม๑ยทํงาน๑นเป๑นป๑ระ๑ธาน
บุ๑ตร๑ชา๑ยเช๑ฏ๑ฐ๑กุ๑มาร
ล๑้าโลก๑ส๑ท๑ศา

๑ ส๑ฤๅค๑รู้๑กัน๑ได้
ภ๑ริ๑ยา๑ห๑น๑อร๑ช๑ร
๑ บุ๑ตร๑ชา๑ยท๑ง๑ห๑ล๑ายท๑
ท๑ศ๑ส๑ที่๑ห๑น๑ง๑น๑น

น๑ญ๑โ๑ ย๑ติ อ๑สน๑น๑ต๑ญ๑โ๑
น๑ญ๑จ๑ ล๑ข๑ชา จ ก๑ณ๑ก๑

๓๘๔. น๑ก๑บ๑ว๑ข๑บ๑ม๑ก๑น๑อย
ก๑ษ๑ต๑ริ๑ย๑ส๑น๑โค๑ษ๑ชา๑ด
งาน๑เม๑อง๑ผ๑ิ๑อา๑ย๑อา๑ต๑ม๑
ห๑ณ๑ง๑เผ๑า๑เว๑น๑อา๑ย๑ไ๑ริ

๑ น๑ก๑บ๑ว๑ข๑บ๑ม๑ก๑น๑อย
ก๑ษ๑ต๑ริ๑ย๑ต๑ด๑โล๑ก๑กา๑ม
๑ งาน๑เม๑อง๑กล๑ว๑เป๑ล๑ี๑อง๑กา๑ย
ก๑ล๑ส๑ต๑ริ๑ไ๑ริท๑า

ภ๑ริ๑ยานํ ฤๅป๑ว๑ติ
ท๑ิ๑ส๑านํ อ๑ต๑ต๑ร๑ ป๑ธานํ

ส๑ร๑ท๑กา๑ล ไ๑หญ๑นา
ท๑ัว๑ห๑น๑้า
น๑ับ๑ไ๑หญ๑ ย๑ง๑แ๑
เอ๑ก๑เบ๑อง๑อ๑ต๑ร๑

ส๑า๑ร๑ท๑ย๑ง๑ไ๑หญ๑ส๑ม๑ย๑ก๑อน
ก๑ว๑า๑เม๑ย๑ไ๑ด๑เป๑น๑ไ๑หญ๑พ๑ล๑น
เป๑น๑ท๑ว๑ปี๑น๑ี๑ส๑าค๑ณ๑
ท๑ิ๑ศ๑อ๑ต๑ร๑เน๑น๑อน๑หน๑อ

ส๑น๑ต๑ญ๑โ๑ จ ม๑ท๑ป๑ติ
น๑ิล๑ข๑ชา ก๑ล๑ธ๑ิ๑โร

พ๑ิน๑าศ ส๑ี๑ล๑นา
ท๑ี่๑ไ๑ท๑
อ๑ั๑บ๑ท๑ร๑พ๑ย๑ ส๑ิน๑แ๑
ส๑ุด๑ร๑้า๑ย๑ถ๑าง๑มา

ส๑ี๑ล๑ย๑บ๑ย๑อย๑เส๑ื่อ๑ม๑ถ๑อย๑ท๑ร๑าม
เช๑ต๑ไม๑มี๑ท๑วิ๑มา
อ๑ั๑บ๑ท๑ร๑พ๑ย๑ชา๑ย๑ท๑น๑าย๑ท๑น๑ี๑ห๑น๑้า
อ๑าย๑บา๑ป๑กล๑ว๑ม๑ก๑ข๑้ว๑ส๑น

(ยังไม่พบคาถา)

๓๘๘. แม้นทำคุณท่านได้
 กรันโทษมีแต่อัน
 ตินินหมิ่นคำหยัง
 กลบลบคุณหลังได้

ถึงพัน
 หนึ่งไซ้
 เขาะกล่าว
 ยิ่งด้วยพันทวี

๑ ทำบุญคุณท่านไว้
 เผลอญพหลังครั้งหนึ่งมี

พันครั้งได้ไครว่าดี
 โทษกล่าวถึงอ้ออิงเทียว

๑ กล่าวคำยำเย้ยหยัน
 กลบลบคุณหลังเลี้ยว

ผิดยืนยันอยู่ท่าเดียว
 ลงรับความทรมอดสู

(ยังไม่พบคาถา)

๓๘๙. ความรู้เรียนเมื่อน้อย
 ค่อยสมรรถจึงหัดปรือ
 รู้แล้วเลิศจ่าถือ
 บุญจักให้ใครรู้

หนังสือ
 โล่ตั้ง
 ตนถ่อม เกิดพ่อ
 รับรู้เป็นเอง

๑ ความรู้เรียนเมื่อเรา
 เจนจัดจึงหัดเพลง

อายุเยาว์เอาให้เก่ง
 ดาบโล่ตั้งดุจตั้งใจ

๑ รู้จริงทุกสิ่งพร้อม
 บุญดีไม่มีใคร

ควรบนน้อมถ่อมนิสัย
 รั้งได้หนาอย่าพะวง

โคลงกะทู้

จข พุชชนสัสสุคา
กร ปุณฺณมโหระตฺต

๓๕๑. จง นับสัปบุรุษรู้
จง ละหลักพาลอัน
จง สร้างสัณฺณุธรรม
จง นึกนิตยชีพกล้าย

๑ จง นับสัปบุรุษรู้
จง ปลีกหลักพาลชน
๑ จงสร้างบุญหนุนธรรม
จง คิดชีวิตเฉลี่ย

สุจิตฺตวินิมุตโต
สุจิตฺติ จ สมฺปนฺโน

๓๕๒. เว้น วิจาร์ณว่างเว้น
เว้น ที่ถามอันยัง
เว้น เล่าลิตตัง
เว้น ดังกล่าวว่ามี

๑ เว้น วิจาร์ณงานว่างเว้น
เว้น ถามข้อความที่
๑ เว้น ตั้งสิ่งเกตกิจ
เว้น ดังได้ฟังมา

รช สาธุสมากม
สร นิจฺจนิจฺจต
บุญกรรม
ชั่วร้าย
ทุกเมื่อ
คงด้วยฟองชลฯ

บุญกรรมชูเชิดสู่กุศล
ชั่วร้ายหลบอย่าคบเลย
ทุกเข้าคำอย่าทำเฉย
เล่าห์ฟองอุทกยกให้เห็น

กถํ โส ปณฺชติโต ภเว
ปณฺชติโตติ ปวฺจจติ

สดับฟัง
ไปรู้
เกตว่าง เว้นนา
ปราชญ์ได้ฤมีฯ

ฟังความเป็นประโยชน์ดี
ตนยังไม่รู้นัยหนา
เว้นลิตตถ้อยคาถา
หมดทางเป็นเช่นปราชญ์มวล

ธนบุรีนาสมนวินาสกิตติม
 กิตติมพินาสมนวินาสพุทฺธิม
 พุทฺธิมพินาสมนวินาสอาตมา
 อาตมาพินาสมนวินาสธมฺมม

๓๕๓. เสี้ย สิ้นสงวนศักดิ์ไว้
 เสี้ย ศักดิ์สู้ประสงก์
 เสี้ย รู้เร่งดำรง
 เสี้ย สัตย์อย่าเสี้ยสู้

วงศ์หงส์
สิ่งรู้
ความสัตย์ ไฉน
ชีพม้วยมรณาฯ

๑ เสีย สิ้นสรวงศักดิ์ไว้
เสีย ศักดิ์หวังศึกษา
๑ เสีย รู้ผู้ใดจง
เสีย สัตย์อย่าเสียเอา

วงศ์หงส์ให้ชื่อลือชา
สิ่งรอบรู้สู่ตัวเรา
จิตจำนงถือสัตย์เนา
ชีพบุชิตอุทิศไป

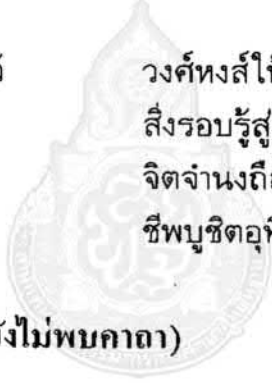
(ยังไม่พบคาถา)

๓๕๔. ใคร ทำโทษโทษนั้น
ใคร คิดจิตตกคด
ใคร จริงจึงจริงจรด
ใคร ไกรร้างร่งร้าง

แทนทต
ต่อบ้าง
รักต่อ กันนา
รักร้างแรมไกลๆ

๑ ใคร ทำโทษโทษนั้น
ใคร จิตคิดคิดไซ้
๑ ใคร จริงจึ่งจริงต่อ
ใคร อยากรพราภเสนาหา

ทดแทนมันมอบทักษ์ให้
คิดคดตอบชอบแล้วนา
รักจืดจ่อต่อกันถ้า
ยอมให้ห่างร้างรักนาน

กษสฺส พนฺธนาปาสํ
โลกสฺส พนฺธนา เสนฺโท

๓๕๕. จำ สารสับปลอกเกี้ยว
จำ นาคมนต์โอฬาร
จำ กนเพื่อใจหวาน
จำ โลกนี้นั่นแล

๑ จำ ช้างสับปลอกไว้
จำ นาคต้องมากมี
๑ จำ ใจให้คนรัก
จำ โลกทั้งโลกได้

อกโกเชน ชินะ โกธํ
ชินะ กทริยํ ทานเนน

๓๕๖. ผจญฺญ กนมักโกธธด้วย
ผจญฺญ หนุ่ทรชนดี
ผจญฺญ กนจิตต์โลกมี
ผจญฺญ อสตัยให้ยัง

๑ ผจญฺญ กนมักโกธธนี้
ผจญฺญ คนกมลชั่วช้า
๑ ผจญฺญ คนโลกลั่นเหลือ
ผจญฺญ คนไร้สัตย์ยัน

มนฺตรปาสํ ภว ชาทุม
ชรฺมสฺส ปน พนฺธเนน

ดินสาร
ผูกแท้
ต่างปลอก
แต่ด้วยไมตรีฯ

ช้างจักไม่คิดหลีกหนี
มนต์พันผูกผูกทัก
พึงประจักษ์รักจริงใจ
ด้วยไมตรีย่อมมีผล

อสาธํ สาธนา ชินะ
สจฺเจนาโลกาทินํ

ไมตรี
ต่อตั้ง
ทรัพย์เพื่อ แผลนา
หยุดด้วยสัตยาฯ

ด้วยไมตรีมีเมตตา
ด้วยความดีนิจนี้รันดร์
ต้องงานเจือเกื้อทรัพย์สรรพ
ให้หยุดหยุดด้วยสัตย์แล

(ยังไม่พบคาถา)

๓๕๖. แพ้ สึกหลบหลีกได้	รอดตน
แพ้ คดีทุกชั้น	ทรัพย์ผ้าย
แพ้ เบี้ยคนจนจน	ตัวยาก ก็ดี
แพ้ แม่เรือนทำร้าย	ยากเท่าบรรลัษฯ

๑ แพ้ สึกหลบหลีกดัน	เดินไพรสณฑ์รอดตนไป
แพ้ คดีทรัพย์ที่ใช้	ดำเนินคดีไม่มีเหลือ
๑ แพ้ เบี้ยเสียทรัพย์จน	ย่อยยับตนทนกินเกลือ
แพ้ เมียมักเสียเนื้อ	เลื่อมรณานึกน่าขาม

(ยังไม่พบคาถา)

๓๕๘. จัก เรียนความรู้	นิจกรู
จัก กล่าวภรรยา	พวกห้อง
จัก ขึ้นสู่บนภู	เขาก่อย เดินนา
จัก เสพกามาพร้อม	โกรธไร่ร้างร้าง
๑ จัก เพียรเรียนความรู้	พินิจดูครูให้ซึ่ง
จัก ทาภริยาพึง	พิศเผ่าพงศ์สืบวงศ์
๑ จัก ขึ้นภูเขาต้อง	ค่อยอย่างย่องมองมรรคา
จัก ส่องเสพกามา	อย่าร้างร้างเคียดซึ่งฤดี

(ยังไม่พบคาถา)

๓๕๕. มี ลูกคือลูกชู้
มี ทาสเทียรตำแย
มี เรือรั่วที่แพ
มี แม่เรือนเพื่อนให้

กาแก
แล้วได้
ดีกว่า
เดือดร้อนเพราะงาฯ

๑ มี ลูกถูกเขาวัว
มี บ่าวปากบอนคล้าย

ลูกชู้กาน้ำอ้อย
ตำแยคันเข็ดมันนา

๑ มี เรือรั่วเมื่อแท้
มี เมียเสื่อมเสียหา

คิดซี้แพแนดีกว่า
เหตุร้อนลู่อยู่เรื่อยไป

ปจพุพยา มธรา ตินิ
อุจจนาริสฺส ตปปติ

อุจจุ นาริ สุภาสิต
น ตปปติ สุภาสิต

๔๐๐. หวาน ไฉโนโลกนี้
หวาน หนึ่งคือรสกาม
หวาน อื่นหมิ่นแสนทรม
หวาน ไปปานรสอ้อย

มีสาม สิ่งนา
อีกอ้อย
สารพัด หวานเอช
กล่าวเกลี้ยงคำหวานฯ

๑ หวาน ไฉโนโลกนี้
หวาน หนึ่งกามซึ่งหวาน

ท่านว่ามีสามประการ
ที่สองอ้อยติดต่อยตาม

๑ หวาน อื่นหมิ่นแสนด้าน
หวาน ไฉไม่เท่าความ

คือความหวานประการสาม
หวานเลิศล้ำจากคำไซ

(ยังไม่พบคาถา)

๔๐๑. อาย กรูไชร้อ่อยรู้	วิชา
อาย แก่ราชาคลา	ยศแท้
อาย แก่ภริยาหา	บุตรแต่ ไหลนา
อาย กับทำบุญแล้	สุชนันฤmani
๐ อาย กรูผู้้นหนา	สุญวิชาสิ้นราศี
อาย กษัตริย์มนัสมี	หมายลาภยศย่อมหมดไป
๐ อาย เมียเสียที่สุด	ประสงค์บุตรสุดวิสัย
อาย ทำบุญนำไป	สู่สุขมากนั้นยากนัก
สุว ภาวะ นุหเร มิตร	สุว ภาวะ มิตรสนุชา
สตุริ ภาว มขุเช ปุรทาเนน	อหนุตม์ วนุเทเต นม
๔๐๒. รัก มิตรสุภาพไชร้	สมรมิตร
รัก เผ่าพงศาสนิท	เชื้อไชร้
รัก หลึงอย่าพึงคิด	สินอ่อย เอาณา
รัก สัตย์ศีลจักได้	สุขแท้ทางสวรรค์
๐ รัก มิตรคิดอาทร	สุภาพอ่อนโอนอ่อนครัน
รัก วงศ์พงศาสรพ์	ชื่อสุจริตสถิตหทัย
๐ รัก หลึงจริงอย่าชน	ทรัพย์เปรอปรมเอาจนได้
รัก สัตย์ศีลแล้วไสร้	สุขทางสวรรค์จักพลันมา

(ยังไม่พบคาถา)

๔๐๓. คุณ แม่หนาหนักเพ็ช	พสุธา
คุณ บิตรจุจอา	กาศกร้าง
คุณ พี่พ่างศิขรา	เมรุมาศ
คุณ พระอาจารย์อ้าง	อาจสู้สาครฯ

๑ คุณ แม่แน่นหนักแสน	ละม้ายแน่นแผ่นดินดอน
คุณ พ่อก็อาทร	ลูกอุปมานภาลัย
๑ คุณ พี่ปรานีน้อง	สุเมรุทองปองเปรียบได้
คุณ ครูคิดดูไซ้	แม่อุปมาคือสาคร

(ยังไม่พบคาถา)

๔๐๔. เมื่อ ร้อนน้ำท่านให้	เย็นใจ
เมื่อ เขือกเย็นได้ไฟ	อุ่นเนื้อ
เมื่อ ทุกข์ท่านแก้ไข	ช่วย
เมื่อ ยากจนท่านเกื้อ	ก่อให้เกิดคุณทำ

๑ เมื่อ ร้อนท่านวอนให้	ดื่มน้ำใสใจเย็นฉ่ำ
เมื่อ คราวเหน็บหนาวนำ	ไฟให้ผิงอุ่นยิ่งนา
๑ เมื่อ ยุคทุกข์ท่วมน้ำ	ท่านแก้จนทุกข์พ้นหน้า
เมื่อ ไร้ให้เงินตรา	ทำทุนบันทุกขั้บรรเทา

สุข รุกขสุต ฉายาว
ตโต อาจารย์โย ฌณโณ

๔๐๕. เย็น เงามพฤกษ์มิ่งไม้
เย็น ญาติทุกข์สำราย
เย็น ครุยังพันฉาย
เย็น ร่มพระเจ้าให้

๑ เย็น เงามพฤกษ์ผอง
เย็น ญาติปราศทุกข์ดล
๑ เย็น ครุรู้กันว่า
เย็น กษัตริย์เห็นชัดครัน

น ปุပ္ผกนฺโธ
เอเตสฺ กนฺธชาตานิ

๔๐๖. หอม กลิ่นดอกไม้ที่
หอม แต่ตามลมฤ
หอม แห้งกลิ่นกล้าวถือ
หอม สุดหอมสะท้อน

๑ หอม กลิ่นดอกไม้หอม
หอม ลอยตามลมจึง
๑ หอม รักษแห่งสัจศีล
หอม หวานหวานลมหวิ

ตโต ฌาติ มาตาปิตุ
ตโต พุทธสุตเนกธา

สุขสบาย
กว่าไม้
กษัตริย์ยิ่ง กรุณา
ร่มฟ้าดินบนๆ

แดดไม่ส่องมาต้องตน
ดียิ่งกว่าพฤกษาสรรพ์
เย็นยิ่งกว่าฉายพัน
เย็นเทวดาร่มฟ้าดิน

ปฏิวาตามติ
สีกฺกนฺโธ อนฺตฺตโร

นับถือ
กลับย้อน
ศีลสัตย์ น้ินา
ทั่วใกล้ไกลถึงๆ

ชนชอบดมหอมซาบซึ้ง
จักหวานมาหาไม่มี
หอมฟ้าดินทุกถิ่นที่
สะท้อนสถานย่านใกล้ไกล

ทุนุณิคุทหตุส ลหุโน
จิตตตุส ทมโธ สาธุ

ยตุธ กามนิปาติโน
จิตต์ ทุนตํ สุขาวห์

๔๐๗. ใจ เบาใจห้ามยาก
ใจ เกิดเวราณกรรจ์
ใจ ใดคิดผ่อนผัน
ใจ ดังนี้ยิ่งแล้ว

ใจฉันท์
กาจแท้
ชอบใส่ ตนนา
เลิศให้สุขเกษมฯ

๑ ใจ เบาชาลาดเขลามาก
ใจ เกิดเวรกรรมเหม
๑ ใจ อันผ่อนผันชอบ
ใจ นี้ดีบันดาล

ใจห้ามยากใจอยากเปรม
หรรษ์เมื่อกอบปรไม่ชอบการ
รักระบอบบุญสุนทรทาน
ดลผลเลิศเกิดสุขเนา

(ยังไม่พบคาถา)

๔๐๘. เอา น้ำขู่จะเข้า
เอา ป่าไปข่มเสือ
เอา หมายกลั่นลงเรือ
เอา ภาพย์โคลงกระทุ้

ขันเหลือ
ขู่คู่
ไปจ่าย สวนแส
เที่ยวอ้างอวดกระวีฯ

๑ เอา ภัยในคงคา
เอา ป่าข่มพยัคฆ์

ขู่กุมภาให้ล่าหนี
ให้หุดหู่คู่เข้าพาลัน

๑ เอา หมายกลงปากเรือ
เอา ภาพย์กลอนโคลงฉันท์

ไปจนเจือชาวสวนสรรพ
อวดกวีว่าข้าล่าเหลือ

(ยังไม่พบคาถา)

๔๐๘. ล่อ ปลาเหยื่อชอบน้ำ	ใจปลา
ล่อ ท่วยโรคด้วยยา	ยื่นให้
ล่อ กษพวกพังกา	เดินปก ไปแธ
ล่อ ชาติเชื้อไพรได้	แต่ด้วยของกินฯ

๑ ล่อ ปลาหาเหยื่อซึ่ง	มัดสยาพึงใจชอบชิน
ล่อ ใช้ใช้ยาริน	ลดโรคร้ายจากกายคน
๑ ล่อ ช้างผู้ต้องพา	ช้างพังมาล่อตายล
ล่อ ไพรให้ได้ผล	ด้วยของกินยอมยินดี

(ยังไม่พบคาถา)

๔๑๐. มี เรือร่ววิดน้ำ	ฤาวย
มี เจ่งตาบอดพลาย	ก่อนถือ
มี โกกระบือควาย	ปละเปลี่ยว
มี แต่เกวียนขาดล้อ	ลากใช้ปางใดฯ

๑ มี เรือร่วทั้งลำ	วิดแต่น้ำอยู่ร่าไป
มี คชาตาบอดใช้	มีช้างค่อมยอมกลุ้มครัน
๑ มี ควายวัวหลายหลาก	ปละเปลี่ยวมากยากใช้มัน
มี เกวียนขาดล้อนั้น	ปางใดเล่าเอาใช้สอย

(ยังไม่พบคาถา)

๔๑๑. ไป ถอยทวนส่องไชร้	สุริยา
ไป ถดถอยเจรจา	ถ่นแล้ว
ไป ถิ่นอีกถ้ออา	ยุล่วง
ไป กลับถิ่นชีพแล้ว	รอดป้อมปางตายฯ

๑ ไป ถอยทวนส่องไชร้	สุริยครรโลแล้วไปหาย
ไป ถดถอยพจน์ผาย	พันโอรฐ์เราอย่าเอากลิ่น
๑ ไป กลับล่วงลับแล้ว	อายุแคล้วใครได้คืน
ไป รอดม้วยมอดพื้น	ชีวิตดับคืนกลับโนน

(ยังไม่พบคาถา)

๔๑๒. ถ้า ไตไปเท่าถ้า	เกือบญ
ถ้า สัดจงบ่ต้องทุน	มากไว้
ถ้า ความคบลูกขุน	ชวนชอบ
ถ้า บ่ถ้าไต่ได้	ยากแท้ธรรมดาฯ

๑ ถ้า ไตไม่เท่าครุ่น	คิดลงทุนค้าบุญนา
ถ้า เรือพึงเผื่อหา	ทุนครองไว้ให้มากครั้น
๑ ถ้า ความต้องตามติด	ลูกขุนคิดผูกมิตรมัน
ถ้า ไม่ค้าอย่าฝัน	ได้ทรัพย์หลากยากกระไร

(ยังไม่พบคาถา)

๔๑๓. น้ำ ใสใส่ตุ่มตั้ง
น้ำ อบอาอินทรีย์
น้ำ ปูนีใส่เตา
น้ำ จิตต์อย่าให้ข้อง

เต็มดี
อย่าผร้อง
อย่าขาด
ขัดน้ำใจใครๆ

๑ น้ำ ใสใส่ตุ่มตั้ง
น้ำ อบหอมอาตม ไชรั

คอยระวังหมั่นขังใส่
อย่าให้พร่องต้องคอยดู

๑ น้ำ ปูนเติมพูนเตา
น้ำ จิตคิดตรองอยู่

อย่าขาดเขาเอาบ้ายพลู
หยุดขัดใจใครจงจำ

(ยังไม่พบคาถา)

๔๑๔. น้ำ เงินน้ำนากแม่
น้ำ ช่มดื่มย้อมแปลง
น้ำ จิตต์วิปริตแห่ง
น้ำ อื่นเอาดูได้

มัวแสง
เปลี่ยนได้
มัวหม่น
หอนล้าใจเกื่องๆ

๑ น้ำ เงินน้ำนากนั้น
น้ำ สัมผัสขัดเครื่อง

นานวันเข้าเงาไม่เฟื่อง
นากเงินเข้ากลับเงางาม

๑ น้ำ จิตวิปริตมัก
น้ำ โดยย่อไร้ความ

นานวันจักชักกรุ่มร่าม
หมายจักล้าหมองหมางจืด

(ยังไม่พบคาถา)

๔๑๕. อา สาสุตสันเรียว
ภัพ และผลพังหาย
เหมือน เพลิงตกสินธุ์สาย
ปูน ต่อขาดขอคเต้า

แรงกาย
โหดเศร้า
ศูนย์ดับ ไปนา
จึงรู้คุณปูนฯ

๑ อา สาสุตีกัลล
ภัพ ผลดลอาตุร
๑ เหมือน ไฟตกใส่สินธุ์
ปูน แดงแห้งเต้าขึ้น

เรียวแรงยินดีพลีสูญ
ไม่สมที่ยอมพลิตน
ยอมสูญสิ้นเชื่อในชล
รู้คุณปูนเมื่อสูญไป

(ยังไม่พบคาถา)

๔๑๖. เนื้อ ในไตดับดับ
ไม่ ประสบสักคำ
ได้ ยากลากโครงท่า
กิน แต่เขาเราขึ้น

แก่งย่ำ
ที่ล้น
เสียเปล่า
หนึ่งได้ไปมีฯ

๑ เนื้อ ในไตดับดับ
ไม่ ประสงค์จำนงที่

แก่งย่ำนิยมนกล่อมกลมดี
เป็นทานล้นสักชั้นนา

๑ ได้ ยากลำบากล้ำ
กิน แต่เขาเราหา

ลากโครงท่าชอกข้าหนา
สักชั้นซีไม่มีเหลือ

(ยังไม่พบคาถา)

๔๑๓. หวัง เนื้อเถื่อท่านไว้	รongsay
ไม่ แบ่งปันชั้นชาย	เชิดไว้
ได้ ทุกข์แทบตัวตาย	เสียเปล่า
นั่ง แต่ล่าแพนไม้	ตอกสู่สานเองๆ

๑ หวัง เนื้อท่านเถื่อหมาย	หนังสือรongsayท่านตามเพลง
ไม่ แบ่งเนื้อแดงเร่ง	เชิดเอาหมดอดแล้วเรา
๑ ได้ ทุกข์บุกแทบตาย	เรี่ยวแรงกายเสียหายเปล่า
นั่ง แผ่นล่าแพนเก่า	สานเองกองรongsay

(ยังไม่พบคาถา)

๔๑๔. มือ ซ้ายขวาขาดนิ้ว	qam
ด้วน เด็ดดูใดดี	หนึ่งน้อย
ได้ ทองเท่าต่อมตี	แหวนประดับ
แหวน จักสวมสอดก้อย	กุดสั้นใส่ใจนา

๑ มือ ซ้ายขวาขาดนิ้ว	ติดงำตัวทุกนิ้วไป
ด้วน หมดสลดกระไร	หาดีไม่ได้สักอัน
๑ ได้ ทองหยองมาบ้าง	ตีแผ่กว้างสร้างแหวนพลัน
แหวน แล้วแผ้วผ่องวรรณ	นิ้วด้วนใส่ใจหนา

(ยังไม่พบคาถา)

๔๑๘. ตา มัวมิดคู่เข้า
บอด บ่ทราบสุริยา
ได้ สบสิ่งเสริมตา
แว่น แต่หีบข้อมจ้อง

กุหา
ย่ำฆ้อง
จักใส่
จับแล้วเวียนวางๆ

๑ ตา มัวทัวสองตา
บอด อยู่ปู้ส่วง
๑ ได้ สิ่งดียิ่งมา
แว่น ทองจ้องจ้องใจ

เข้าคูหาภูผากว้าง
หรือมีดคำย่าฆ้องชัย
เสริมสายตากว่าจักใส่
ลั้งเลจับกลับวางกล้ว

(ยังไม่พบคาถา)

๔๒๐. หัว หูดหัวซ้ำ
ล้าน เลื่อมแดงใส
ได้ ส่องกระจจอกใจ
หวิ แต่จ้องจับแล้ว

โฉไล
เกือบแก้ว
เจียนขาด
ลูบไอ้อายเองๆ

๑ หัว หูดสุณฐาน
ล้าน เลียนโล่งเตียนเอง
๑ ได้ ทำควำคันฉ่อง
หวิ ขยับจับผมปาย

แลเลื่อมล้านกบาลเท่าง
เกือบเหมือนแก้วแววประกาย
จดเคียรส่องจ้องใจหาย
ปิดล้านร้ายลูบอายหัว

(ยังไม่พบคาถา)

๔๒๑. รูป ชั่วแต่ชอบแล้ว
 รส รักผักกว่าหวาน
 กลิ่น อบจบนดินดาล
 เสียง ก็จับใจหลั่น

โคปาน
 หล่อนดัม
 บ่จุจ เจ้านา
 โลกแล้วๆมีฯ

๑ รูป ชั่วลงชอบหน้า
 รส รักผักขมบี

ใครสวยกว่าอย่าเอ่ยวจี
 ปางหล่อนดัมชมว่าหวาน

๑ กลิ่น อบจบทล้าเล่า
 เสียง สมรเสน่อ่นหวาน

พ่อนเทียนเท่าเจ้าชานาญ
 ถึงล่อมหล้ายากทายล

(ยังไม่พบคาถา)

๔๒๒. น้ำ ฝนหม่นเมฆตั้ง
 ไหล หลั่งถั่งชลถึง
 ไฟ ติดนิตหนึ่งฟิง
 ดับ ระทมอานเถ้า

ตกตะบึง
 ท่วมเหี้ย
 จักก่อ
 หิงห้อยไปมีฯ

๑ น้ำ ฝนหม่นเมฆตั้ง
 ไหล รวมท่วมบิถพี

ตกไม่ถึงหลังวาริ
 แล้วเคลื่อนเข้าท่วมเหี้ยไป

๑ ไฟ ติดนิตหนึ่งหนอ
 ดับ ถ่านเป็นเถ้าได้

ควรจักก่อต่อเชื้อไว้
 หิงห้อยกลับดับยากนัก

(ยังไม่พบคาถา)

๔๒๓. ใคร รักยอมว่าเพียง	พงศ์พันธุ์
ใคร ชอบชิดชมฉัน	เพื่อนไว้
ใคร เลี้ยงรักษาครรรค์	ก็อแม่ ตนนา
ใคร ดับคำถุณย์ได้	ชื่อชูเมียบสมา

๑ ใคร รักเราจักคิด	เช่นญาติสนิทจิตชื่นชม
ใคร ชิดจิตเราสม	ยอมรับเป็นเช่นเพื่อนนา
๑ ใคร เลี้ยงกล่อมเกลี้ยงครรรค์	แม่นแท้ท่านคือมารดา
ใคร ดับคำถุณา	ชื่อชูเมียบพลีดวงมาน

(ยังไม่พบคาถา)

๔๒๔. ข้างสาร หกสอกไซรี	เสียงา
งูเห่า กลายเป็นปลา	อย่าต้อง
ข้าเก่า เกิดแต่ตา	ตนปู่ ก็ดี
เมียรัก อยู่ร่วมห้อง	อย่าไว้วางใจฯ

๑ ข้างสาร หกสอกซึ่ง	เสียงาถึงสองงาไป
งูเห่า เนาเนนไซรี	เปลี่ยนเป็นปลาอย่าต้องสกัน
๑ ข้าเก่า เขาอยู่มา	ครึ่งปู่ตาแต่คราตัน
เมียรัก ร่วมห้องตน	อย่าวางใจไต่ตรงดวง

(ยังไม่พบคาถา)

๔๒๕. รู้หลบ พบศึกเสี้ยน	กลัวไกล
เป็นปึก ปกป้องภัย	ผ่นซ้ำ
รู้หลัก เล็ดลอดไป	สุดเนตร
เป็นหาง ไกลกลัววกล้ำ	ต่อด้วยคัสกรฯ

๑ รู้หลบ พบศึกเสี้ยน	ไม่แนบเนียนหนีไกลก่อน
เป็นปึก หลบหลีกจร	ผ่นพองภัยซ้ำไว้พลัน
๑ รู้หลัก ปลีกไปจน	สุดตาพันภัยอนันต์
เป็นหาง หาทางหัน	หวนฮึกสู่มุโพริน

(ยังไม่ได้พบคาถา)

๔๒๖. เพื่อนกิน สันทรัพย์แล้ว	แขนงหนี
หาง่าย หลายหมื่นมี	มากได้
เพื่อนตาย ถ้ายแทนชี-	วาอาตม์
หายาก ฝากผีไข้	ยากแท้จักหาฯ

๑ เพื่อนกิน ได้ยินเล่า	สันทรัพย์เราเขาหนีหน้า
หาง่าย หลายหมื่นหา	ไม่สู้ยากมีมากไป
๑ เพื่อนตาย ถ้ายแทนชี	วาเรามีหามากไม่
หายาก ฝากผีไข้	หายากล้ำควรคำนึง

น เสว ผรุสฺ สามิ
ตโต อมคหิ สามิ

นจ เสวขุย มจฺจรี
เนว นิกฺกหิตฺ ตโต

๔๒๓. นายหนึ่ง แรงโกรธร้าย
นายหนึ่ง บ่เจือจาน
นายหนึ่ง เมื่อเอางาน
นายหนึ่ง ข่มคุณมด้าง

เรียกขาน
ทรัพย์บ้าง
บ่ยก ย่องนา
สิ้นเสียโฉมๆ

๑ นายหนึ่ง ชิงโกรธร้าย
นายหนึ่ง เค็มถึงใจ
๑ นายหนึ่ง ไม่ยกย่อง
นายหนึ่ง ข่มคุณคน

เรียกขานใช้โวยวายกระไร
ไม่เจือจานลูกงานตน
งานลูกน้องเลยสักหน
สิ้นยาล้วนควรหลีกไกล

สุกริ สาธุนา สาธุ
ปาปี ปาเปน สุกริ

สาธุ ปาเปน ทุกฺกริ
ปาปปริเยหิ ทุกฺกริ

๔๒๔. ใจบุญ บุญนักรู้
ใจบาป ทำบาปกรรม
ใจบุญ ก่อบาปเล่า-
ใจบาป ทำบุญแล้ว

เร็วทำ
ง่ายแท้
บากยาก จิตนา
ยิ่งนั้นแสนทวิฯ

๑ ใจบุญ นำหนุ่ให้
ใจบาป ทำบาปดี
๑ ใจบุญ หมุนก่อบาป
ใจบาป บ่ศรัทธา

ทำบุญไซ้ใจเปรมปรีดิ์
สะดวกแดง่ายแท้หนา
ใจใหวาวยายหยาบช้า
ทำบุญยากลำบากใจ

(ยังไม่พบคาถา)

๔๒๘. ไม่เห็นน้ำ หน้าด่วน
ตัดกระบอก แบ่งปัน
ไม่เห็นรอก อวดขัน
จันทน์ไม้ ไร่ให้

ชวนกัน
ส่วนไซ้
มือแม่น
หย่อนเท้าเสียสายๆ

๑ ไม่เห็นน้ำ ยังซ้ำชวน
ตัดกระบอก ไว้รอกสาย

มิตรทั้งมวลมุ่งชวนชวายน
สินธุ์แบ่งปันทั่วกันนา

๑ ไม่เห็นรอก บอกประชัน
จันทน์ไม้ ไว้คอยท่า

มือแม่นกันทั้งนั้นหนา
หน้าไม้หย่อนพึงผ่อนพัก

(ยังไม่พบคาถา)

๔๓๐. พลอดนักมก พลาดพลั้ง พลันผิด
หาญนักมก ชีวิต
ครองนักมก เสียจิตต์
รักนักมก หลงด้วย

มอดม้วย
จกกลิ้ง
เล่ห์ล้นลมหญิงๆ

๑ พลอดนักมก พลั้งปาก
หาญนักมก จักทั้ง

ผิดพลาดมากยากประวิง
ทอดชีวิตเพราะฤทธิ์เหลือ

๑ ครองนักมก ครุ่นคิด
รักนักมก หลงเชิง

เป็นเนืองนิจจิตปนเปิง
เล่ห์หญิงอยู่ไม่รู้วาย

ปัจฉิมบท

จบ ขยายโคลงยากแล้ว	ลุหมาย มุ่งแล
จบ ลิขิตประดิษฐ์ตาย	เดียวทั้ง
จบ เพียรคิดเขียนขยาย	โคลงยอด กวีเนอ
จบ สิ่งยากยิ่งพลั้ง	พลาดให้อภัยที่

๑ จบ ขยายโคลงยากแล้ว	ลุล่วงแนวพ่องแผ้วฤดี
จบ ถอดถ่ายทอดวจี	จากโคลงเคี้ยวตายเดียวมา
๑ จบ เพียรคิดเขียนเพิ่ม	กาพย์ต่อเติมเสริมอัตรา
จบ ขยายท้ายโคลงคลา	คลาดแคล้วเชิญยากเย็นครัน
๑ จบ บทพจน์ผิดพลาด	ความเกินขาดประมาทมหันต์
จบ ลงผิดธงประพันธ์	ปราชญ์โปรดเพิ่มส่งเสริมเทอญ

ศุภมัสดุ

ผู้ประพันธ์

นายสุกร ผลชีวิน

ผู้ตรวจ

นางฐะปะนีย์ นาครทรรพ

นางสาววัชรีย์ รมยะนันท์

ปกและภาพประกอบ

นายพินิจ สุขะสันต์

บรรณาธิการ

นางสาวปราณี สีนธุสอาด

นายชัยพร บุญปัญญา

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์การศาสนา กรมการศาสนา ๓๑๔-๓๑๖ ปากซอยบ้านนาตร ถนนบำรุงเมือง เขตป้อมปราบ
กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐ นายปทุม ลีนวนล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๒๕

